

Aanduiding van ankerplaats
'Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijschate-Mesen' te
Ieper, Heuvelland, Mesen en Zonnebeke
Code : APW 013

1. Benaming van de ankerplaats + ligging

'Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijschate-Mesen' te Ieper, Heuvelland, Mesen en Zonnebeke, West-Vlaanderen.

Oppervlakte: 4.521 ha

Deze ankerplaats bestaat uit de groepering van drie naast elkaar gelegen ankerplaatsen sensu de Landschapsatlas:

- Ieperse Vesting - Verdrongen Weide - Zillebeekse Vijver - Palingbeek - Vierlingen (A30038) te Ieper (Ieper, Hollebeke);
- Hoge Netelaar - Groenenburgh (A30041) te Ieper – Zonnebeke (Zandvoorde);
- Heuvel van Wijschate - Mesen (A30040) te Ieper (Voormezele, St.-Elooi, Hollebeke) Heuvelland (Wijschate, Wulvergem) en Mesen.

2. Een aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 die de grenzen ervan aangeeft

De begrenzing van deze ankerplaats is weergegeven op Kaart 1 (schaal 1/25.000). Het meest noordoostelijk deel van de gegroepeerde ankerplaats bestaat uit de oorspronkelijke ankerplaats A30041, Hoge Netelaar – Groenenburgh met enkele uitbreidingen onder meer in het noorden met de omgeving van 't Hooge en Bellewaerde hoeve (aanwezigheid van zeer belangrijke oorlogsrelicten en zichten) en ten westen van Hill 62 (eveneens belangrijke oorlogsrelicten met het omgevend gaaf landschap als context). De ankerplaats wordt in het noordwesten aldus begrensd door de N37 (Zuidering) en door de lijn die enkele fysieke grenzen (akker-weide, akker-bos) in het noorden volgt om vervolgens via Bellewaerde Vijver de N8 (Rijksweg Ieper-Geluvel-Menen) te bereiken die in oostelijke richting de grens vormt tot voorbij het domein Godschalck (onderdeel van het provinciedomein Gasthuisbossen). Vanaf hier volgt de oostelijke grens min of meer het tracé van de Waterstraat (met uitsluiting van enkele bebouwde kadastrale percelen, zonder waardevol erfgoed) in zuidelijke richting tot de Zillebekestraat (weg Zillebeke-Hollebeke). Dan volgt de grens de Zillebekestraat in westelijke richting om vervolgens de Kasteelhoekstraat naar het zuiden te volgen d.w.z. parallel aan het Twaalfgemetenbos (Zillebeke) en het Kanaal Ieper-Komen dat tot de Gewestgrens deel uitmaakt van de ankerplaats. Dit noordoostelijk gelegen deel van de ankerplaats wordt ingenomen door het landschap van het Passendaleveld en het domein Godschalck met de Zandvoordebossen op het grondgebied van de gelijknamige gemeente (Zonnebeke). Het westelijk deel wordt hoofdzakelijk ingenomen door bossen o.a. Hoge Netelaar, Groenenburgh en het Zwarte Leen.

Het middengedeelte van de gegroepeerde ankerplaats bestaat uit de oorspronkelijke ankerplaats A30038 en enkele uitbreidingen hierop (o.a. tussen Zillebeke en Hill 60, met inbegrip van Zillebeke, omwille van de betekenis als WO I site en het nog gave en historische landbouwgebied tussen Ieper en de heuvelrug). De grens volgt vanaf Hollebeke de gelijknamige straat in westelijke richting tot Wijschate dorp. Het gebied tussen deze straat en het Verwezen Kanaal (het voormalig Kanaal Ieper-Komen) bestaat uit schaars bebost landbouwgebied op de heuvelrug. Het golfdomein 'Palingbeek' werd grotendeels uitgesloten, behalve het beboste brongebied van de Palingbeek dat als bos dient behouden

te blijven. Ten noorden van het Verwezen Kanaal bestaat de ankerplaats vooral uit bossen op de heuvelrug (o.a. het provinciedomein Palingbeek-Vierlingen) en verder ten noorden hiervan landbouwgebied en de natte laagten van de Verdrongen Weide en Zillebeke Vijver. De noordwestelijke grens van de ankerplaats wordt hier grotendeels bepaald door het Verwezen Kanaal en de contouren van de Ieperse vestingen (met de Boterplas, de Majoorgracht en de Kasteelgracht als vestinggrachten).

Tussen Mesen en Wijtschate in het oosten, Vulvergum en Kemmel in het westen en Voormezele en St.-Elooi in het noorden situeert zich tenslotte het gebied van de oorspronkelijke ankerplaats 'De Heuvel van Wijtschate - Mesen' (A30040) dat het zuidelijk deel van de gegroepeerde ankerplaats vormt. Het landschap bestaat vooral uit landbouwgebied met ten noordwesten van Wijtschate enkele middelgrote oud-bosrestanten. De westgrens van deze ankerplaats volgt hoofdzakelijk de weg Ieper-Kemmel (N331-Kemmelse weg) en vervolgens meer naar het zuiden de gemeentelijke weg Kemmel-Vulvergum (Vrooildstraat). De weg van Wijtschate naar Mesen (Ieperstraat) vormt de oostgrens. Het gebied tussen Mesen, waarvan de historische kern tot de ankerplaats wordt gerekend, en de ten zuiden hiervan gelegen Douvebeek is het meest zuidoostelijke deel van de ankerplaats.

3. Nummer ankerplaatsen uit landschapsatlas

Anker ID:

- A30038: Ieperse Vesting - Verdrongen Weide - Zillebeekse Vijver- Palingbeek - Vierlingen
- A30041: Hoge Netelaar – Groenenburgh
- A30040: Heuvel van Wijtschate - Mesen

4. Situering

Situering en relatie met andere ankerplaatsen

De drie vermelde ankerplaatsen grenzen aan elkaar en hebben een aantal belangrijke landschapskenmerken gemeen, vandaar dat ze in dit dossier gegroepeerd en samen worden behandeld als één ankerplaats. De gegroepeerde ankerplaats strekt zich als een boogvormige gebied uit ten oosten en zuiden van Ieper. De hierin aanwezige heuvelrug is zowel historisch als actueel een zeer belangrijke, verbindende structuur tussen de drie ankerplaatsen. De vaak gebruikte benaming 'zuidelijke Ieperboog' verwijst naar deze heuvelrug die zich in het zuidoosten van de ankerplaats situeert en er tevens het grensgebied van vormt.

De heuvelrug wordt er overal gekenmerkt door de aanwezigheid van oud-bos en door de veelvuldige aanwezigheid van oorlogserfgoed inherent aan de strategische betekenis tijdens de Eerste Wereldoorlog (WO I) die het ontleende aan de hoogteligging en de hiermee gerelateerde zichtmogelijkheden in de richting van het door de Britten bezette laag gelegen gebied rond Ieper. De heuvelrug is tevens overal de waterscheidingskam tussen het IJzer- en het Leiebekken. Ten westen van de heuvelrug ligt al eeuwenlang een aanvankelijk door hagen en houtkanten besloten maar nu overwegend open en uitgestrekt landbouwlandschap met verspreide bebouwing dat contrasteert met de beboste heuvelrug. Op dezelfde wijze is er het contrast tussen stad respectievelijk dorp en het weinig bebouwde buitengebied, dat in historische tijden de steden Ieper en Mesen van voedsel voorzag. Bekend met hun bronnen op de heuvelrug zijn structurerende en verbindende elementen in het landschap.

De gegroepeerde ankerplaats heeft ook een directie relatie met de frontgebieden van de 'noordelijke leperboog' (zone's Wieltje, Pilkem-Ridge, Ceasar's Nose, Kanaal Ieper-Ijzer en omgeving Passendale), die niet als ankerplaats in de Landschapsatlas zijn opgenomen. Onroerend Erfgoed voert momenteel vooronderzoek naar de prioritaire aanduiding van delen van deze noordelijke leperboog als bijkomende ankerplaatsen, voornamelijk op basis van hun betekenis als slagveldzones van WO I.

Ten zuidwesten van de gegroepeerde ankerplaats liggen de ankerplaatsen A30037; 'Dikkebusvijver-Kemmelberg-Scherpenberg-Zwarte Molenhoek' en A30039; 'Vidaigneberg-Rodeberg met Hellegatbos-Douvevallei' (hoofdzakelijk gemeente Heuvelland), thans gegroepeerd in de ankerplaats 'Westvlaamse Heuvels' (AP/W/011). Deze ankerplaatsen beslaan de overige meer uitgesproken getuigenheuvels. Ongeveer 1 km ten noordoosten van de gegroepeerde ankerplaats ligt de ankerplaats Polygoonbos en Reutelbeekvallei (AP/W/012) op het grondgebied van de gemeente Zonnebeke.

Andere types van beschermingen en statuten

Natura 2000

Habitatrichtlijngebied: Habitatrichtlijngebied (SBZ-H: BE2500003 1-11). Delen van de ankerplaatsen behoren hiertoe. In totaal zijn 1.878 ha habitatgebied aangewezen. Het betreft een complex van loofbossen en beekvalleien nl. de habitattypes 4010-4030-6430-9120-9130-9160-91E0*. De Kamsalamander is een beschermde soort (BVR 25/04/2002).

Voor de openbare bossen, 256ha beheerd door de Provincie West-Vlaanderen (o.m. Hoge Netelaar, Godtschalk, Groenenburgh, Zwarte Leen, De Vierlingen, Huikerbossen), 36ha beheerd door het agentschap voor Natuur en Bos (o.m. Groenenburgh, Zandvoordebos, Ma Campagne, Petit Bois) en enkele particuliere bossen met een oppervlakte tot 60ha (o.m. Kroonaard, Bayernwald, deel Golfterrein De Palingbeek), is een geïntegreerd bosbeheerplan leperboog opgemaakt (10/09/2012).

Voor het domein De Palingbeek, beheerd door de Provincie West-Vlaanderen, is eveneens een beheerplan opgemaakt (16/12/1999), dat momenteel wordt herwerkt.

Vlaams Ecologisch Newerk (VEN)

Gemeente Ieper nr. 127, De Ieperboog, Grote eenheid natuur (GEN) (in voege sinds 30/04/2004)
Gemeente Heuvelland nr. 128, Het West-Vlaams Heuvelland, Grote eenheid natuur (GEN) (in voege sinds 31/10/2003)

Natuurreservaat:

De volgende gebieden die binnen de ankerplaats zijn gelegen hebben het statuut van Vlaams natuurreservaat (VNR): Kanaal Ieper-Komen.

	Er zijn geen private erkende natuurreservaten.
Bosreservaat:	Het Zwarte Leen-bosgebied (15,6 ha) is een erkend bosreservaat.
Gewestplan:	Gewestplan nr. 5 Ieper-Poperinge (KB 14/08/1979) R-gebied (Natuurgebieden met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten): Spanbroekmolenput en bos bij Ma Campagne (Wijtschate), zuidelijk deel Drieblotenbos-Hoge Netelaar N-gebied (Natuurgebied): Het Molenbos, het domein de Palingbeek, een klein bosje tussen beide vorige eenheden, de zuidelijke helft van het domein de Vierlingen en een nabijgelegen, naamloos klein bosje. Een viertal kleine bossen tussen Wijtschate en Hollebeke, 8 kleine en grotere bossen hoofdzakelijk ten noordwesten van Wijtschate, waaronder een bosje langs de N331, het Kroonaardbos, Petit Bois en het 'Bayernwald', De onmiddellijke omgeving van het monument bij Sanctuary Wood (Hill 62), het noordelijk deel van het Drieblotenbos-Hoge Netelaar, enkele gedeelten van het bosgebied Groenenburgh, een smal strookje langs de Bassevillebeek (Passendaleveld, zie ook RUP) en het Zwarte Leen. Bosgebied: de Twaalfgemeten, het domein Godschalck, een klein bosje op Passendaleveld, aanzienlijke delen van het bosgebied Groenenburgh, de Zandvoordebossen, een bos ten zuiden van Sanctuary Wood en het noordelijk deel van het Zwarte Leen. P-gebied (parkgebieden): de Boterplas, de Majoorgracht en de Kasteelgracht met inbegrip van het Hoornwerkpark, de noordelijke en zuidelijke beboste oeverzone van Zillebeke-vijver, het gedeelte van de vaart Ieper-Komen tussen Ieper en het Palingbeekdomein, het noordelijk deel van het domein de Vierlingen, een zone ten noorden van het domein de Palingbeek. Agrarisch gebied met landschappelijke waarde: Behoudens de supra al vermelde groene gebieden is het overgrote deel van de open ruimte in de geclusterde ankerplaats meestal als dusdanig bestemd. Een in omvang beperkt gebied ter hoogte van Bellewaarde hoeve is bestemd als agrarisch gebied (zonder overdruk). Agrarisch gebied met ecologisch belang: het gedeelte van de Wijtschaatse beek tussen Wijtschate (Ma Campagne) en de Vierstraat. Het gebied tussen de N-gebieden 'Palingbeek', Molenbos en Vierlingen – behalve de kleinere bosjes hierin die als natuur- of parkgebied zijn

bestemd. De omgeving van Hill 62 i.e. tussen het gedenkteken en de Hoge Netelaar die geen groengebied op het gewestplan is.

Waterwingebied: het gebied de Verdrongen Weide en Zillebeke Vijver.

Woongebied met een landelijk karakter: Een beperkt gedeelte in de ankerplaats A30038, net ten zuiden van de Verdrongen Weide, langs de Komense weg (Zillebeke-Ieper) en Wervikstraat (Zillebeke-Wervik).

Woonuitbreidingsgebied: in en nabij de kernen van Zillebeke, Voormezele, Wijtschate en Mesen.

Woongebied: betreft vaak het centrum van de kernen en de onmiddellijke omgeving ervan.

Woongebied met culturele, historische en of esthetische waarde: dorpskern van Zillebeke, Voormezele, Wijtschate en Mesen.

Gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. De meeste WO I begraafplaatsen zijn als dusdanig bestemd.

Ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos:

Op 31 maart 2006 keurde de Vlaamse regering de beleidsmatige herbevestiging goed van de bestaande gewestplannen voor ongeveer 95.200 ha agrarisch gebied en een operationeel uitvoeringprogramma goed voor de regio Kust, Polders en Westhoek.

De ankerplaats ligt in de deelruimte West-Vlaamse Heuvels. Daarin zijn ruimtelijke concepten ontwikkeld voor grondgebonden landbouw in de minder aaneengesloten landbouwgebieden van De Klijte-Voormezele-Mesen en van Voormezele-Zillebeke en in het gemengd landbouwgebied van Wijtschate-Geluveld. Delen van deze gebieden zijn reeds herbevestigd als agrarisch gebied (HAG).

Voor het Zandvoordebos, het Kroonaardbos, de bossen van Wijtschate, de bosgebieden en –relicten in de omgeving van De Palingbeek-Groenenburgh en de bossen van de Ieperboog wenst men de bos- en natuurlijke structuur op de heuveltoppen te versterken. Dit houdt ook in dat de bosrijke landschappen als natuurcomplexen worden versterkt, meer bepaald voor de omgeving Campagnobos-Wijtschate-Kroonaardbos en de omgeving Passendaleveld-Bassevillebeek.

Voor de valleien van de Wijtschatebeek-Bollaertbeek-Ieperlee, de Douvebeek, het Kanaal Ieper-Komen en de Bassevillebeek is versterking als groene linten voorzien. In de vallei van de

Bassevillebeek tevens om vochtige hooilanden als waardevolle natuurkernen te ontwikkelen.

De Verdrongen Weiden en de Zillebekevijver worden aangegeven als open waters met ecologische en/of recreatieve waarde.

In het gebied van Ieperboog-Zuid wordt een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) opgemaakt in functie van de differentiatie van de bebouwingmogelijkheden, voor het aanduiden van bos- en bosuitbreidingsgebieden (richtcijfer 45 ha voor Gasthuisbossen en 125 ha op domein De Palingbeek), het aanduiden van diverse grote eenheden natuur (in ontwikkeling) en natuurverwevingsgebieden en de mogelijkheden tot aanduiding van erfgoedlandschappen.

Bevaarbare waterlopen:

Het (verwezen) Kanaal Ieper-Komen wordt nog steeds beheerd door Waterwegen en Zeekanaal nv.

Bijzondere Plannen van Aanleg:

- BPA Bellewaerde (MB 16/06/1989) verfijnt de bestemmingen voor het pretpark Bellewaerde
- BPA nr.3 Abdij (MB 09/09/1981) detailleert de bestemmingen voor de dorpskern van Voormezele
- BPA Vier Koningen-Daalstraat (MB 17/08/2001) voorziet nieuwe bestemmingen ten zuiden van de kern van Mesen (nog niet gerealiseerd).

Ruimtelijke uitvoeringsplannen:

Gemeentelijke RUP's:

- RUP Kasteelwijk (MB 05/07/2007) voor de oostelijke rand van de stadskern van Ieper
- Ontwerp-RUP Stationsomgeving Ieper voor de stationsomgeving en een deel van de stadsvesting (stilgelegd)
- RUP Vijverbeek (BD 29/05/2008) voor de oostelijke dorpsrand van Zillebeke
- RUP zonevrije bedrijven (BD 16/10/2008) voor de bedrijven Verfaillie en Forrez in Zillebeke (recent woonlint) en het bedrijf Boone in Voormezele
- RUP zonevrij bedrijf Forrez (BD 02/10/2010) te Zillebeke (recent woonlint)
- Ontwerp-RUP zonevrij bedrijf Verfaillie-Leroy te Zillebeke (recent woonlint)
- RUP zacht recreatiegebied Ieperboog (MB 19/10/2001) voor de nabije omgeving van het bezoekerscentrum De Palingbeek te Zillebeke, thans vervat in een ontwerp-PRUP voor het ruimere gebied rond De Palingbeek

- Sectoraal RUP zonevrije ruimtegebonden toerisme en recreatie (BD 25/04/2013)
- RUP Kern Wijtschate (BD 30/06/2011) voor de volledige dorpskern van Wijtschate, met o.m. aandacht voor bouwkundige erfgoedwaarden

Provinciaal RUP:

- Ontwerp-PRUP Palingbeek, voor een ruim gebied met de provinciale domeinen De Palingbeek, De Vierlingen en Hill 60 en omgeving, met o.m. aandacht voor oorlogserfgoed

Gewestelijk RUP:

- GRUP Afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur: Onderdelen van de Grote Eenheid Natuur 'Ieperboog' (BS16/04/2004), nabij Passendaleveld, ten oosten van de Bassevillebeek. Het gebied wordt bestemd als Natuurgebied 'Godschalck-Bassevillebeek' met overdruk Grote eenheid natuur 'Ieperboog'. Voor de ganse 'Ieperboog-Zuid' is een overlegproces opgestart in het kader van de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur: Dit moet uiteindelijk uitmonden in een GRUP 'Ieperboog-Zuid'

Structuurplannen:

Provinciaal structuurplan: in het bindend gedeelte van het provinciaal structuurplan zijn delen van de ankerplaats vermeld:

- Gewenste ruimtelijke natuurlijke structuur:
 - natuurverbindingsgebied: Bassevillebeek, Douvebeek, Wijtschatebeek-Bollaartbeek-Ieperlee.
 - Natte ecologische structuur van bovenlokaal belang: kanaal Ieper-Komen.
- Gewenste ruimtelijke structuur toerisme en recreatie:
 - Landelijke toeristisch-recreatieve netwerken: 'De Heuvelstreek' (incl. Ieper, Heuvelland, Mesen, delen van Zonnebeke...)
 - Toeristisch-recreatieve knooppunten: Openluchtrecreatieve groene domeinen in provinciaal beheer: Gasthuisbossen en Palingbeek bij Ieper.
- Selectie van de gewenste ruimtelijke structuur landschap:

Gave landschappen: o.a. Centrale heuvelrij van de West-Vlaamse Heuvels, Douvevallei, Zuidelijke rug van de West-Vlaamse heuvels, Land van Nieuwkerke-Leievallei, Vijvergebied van Zillebeke en vallei van de Wijtschatebeek

Onder algemene maatregelen en acties wordt voor de gewenste ruimtelijke landschappelijke structuur vermeld: 'de gave landschappen verder uitwerken en bakens in het landschap selecteren' en 'pilotproject opzetten rond de uitwerking en formulering van ontwikkelingsperspectieven en inrichtingsvoorstellen voor een ankerplaats'.

Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Ieper (MB 02/10/2000)

Bindende bepalingen met betrekking tot het buitengebied (hier ankerplaats)

- Geselecteerd als hoofddorp o.a.: Zillebeke (wonen).
- Geselecteerd als woonkern: Voormezele en Hollebeke
- Ontwikkeling natuur en het landschap: In Ieper wordt verder op actieve wijze samengewerkt met de landbouwers om levende perceelsgrenzen (hagen, houtkanten, bomenrijen) heraan te planten, (veedrink)poelen (her) in te richten, beheer van waardevolle graslanden en bermen, beeklopen en kwelzones te optimaliseren.
- Naast de gebiedsdekkende acties wordt ook gebiedsgericht gewerkt. In bijzonder rond bossen, beken, kanalen en vijvers. b.v. herstel van de boszoom van de Gasthuisbossen of de natuurtechnische (her)aanleg van een vestingoever
- Ontwikkeling landbouw
 - verlaten landbouwzetels moeten prioritair voorbehouden blijven voor de strikte land- of tuinbouw.
 - ondersteunen specifieke streekeigen bedrijfssectoren
 - hanteren bodemgeschiktheidskaarten als beleidsinstrument;
 - sensibilisering, begeleiding en opvolging ten aanzien van de aanleg van groenschermen rond bedrijfsgebouwen in de agrarische en groengebieden;
 - mee ondersteunen en promoten erosiebestrijdende maatregelen in akkerbouw;
 - mogelijke uitbreidingen van bos- en natuurgebieden in overleg met landbouwers

T.a.v. het zich wijzigend bodemgebruik, in het bijzonder m.b.t. deze die een duidelijke landschappelijke impact hebben (o.a. de serreteelt), zal het stadsbestuur een bouwverordening uitwerken.

Hierbij zal het omgevingsrapport gebiedsspecifieke informatie geven teneinde, en voor zover verantwoord, een kwalitatieve inpassing van de bebouwing in de open ruimte mogelijk te maken.

Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Heuvelland (BD 19/10/2006)

- De gemeente geeft ondersteuning aan het beheer van gronden met het oog op de realisatie van de gewenste open ruimte structuur, op het behoud en herstel van de natuurwaarden.
- Selectie van lokale ecologische infrastructuur: Elementen van de lokale, natte ecologische infrastructuur o.a. Haringbeek, Diependalebeek, Rozenbeek en Wambeek, Steenbeek
- Selectie van natuurelementen van lokaal niveau o.a. bos Strooien Haan te Wijtschate
- Differentiatie van de agrarische structuur: er wordt een differentiatie voorgesteld van het agrarisch gebied, met name: Multifunctionele landbouw in versnipperd landschap o.a. Omgeving Kemmelstraat; Landbouw in een waardevol landschappelijk kader en Landbouw in een waardevol ecologisch kader nl. in de 'Omgeving groene heuveltoppen' Opmaak RUP – o.a. Wijtschate (ondertussen gerealiseerd)

Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Mesen (BD 21/10/2010)

In het richtinggevend gedeelte worden de volgende streefdoelen i.v.m. de open ruimte geformuleerd:

- het ondersteunen van de grondgebonden landbouw, als belangrijke gebruiker van de open ruimte;
- het ondersteunen van de natuurlijke structuur door uitbouw van lokale ecologische infrastructuur en het versterken van de beekvalleien;
- behoud en versterken van landschappelijke kwaliteit;

In de bindende bepalingen zijn geen concrete acties m.b.t. de open ruimte geformuleerd. Er wordt alleen gewezen op de mogelijkheid om via ruimtelijke uitvoeringsplannen concrete initiatieven te ontwikkelen.

Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Zonnebeke (BD 04/11/2004)

De ankerplaats maakt deel uit van de in het GRS onderscheiden deelruimtes 'Zandvoordebos' en Zuidelijke open ruimte waarin het fragment 'vallei van de Bassevillebeek' als natuurlijk en landschappelijk waardevol valleigebied wordt erkend. Voor het valleigebied van de Bassevillebeek zal specifiek beleid worden ontwikkeld met als doel ondermeer het behoud en herstel van kleine landschapselementen (subsidies voor onderhoud en aanplant) en het verbeteren van de waterkwaliteit van de beken door verplichte aanleg van kleinschalige waterzuivering.

Verder wordt ingezet op het vermijden van erosie, het behoud en herstel van open grachten, het stimuleren van gebruik van streekeigen groen en het opmaken van een beheerplan voor het valleigebied.

Beschermd bouwkundig erfgoed (zie ook Kaart 1):

- Ieper, vestingen met begrachtingen en poorten (BVE 15/07/1987).
- Ieper, Rijselsestraat 204: huis met houten gevel (BVE 11/05/1983).
- Ieper, waterzuiveringsstation (MB 16/12/1999).
- Ieper, Zillebeke, oude schutsluis op de Vaart Ieper-Komen (MB 27/01/2000).
- Ieper, Zillebeke, Romaanse doopvont (MB 22/10/2001).
- Mesen, Crypte St.-Niklaaskerk (KB 20/02/1939).
- Mesen, het stadhuis (MB 24/05/2010).

Beschermd oorlogserfgoed (zie ook Kaart 1):

- Heuvelland, Wijtschate, Spanbroekmolenstraat z.nr.: Spanbroekmolentrechtter (MB 02/06/1992).
- Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Bayernwald, Duitse militaire site uit WO I (MB 05/03/2001).
- Heuvelland, Wijtschate, Waterputstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Cabin Hill Cemetery met toegangspad (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Croonaert Chapel Cemetery met toegangspad (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Krommestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Derry House Cemetery No. 2 met deel Duitse Bunker (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Lone Tree Cemetery met toegangspad (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Wulvergernstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats R.E. Farm Cemetery (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Hollebekestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Somer Farm Cemetery (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Scheerstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats met toegangspad Spanbroekmolen British Cemetery (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Langebunderstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Torreken Farm Cemetery No. 1 met toegangspad (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Wijtschatestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Wyttschaete Military Cemetery met gedenkkruis voor de '16th Irish Division' (MB 22/01/2009).
- Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Demarcatiepaal nr. 15 (MB 05/03/2010).
- Ieper, Zillebeke, Meenseweg 481: Twee mijntrechters in het park van het zogenaamde 'Kasteel 't Hooge' (MB 02/06/1992).
- Ieper, Zillebeke, Canadalaan 26: Loopgraven achter de herberg, zogenaamd 'Sanctuary Wood' (MB 02/06/1992).
- Ieper, Zillebeke, Rijselseweg 101: Kazematten op de omwalde terp nabij de hoeve (MB 02/06/1992).
- Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp z.nr.: Britse militaire begraafplaats Zillebeke Churchyard (MB 04/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Canadalaan z.nr.: Britse militaire begraafplaats Sanctuary Wood Cemetery met gedenkteken voor K. Rae (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Hooge Crater Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Schachteweidestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Maple Copse Cemetery met rustplaats vóór toegang (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats. Railway Dugouts Burial Ground (Transport Farm) met vijver (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Blauwepoort Farm Cemetery met parking (MB 01/04/2009).

- Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Larch Wood (Railway Cutting) Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Vaartstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Chester Farm Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Vaartstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Spoilbank Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Woods Cemetery met toegangspad (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats 1st D.C.L.I. Cemetery, The Bluff met toegangspad (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Hedge Row Trench Cemetery met toegangspad (MB 01/04/2009).
- Ieper, Voormezele, Bernikkewallestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Oak Dump Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg z.nr.: Bus House Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Voormezele, Kriekstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Ridge Wood Cemetery (MB 01/04/2009).
- Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Gedenksite 'Hill 60' met het gedenkteken voor 2 Franse verzetsstrijders (MB 01/07/2009).
- Ieper, Zillebeke, Canadalaan z.nr.: Canadese gedenksite 'Hill 62' (MB 01/07/2009).
- Ieper, Voormezele, Rijselseweg z.nr.: Demarcatiepaal nr. 17 (Kanaal Ieper-Komen) (MB 01/07/2009).
- Ieper, Voormezele, Komenseweg z.nr.: Demarcatiepaal nr. 18 (MB 01/07/2009).
- Mesen, Nieuwerkerkestraat z.nr.: Messines Ridge British Cemetery, militaire begraafplaats (MB 22/01/2009).
- Mesen, Rijselstraat z.nr.: Bethleem Farm East Cemetery militaire begraafplaats (MB 22/01/2009).
- Mesen, Rijselstraat z.nr.: Bethleem Farm West Cemetery militaire begraafplaats (MB 22/01/2009).
- Mesen, The Island of Ireland Peace Park, (MB 01/07/2009).
- Mesen, Nieuwerkerkestraat z.nr.: New Zealand Memorial Park (MB 01/07/2009).

Beschermd houtig erfgoed (zie ook Kaart 1):

- Heuvelland, Wijtschate, Vrooilandstraat z.nr.: geknotte hoekboom (Zwarte populier), evenals een cirkelvormige zone met een straal van 10m er omheen (MB 14/07/2010).
- Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat 8: kruishaag (Eénstijlige meidoorn) en knotbomen (Schietswilg) met huiskavel (MB 14/07/2010)

5. Omschrijving

De ankerplaats behoort tot het interfluvium van Leie en IJzer dat hier gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van een heuvelrug die van Moorslede in het noordoosten naar Heuvelland en Mesen in het zuidwesten loopt. De kamlijn van deze heuvelrug bereikt tussen Moorslede en Ieper hoogten tot +60m TAW, terwijl de valleien zich op een hoogte van ongeveer +20m TAW bevinden. De in de nabijheid van de ankerplaats gelegen zuid West-Vlaamse heuvels Kemmelberg (+150m TAW), Rodeberg en Scherpenberg zorgen voor een aanzienlijk hoogteverschil en zijn daardoor vanuit de ankerplaats meestal goed zichtbaar. De heuvelkam vormt behalve de waterscheiding tussen het IJzer- en Leiebekken, tevens de bodemkundige grens tussen de zandleem- en de leemstreek. Voor een deel weerspiegelt de geologische opbouw zich in het reliëf en de hydrografie van het gebied, die op hun beurt in nog grote mate het landgebruik in de ankerplaats bepalen.

5.1 Geologie (naar Jacobs et al., 2001)

Op de geologische kaart valt duidelijk het interfluvium van Leie- en IJzervallei op. Deze hoger gelegen rug wordt gekenmerkt door jongere Tertiaire afzettingen dan deze in de valleien. De afzettingen in de dieper gelegen valleien bestaan vooral uit klei en kleiige silt van de Formatie van Kortrijk (Lid van Aalbeke en Lid van Moen). In de Leievallei is de klei van het Lid van Aalbeke weggeërodeerd en dagzoomt vooral het Lid van Moen. De heuvelrug tussen Moorslede tot Kemmel wordt gekarakteriseerd door een ondergrond van de Formatie van Tielt (Onder Eoceen) die hier overwegend bestaat uit een 20-30m dik pakket kleihoudend zand met kleilagen en soms zandsteenbanken.

Aan de zuidrand van deze rug bevindt zich een smalle strook afzettingen van het Lid van Aalbeke. Deze smalle strook is kenmerkend voor de vrij steile zuidelijke hellingflank van de heuvelrug die mede als gevolg van de eroderende werking van de paleo-Douve en Leie ontstond. Beide waterlopen erodeerden hier tot in de zware klei van het Lid van Moen (Bijlage 1: geologische doorsnede). Aan de noordrand verloopt de rand van de heuvelrug veel geleidelijker, wat duidelijk merkbaar is aan de veel bredere dagzoom van het relatief dunne Lid van Aalbeke (homogene blauwe zware klei; 12-15m dik). Op de hoogste delen van de rug komen ook afzettingen voor van de Formatie van Gent (20m dik pakket van overwegend grijsgroen, glauconiethoudend fijn zand, met kleilenzen).

Het meest noordelijk deel van de ankerplaats (Bellewaerde, Passendaleveld) maakt nog deel uit van de consequente rugzone van Zonnebeke-Moorslede die een overblijfsel vormt van het Midden Pleistoceen terrasniveau van Kruishoutem. Ondermeer in de akkers langs de Pappotstraat getuigen de talrijke silexkeien van de Pleistocene fluviatiele grindafzettingen. De heuveltop van Wijtschate, in het zuidelijk deel van de ankerplaats (+85m TAW), is het enige restant van het interfluvium-terrasniveau van Rozebeke (Onder-Pleistoceen).

De Quartaire afzettingen in de valleien zijn soms moeilijk te onderscheiden van het Tertiair, vooral daar waar het Tertiair bestaat uit heterogene zandige klei van het Lid van Moen. De samenstelling van het Quartair is sterk heterogeen.

Over het algemeen schommelt de dikte van het Quartair op het IJzer-Leie interfluvium rond de 5 m. In gebieden met steile hellingen kan de dikte echter beduidend variëren als gevolg van het afschuiven van aanzienlijke pakketten bodemmateriaal.

5.2 Hydrografie en geomorfologie

Als gevolg van een afwisseling van kleiige en zandige lagen in de Tertiaire afzettingen zijn sommige aardlagen watervoerend. Waar een zandlaag op een licht hellende kleiige/lemige laag rust en beide dagzomen vormt zich meestal een bronniveau. Waar op geringe diepte een weinig doorlatende laag aanwezig is, staat het landschap vaak onder invloed van tijdelijk stuwwater. De afwatering gebeurt door een stelsel van grachten en sloten, die uitmonden in grotere beeksystemen. De volgende beken behoren tot het IJzerbekken:

- Bellewaardebeek, Vijverbeek en Drieblotenbeek in het noordwesten,
- Haring-, Wijtschate- en Diependalebeek die samenvloeien tot de Bollaartbeek/Ieperlee waarin nabij Ieper ook de Klijtgatbeek, Pollepelbeek en Verdrongen Weidebeek uitmonden.

Ten oosten en zuiden van de heuvelrug voeren de beken het water af naar de Leie. Het betreft van noord naar zuid:

- de Bassevillebeek,
- de Stuiverbeek en Steenbeek die beide afwateren naar de Douvebeek die in oostelijke richting naar de Leie vloeit.

Door de terugschrijdende bronerosie wordt de heuvelkam aangetast en versneden tot een golvende helling met afwisselend interfluviale ruggen en smalle valleien. Vooral in het zuiden

van de ankerplaats (Wijtschate-Mesen) zijn er langs de hellingen een aanzienlijk aantal bronniveau's en dalhoofden en hebben de beken nog een vrij natuurlijk, meanderend verloop. De valleien hebben een asymmetrische vorm (één zijde van de vallei heeft een veel steilere helling dan de andere zijde) die stroomafwaarts meer uitgesproken wordt. Rond de brongebieden en in de bovenstroomse gedeelten worden de beekvalleien dikwijls begrensd en gekenmerkt door taluds.

De oostelijke helling van de heuvelrug tussen Mesen en Wijtschate (met aan de voet de Steenbeek) is zeer steil en kent talrijke diep en scherp ingesneden beekjes en enkele droge valleien.

5.3 Bewoningsgeschiedenis en grondgebruik

De interfluviale heuvelkam was al in het Neolithicum bewoond, de uitgesproken hoogteligging was een belangrijke aantrekkingspool voor vroege bewoningsvormen. De archeologische sporen (Neolithische bewoning en Gallo-Romeinse voorwerpen) aangetroffen op bijvoorbeeld de heuvel van Wijtschate (zilveren muntschat te Wijtschate), wijzen op de lange bewonings- en occupatiegeschiedenis van de heuvelkam. Alhoewel er al verschillende Germaanse nederzettingen zijn, bleef het gebied in hoofdzaak bedekt door bos. Het ontstaan van de meeste bewoningskernen wordt gesitueerd tussen de 12de en de 13de eeuw. Het gebied kwam dus vooral in de volle middeleeuwen definitief in ontginning.

Sinds de middeleeuwen is **Ieper** een belangrijke handelsstad geweest die via de Ieperlee in verbinding stond met de IJzer en daardoor met Nieuwpoort en Brugge. Over land stond Ieper via een weg in verbinding met Torhout en Brugge in het noorden en Komen (aan de Leie) en Rijsel in het zuiden. De ontwikkeling van de stad wordt toegeschreven aan Boudewijn V van Vlaanderen en het beleid van stadsstichting. De rechtlijnige straten en het dambordpatroon, vooral in het zuidelijk deel, wijzen op deze stichting. Het oude uitbatingencentrum ontwikkelde zich verder in de loop van de 11de eeuw met de inrichting van een grafelijk castrum.

In de 12de eeuw werd de stad van het omliggende land afgescheiden door stadsversterkingen en rond 1170 werden door Filips van de Elzas stadsrechten toegekend. Ieper kende nu een bloeiperiode en speelde als derde stad van Vlaanderen, na Gent en Brugge, een belangrijke rol in het graafschap Vlaanderen. De lakenindustrie kende rond 1250 een belangrijke bloei in de stad. De stad breidde zich verder uit en er ontstonden nieuwe parochiekerken, ook buiten de 12de-eeuwse vesting. De stadskern werd verruimd en de nieuwe buitenwijken werden met nieuwe omheiningen en wallen opgenomen in de stadsversterking. In de 13de eeuw telde de versterking zo negen poorten met onder meer de Hangwaertpoort (latere Menenpoort) in het oosten, de Komenpoort in het zuidoosten, de Mesen- of Rijselpoort in het zuiden en de Boterpoort in het westen. In de loop van de 13de eeuw werd de St.-Maartenskerk uitgebreid en werd de Lakenhalle van Ieper met zijn belfort gebouwd. In 1295 werd de Klijtgatebeek afgedamd om een drinkwaterreserve aan te leggen voor de stad Ieper die toen zo'n 28.000 inwoners telde. De lakennijverheid bracht ook voor de omliggende gemeenten een bloeiperiode, onder meer te Nieuwkerke, Kemmel en Mesen (zie verder).

In de 13de eeuw kende Vlaanderen enkele handelsconflicten met Engeland, en als gevolg hiervan was er een gebrek aan wol en kende het economische moeilijkheden. Ook in de loop van de 14de eeuw bleef de economische toestand problematisch en het economisch verval zette zich verder in de 15de en 16de eeuw. Ondertussen daalde de bevolking tot zo'n 11.000 inwoners. Met de Beeldenstorm (1566) begon een periode van oorlog, gevolgd door een harde repressie. Deze religieuze burgeroorlog kwam bovenop de politieke twisten waaronder deze grensstreek tussen Vlaanderen en Frankrijk al sinds de 13de eeuw te lijden had.

Onder Filips II (16de eeuw) werden de stadsversterkingen verbeterd, onder meer met ravelijnen in het noordoosten, waarbij de O.L.V. ten Brielenkerk en de St.-Janskerk werden afgebroken. Begin 17de eeuw kende Ieper een rustperiode en groeide de bevolking weer aan, wat gepaard ging met een grote bouwactiviteit in de stad. In de 17de en 18de eeuw fungeerde Ieper meestal als grensstad. Ieper was in handen van de Spanjaarden tot het in 1678 werd veroverd door de Franse troepen van Lodewijk XIV. Zijn befaamde vestingbouwer Sebastien le Prestre de Vauban ontwierp toen een modern gebastioneerd systeem met verschillende hoornwerken die ver buiten het stadscentrum richting de vijand uitstaken. Voor de verbreding van de grachten en de aanleg van vier hoornwerken werd, rond de aanwezige vestingen, een strook van 1km breed onteigend en volledig heringericht. De stadspoorten werden vernieuwd, zo werd de Menenpoort herbouwd met een klassieke façade. In het zuiden en westen van de stad lagen bijkomend strategische gebieden die onder water konden worden gezet indien nodig: 'Inondation de Bailleul' en 'Inondation de Messines'.

In 1697 kwam de stad weer in Spaanse handen om vervolgens na de Spaanse Successieoorlog, in 1713 onder Oostenrijks bewind te komen. De stad werd daarbij één van de barrièresteden, waarin de Nederlandse Republiek troepen mocht legeren. In 1782 besloot de Oostenrijkse keizer Jozef II de vestingen af te breken, zodat de Fransen tijdens de Eerste Coalitieoorlog in 1794 Ieper gemakkelijk konden innemen. In de Hollandse periode van 1815 tot 1830 werd de vestingen weer wat uitgebouwd, als verdediging aan de grens met Frankrijk.

Na de Belgische onafhankelijkheid verloor de vesting halverwege de 19de eeuw haar belang. In het noorden werden de vestingen afgebroken en kon de stad zich uitbreiden. De Ieperlee werd in het zuiden van het stadscentrum nu helemaal overwelfd. De niet aflatende ijver om Ieper toegang te verschaffen tot het Waalse steenkoolbekken leidde in 1860 tot het plan om Ieper via een waterweg in verbinding stellen met de Leievallei door het Ieperleekanaal door te trekken tot Komen, waarbij men het interfluvium tussen IJzer- en Leiebekken moest doorsteken. Het onafgewerkte en ongebruikte kanaal met bijhorende sluizen getuigt ondertussen van de handelsactiviteit in de streek. Begin 20ste eeuw werd ook de zuidoostelijke stadsmuur doorbroken voor de uitbouw van een woonwijk rond het station van Ieper, dat er al in 1854 was gebouwd. Buiten de muren ontwikkelden zich ook andere nieuwe wijken.

De door Vauban uitgebouwde vestingwallen zijn in het zuiden en oosten van de stad goed bewaard gebleven en worden zelfs door bommenrijen benadrukt. De parkaanleg op de vestingen gebeurde naar een ontwerp van de bekende Duitse tuinarchitect Louis Fuchs. De idee sluit aan bij de 19de eeuwse promenade-traditie. De aanleg van het zwembad in het noordelijk deel van de Kasteelgracht gaat terug tot 1884-1885. De kazematten werden tijdens WO I door de burgerbevolking als schuilplaats gebruikt (tot evacuatie van 9 mei 1915) en vervolgens als kwartier van het Britse leger. Ook het Hoornwerk van Antwerpen werd tijdens de oorlog versterkt en als schuilplaats gebruikt. Zowel de Menen- als Rijselpoort vormden tijdens WO I een belangrijke doorgang tussen stad en front. De Menenpoort vormt vandaag de dag ook nog één van de belangrijkste herdenkingsmonumenten voor de oorlog.

Na de wapenstilstand kregen de kazematten een functie als ijsfabriek en champignonkwekerij; thans worden ze gedeeltelijk benut als bergplaatsen. Het zogenaamde 'Eilandje' was een gekend ontspanningsoord, vandaag is er nog steeds enige horeca-activiteit. De vestingwallen vormen nu over een groot gedeelte nog steeds de grens tussen de stadskern en het omliggende open gebied. Daarom vormen ze één geheel met de Verdrongen Weide en het historisch tot de vestingen behorende Hoornwerkpark. De Verdrongen Weide is een voor het publiek toegankelijk natuurgebied. Het heeft in de ondergrond archeologische sporen van een verdwenen middeleeuwse wijk, de zogenaamde St.-Michielswijk.

Het naburige **Mesen** was op het hoogtepunt van zijn macht in de 11de-12de eeuw. De nederzetting Mesen kon zich ontwikkelen tot stad omdat het op een strategisch punt lag tussen twee handelslijnen nl. de heirbaan Cassel-Wervik-Bavay en de weg van de Douve via Mesen over Wijtschate naar Ieper. Deze laatste werd gebruikt voor het vervoer van goederen tussen de Leie via de Douve naar het Ieperleekanaal richting de IJzer.

In de 11de-12de eeuw was het - met zijn jaarmarkt - een knooppunt in de lakenindustrie, samen met steden als Rijsel, Ieper en Brugge. In de 15de eeuw was er een heropbloei van de lakennijverheid (ten nadele van Ieper). Deze bloeiperiode weerspiegelde zich in de aanleg van de Slijpstraat, de oprichting van een gekkenhuis en vooral de bouw van een vleeshuis, een hal en een stadhuis (1469). Voor de grote stadsbrand (1552) telde Mesen 280 huizen (ca. 1400 inwoners) wat vergeleken met andere steden uit die tijd de middelmaat overtrof. In de loop van de 16de eeuw was er een versnelde recessie tengevolge de godsdienstoorlogen waarin Mesen als calvinistisch centrum fungeerde. Dit betekende uiteindelijk de doodsteek voor de lakennijverheid; veel Mesense wevers weken uit, onder meer naar Engeland.

In de 17de eeuw nam de verpaupering tengevolge de Frans-Spaanse oorlogen verder toe met onder meer de sloop in 1685 van de St.-Niklaaskerk. De huidige kerk was aanvankelijk de abdijkerk van een klooster van de vrouwenorde van St.-Benedictus, opgericht door Gravin Adela van Mesen. De basis van de kerk dateert van 1057, maar werd in de loop van de tijd grondig verbouwd. Na de afschaffing van de abdij in 1776 door keizerin Maria-Theresia werd de oude abdijkerk als parochiekerk gebruikt met St.-Niklaas als patroonheilige. Na de Eerste Wereldoorlog en pas in 1928, werd alleen nog de kerk heropgebouwd, zonder de oude abdijgebouwen die sedert 1776 gebruikt werden door het Koninklijk Gesticht van Mesen. Het Gesticht verhuisde dan naar het Oostvlaamse Lede. Onder het koor van de kerk bevindt zich een romaanse crypte uit de 11de eeuw, die tevens de begraafplaats is van abdis Adela van Mesen. De stad telt verschillende WO I-gedenktekens en militaire begraafplaatsen. Hier werd de Mijnslag van Mesen uitgevochten. Een belangrijke begraafplaats is het Messines Ridge British Cemetery waar meer dan 1.500 doden worden herdacht.

Na de Eerste Wereldoorlog gebeurde buiten het stadscentrum de wederopbouw van hoeves zowel met langgestrekte aanleg als met losse bestanddelen. Dezelfde bouwtrant wordt gevolgd voor de wederopgebouwde hoeve-eigendommen van het Koninklijk Gesticht van Mesen, die echter herkenbaar zijn aan de geaccentueerde streekeigen bouwelementen. In feite betreft het kwaliteitsvollere wederopbouwhoeves, qua stijl de doorsnee-wederopbouwhoeves van de streek overstijgend, en aansluitend bij het bouwprogramma aangegeven door de architecten Théodore Raison en Alfred Ronse in hun boek 'Fermes-types et constructions rurales en West-Flandre' (Brugge, 1918).

Behalve Ieper en Mesen was de ankerplaats in de middeleeuwen en de daaropvolgende eeuwen een overwegend bebost en dunbevolkt gebied. De belangrijkste landbouwgebieden situeerden zich in hoofdzaak ten zuiden en zuidoosten van Ieper (zie verder bespreking deelgebieden) nl. in het oosten begrensd door de beboste heuvelrug (Mesen-Wijtschate tot St.-Elloo) en in het westen door de huidige gewestweg Ieper-Kemmel (N331).

Het **landbouwgebied** bestond overwegend uit akkers die omzoomd waren met perceelsrandbegroeiing (houtkanten, bomenrijen of een combinatie hiervan). Daarnaast ook graslanden die niet zelden discontinu verspreid waren langs beken of zich nabij hoeves (huisweiden) en op bodemkundig minder gunstige plekken bevonden. Grote hoeves waren toen vaak omgeven door een cirkelvormige of rechthoekige walgracht. Bij de meeste hoeves was ook een boomgaard en grote moestuin aanwezig. Dit bocagelandschap werd door de cartografen van graaf de Ferraris als volgt beschreven: '...overal waar je komt, ontvouwt zich een wirwar van hagen, die het de reiziger zonder gids en zelfs streekbewoners zonder reiservaring erg moeilijk maken om hun weg te vinden in dit landschap'. Tot medio de 18de eeuw kwam er weinig verandering in dit beeld. In de tweede helft van de 19de eeuw

verdwenen geleidelijk de hagen rond de akkerpercelen. Na 1875 verdwenen ook een aanzienlijk aantal van de boomgaarden om plaats te maken voor huisweiden. Deze ingrepen hadden tot gevolg dat het landschap rond de eeuwwisseling al meer openheid vertoonde. Doch, huisweiden en graslanden waren nog altijd omgeven door hagen met niet zelden knotbomen en/of opgaande bomen. Na de Eerste Wereldoorlog verdwenen de laatste boomgaarden en nog heel wat hagen en (knot-)bomen rond graslanden. Ook het areaal grasland nam af ten voordele van akkers, die meer en meer verenigd werden tot grote gebruiksblokken. Het actuele landschap wordt in dit deel van de ankerplaats dan ook gekenmerkt door een grote openheid met wijde zichten vanaf de heuvelrug.

Tijdens de middeleeuwen was het **bosareaal** in de ankerplaats nog zeer groot en strekte zich uit van de Vlaamse heuvels (Kemmelberg, Rodeberg en Scherpenberg) over de heuvelrug vanaf Wijtschate tot Beselare en Zonnebeke. De Ieperse liefdadigheidsinstellingen, zoals het St.-Jansgodshuis, het Bellegodshuis en het O.L.V. Gasthuis kwamen door schenkingen in het bezit van verschillende gronden ten zuiden van de stad, waaronder de bosgronden. Veel van deze bossen bleven de volgende eeuwen, mede door de ongeschiktheid van de bodem voor landbouw, bewaard en bleven in handen van de gasthuizen. Het kan echter niet worden uitgesloten dat doorheen de eeuwen als gevolg van een dynamisch spanningsveld tussen bevolkingsdruk (voedselvoorziening) en 'duurzame bosexploitatie', delen van het bosareaal tijdelijk ontgonnen werden of degradeerden als gevolg van (soms illegale) gebruiken (bosbeweiding, houtroof,...). Na de Franse Revolutie bleven verschillende grote bossen gespaard van onteigening en verkoop. Tijdens de Eerste Wereldoorlog lag het bosrijke gebied echter pal in de frontlinie van de zogenaamde Ieperboog. Door de langdurige gevechten raakten de bossen helemaal verwoest. In de jaren 20 van vorige eeuw werden veel bossen heraangeplant, ze bepalen nu het eerder gesloten landschapsbeeld van de heuvelrug.

Na de **oorlogsverklaring** aan Frankrijk en Rusland wou de Duitse legerleiding via een omtrekkende beweging door België zo snel als mogelijk naar Parijs oprukken. Na een aanvankelijk spoedig verloop stokte het Duitse offensief aan de Marne (9-14 september 1914). Pogingen van zowel het Frans-Britse als van het Duitse leger om elkaar te omsingelen langs hun open flank resulteerde in het voortdurend opschuiven van het front in noordelijke richting. Ondertussen had de Belgische legerleiding, na de val van Antwerpen, besloten zich terug te trekken achter de IJzer. Vanaf 27 oktober 1914 werd de IJzervlakte tussen Nieuwpoort en Diksmuide onder water gezet waardoor het front hier jarenlang geconsolideerd zou blijven (loopgravenoorlog). Als laatste werd er nog gestreden om de stad Ieper (Eerste Slag om Ieper), die op dat moment, strategisch gezien een belangrijk verkeersknooppunt was in het door de geallieerden bezette gebied (Dendooven, 2006). Mede door de bijzondere positie van de heuvelrug nabij Ieper, werd de plaats het doelwit van nog verschillende veldslagen: Tweede (1915) en Derde Slag om Ieper (1917) en tenslotte de Slag bij Kemmel (1918). Ter hoogte van Ieper vormde de noord-zuid frontlijn immers een deels om de stad lopende oostelijke bocht die uitstulpte in vijandelijk gebied. Deze uitstulping of 'saillant' in het Duitse bezette gebied werd door de geallieerde troepen 'Ypres Salient' genoemd. Dergelijke uitstulpingen zijn zwakke punten in het front die meestal moeilijk verdedigbaar zijn. De verbetering waarmee de geallieerde troepen ten koste van veel opofferingen deze saillant verdedigden, verklaart mee de grote impact van het oorlogsgebeuren in deze regio.

Na de Eerste Slag bleef Ieper in geallieerde handen, de aanvallende troepenbewegingen vielen stil en beide partijen groeven zich in in een front rond Ieper. De Duitsers namen op verschillende plaatsen op de heuvelrug strategisch belangrijke posities in. Ondanks verwoede pogingen van geallieerden en Duitsers bewijst het loopgravenstelsel zijn nut. Een doorbraak forceren was zo goed als onmogelijk. Met nieuwe aanvalstactieken en -technieken werd geprobeerd om de impasse te doorbreken: vlammenwerpers, tanks, gas, dieptemijnen,... Massale aanvallen over een front van 20 tot 60 km maakten uiteindelijk

plaats voor kleinere acties met beperkte, goed uitgeruste stoottroepen. De oorlog boven de grond verdween meer en meer onder de grond. Hoger gelegen stellingen werden ondergraven en opgeblazen met kraters in het landschap tot gevolg.

Op 17 april 1915 werden zware mijnladingen onder de Duitse stellingen op Hill 60 (Zillebeke, Ieper) tot ontploffing gebracht en werd de heuvel door Britse en Franse troepen bestormd en opnieuw ingenomen. Op 22 april bestookten de Duitse troepen in de buurt van Steenstrate (Langemark, Bikschote, Merkem, Zuidschote) de geallieerden met gifgas. De daarop volgende Duitse aanvallen moesten echter bij gebrek aan ondersteuning, tijdelijk worden gestaakt, maar begin mei 1915 moesten de Britten hun stellingen op Hill 60 terug vrijgeven na hevige gifgasaanvallen door de Duitsers, die verder noordwaarts tot de oostelijke rand van Hill 62 doorbraken. Op 24 mei 1915 deden de Duitsers ook een uitval naar de heuvelrug van Bellewaerde, maar door de Britse tegenaanvallen was het succes daar niet zo groot als verwacht. Uiteindelijk viel het offensief op 25 mei 1915 stil. Na de Tweede Slag om Ieper waren ook Langemark en St.-Juliaan in Duitse handen en was de 'Ypres Salient' door het bewust terugtrekken van de Britse troepen ingekrompen en dicht bij de stad zelf komen te liggen (Dendooven, 2006).

Elke geallieerde grote militaire actie bij Ieper kon slechts ongemerkt worden voorbereid indien de Duitsers uit hun stellingen op de heuvelrug konden verdreven worden. Deze gedachte lag aan de basis van de Mijnschate bij Mesen die plaats vond op 7 juni 1917. De Britse troepen lieten toen in het gebied van de ankerplaats met name tussen Hill 60 en Mesen uiteindelijk 19 zware dieptemijnen exploderen. De Britse en Australische divisies veroverden vervolgens de heuvelkam Wijtschate-Mesen gesteund door Nieuw-Zeelandse troepen. Toen de geallieerden de heuvelkam in handen kregen, bleven ze standhouden om pas in juli 1918 aan te vallen. De Derde Slag om Ieper, ook bekend als de Slag om Passendale begon op 31 juli 1917 en was afgelopen op 10 november 1917. De nu gevormde saillant bij Passendale was eigenlijk onverdedigbaar en de Canadezen die haar gedurende de winter desalniettemin behielden, leden grote verliezen. Door enkele politieke beslissingen werd afgezien van versterkingen aan het Ieperse front. Het Britse leger was daardoor erg kwetsbaar bij het Duitse voorjaarsoffensief. In april 1918 ging alle terreinwinst weer in korte tijd verloren in de Vierde Slag om Ieper.

Gedurende de vierjarige oorlog zou de frontlijn uiteindelijk amper wijzigen ondanks de al vermelde veldslagen en tientallen kleinere raids die door beide kampen in de tussenliggende periodes werden uitgevoerd (zie verder onder deelgebieden). Uiteindelijk lieten naar schatting 450.000 soldaten in de 'Ypres Salient' het leven. Getuigen daarvan de grote dichtheid aan oorlogsmonumenten, gedenktekens en militaire begraafplaatsen. Reeds in april 1915 werd beslist dat de Britse gesneuvelden niet zouden worden gerepatriëerd, maar begraven zouden worden zo dicht mogelijk bij de plek waar ze vielen. Een regel was dat overall waar minstens 40 gesneuvelden van het Commonwealth samen begraven lagen er een begraafplaats van het Imperial War Graves Commission zou worden opgericht. Voor het ontwerp van de begraafplaatsen aan het westelijk front werden vier toonaangevende Britse architecten onder de artistieke leiding van F. Kenyon, directeur van het British Museum, aangesteld: Edwin Lutyens, Reginald Bloomfield, Herbert Baker en, na 1920, Charles Holden. Behalve de bewust opgerichte gedenktekens en de begraafplaatsen zijn er in de ankerplaatsen ook nog talrijke goed bewaarde WO I-relicten aanwezig zowel boven- als ondergronds: de mijnkraterlijn van Mesen-Wijtschate-St.-Elooi, relicten van het hier en daar nagenoeg intacte, pokdalig oorlogslandschap van 't Hooge (Bellewaerde Ridge), Hill 60 en Hill 62 (Zillebeke, Ieper) en het gedeeltelijk gerestaureerde Duits loopgravenstelsel ten noorden van Wijtschate (Bayernwald).

De heuvelrug die de ankerplaats domineert, heeft tot op vandaag een belangrijke invloed op het grondgebruik en bijgevolg het uitzicht van het landschap. De geologische, geomorfologische en hydrologische gesteldheid is hieraan niet vreemd. De heuvelkam en

steilste flanken zijn eeuwenlang bebost gebleven, het wegenpatroon werd grotendeels bepaald door het verloop van de heuvelkam en de ingesneden valleien. In de vlakkere delen van de ankerplaats, met vanuit agrarisch oogpunt betere bodemcondities (zandleem, leem), ontwikkelde zich al vrij snel een karakteristiek landbouwlandschap ('omhaagde akkerpercelen' – bocage) dat gedurende enkele eeuwen contrasteerde met het uitgestrekte bos op de heuvelrug. Door een samenloop van omstandigheden in de oorlogsvoering begin 20ste eeuw en door het strategische belang van de heuvelrug (inherent de hoogteligging), werd de ankerplaats het toneel van een langdurige en dikwijls hevige strijd die het vooroorlogse landschap in grote mate verwoestte. Echter, na de Eerste Wereldoorlog werd geopteerd om het landschap naar het vooroorlogse beeld herop te bouwen. Er kwam dus geen volledig nieuwe aanleg of inrichting van het gebied. Daardoor zijn de vooroorlogse landschapspatronen en structuren vaak nog goed herkenbaar: herstelde hydrologie, gerespecteerde oude bos- en weidegrenzen, hoeves op of nabij de vooroorlogse plek, respecteren van oud landgebruik, wegenstructuur...). Anderzijds zijn de oorlogsrelicten, de talrijke militaire begraafplaatsen en de landelijke architectuur, in het bijzonder de wederopbouwarchitectuur, prominent aanwezig en bepalen ze mee het uitzicht en karakter van de ankerplaats.

5.4 Beschrijving van de onderscheiden landschapsentiteiten van de ankerplaats

In het buitengebied komen we op basis van voorgaande omschrijving en rekening houdend met de onderscheidende kenmerken van natuurlijke oorsprong (geologie, bodem, hydrografie en reliëf) en menselijke aard (geschiedenis/ontwikkeling) tot 9 verschillende deelgebieden (zie Kaart 2). Daarnaast worden ook de 4 bewoningskernen, die in de ankerplaats zijn gelegen, als aparte entiteiten onderscheiden. Hoewel ze volledig verwoest werden tijdens WO I zijn binnen de centra van Zillebeke, Voormezele, Wijtschate en Mesen meestal nog elementen aanwezig met bouwkundige erfgoedwaarde. Na de oorlog werden de dorpskernen op vrijwel dezelfde plek wederopgebouwd. Men nam hierbij wel de vrijheid om enkele urbanistische verbeteringen door te voeren in deze centra: straten werden rechtgetrokken en gebouwen soms meer naar achter opgericht zodat de straten meer ruimte kregen. Soms werden gebouwen na de oorlog op een meer logische plek geplaatst, het stadhuis van Mesen werd bijvoorbeeld naar het stadsplein verhuisd.

De in totaal 13 onderscheiden landschapsentiteiten worden hierna volgens hun ligging van noord naar zuid opgesomd om vervolgens in dezelfde volgorde te worden beschreven:

1. Bosrijk gebied Gasthuisbossen en 't Hooge;
2. Ieperse vestingen, Verdronken Weide en Zillebeke Vijver;
3. Kern Zillebeke (met recent woonlint);
4. Verwezen Kanaal Ieper-Komen;
5. Bosrijk gebied Molenbos, domein De Vierlingen, Twaalfgemeten en Hill 60;
6. Historisch landbouwgebied rond Rozendaal Hof;
7. Kern Voormezele;
8. Bosrijk gebied heuvelrug Wijtschate–Hollebeke;
9. Kern Wijtschate;
10. Historisch landbouwgebied tussen Voormezele en Wulvergem;
11. Valleigebied Steenbeek;
12. Kern Mesen;
13. Zuidflank van Mesen en Douvebeekvallei.

In Kaart 4 wordt voor deze ankerplaats een gedetailleerd overzicht geboden met de resultaten van het WO I-onderzoek uitgevoerd door het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed in de periode 2009-2012.

1. Bosrijk gebied Gasthuisbossen en 't Hooge

Dit deelgebied neemt het meest noordoostelijk gelegen deel van de ankerplaats in. De zuidgrens ligt op de weg Zillebeke-Zandvoorde (Werviksestraat). De heuvelrug is hier zuidwest-noordoost georiënteerd en heeft aan beide flanken bronnen. Door de terugschrijdende bronerosie is hij versneden tot een golvende helling met enkele parallelle interfluviale ruggen en valleitjes. De naar het noordwesten stromende Vijverbeek, Drieblotenbeek en Bellewaardebeek behoren tot het IJzerbekken. De naar het zuiden stromende Bassevillebeek maakt deel uit van het Leiebekken. De Gasthuisbossen, dit zijn de Hoge Netelaar, het Drieblotenbos, het Zwarte Leenbos, het Godschalckbos, Groenenburghbos en het Zandvoordebos, staan op bodems die voor landbouw ongeschikt zijn door de ondiep aanwezige Tertiaire kleilagen. Deze bossen zijn de verspreide relictten van een groter boscomplex dat op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik (graaf de Ferraris, 1771-1778) werd aangeduid als kreupelhout. Het bos strekte zich toen quasi ononderbroken uit over de volledige westflank van de heuvelrug, behalve in de beekvalleien van de Vijver-, Driebloten- en Bellewaardebeek, waar op enkele plaatsen graslanden aanwezig waren. Langs de Meenseweg waren verschillende kasteelparken ingeplant ('t Hooge, Beukenhorst en Herenthage-Veldhoek). De Bellewaerdevijver voorzag in de drinkwatervoorziening van de Stad Ieper. Onder impuls van

de vestingbouwkundige Vauban werd de vijver vergroot en uitgeslijkt. Het water werd aangewend voor de inundaties van de Paddevijver ten noorden van de stad Ieper, via de Bellewaerdebeek. In de nabijheid van het huidige Lindenhof lagen er twee hoeves annex boomgaard met in de onmiddellijke omgeving ervan enkele door hagen of houtkanten omgeven akkerpercelen. Dit was ook het geval ter hoogte van de Passendaleveldstraat en de Kranenburgstraat (volgens de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden het 'Groote en Cleene Craenenbergh'). Langs de zuidgrens van het deelgebied was overwegend akkerland aanwezig dat vooral verder zuidoostwaarts (buiten de ankerplaats) het landschapsbeeld domineerde.

Op enkele plaatsen kwam heide (wastine) voor. Dat was onder meer het geval nabij de Everzwijn-hoek, gelegen langs de oostgrens van de ankerplaats (Waterstraat te Zonnebeke-Geluvel). Ook langs de zuidostrand, in de hoek gevormd door de Werviksestraat en de Pappotstraat, en ter hoogte van de huidige Passendaleveldstraat was dit het geval. De bronnen van de Bassevillebeek bevonden zich op het einde van de 18de eeuw nog in het uitgestrekte bosgebied maar stroomafwaarts, ter hoogte van de Werviksestraat, was nat hooiland aanwezig.

In de loop van de 19de eeuw verminderde het bosareaal en wijzigde tevens de bomensamenstelling: naaldbomen gingen steeds meer het uitzicht bepalen. Vooral centraal in het gebied, rond het Passendaleveld, verdween bos ten voordele van akkerland. Deze trend zette zich verder door zodat op het einde van de 19de eeuw het gebied nog maar voor ruim de helft bebost was. In de beekvalleien domineerde het graslandgebruik.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was 't Hooge (Bellewaerde, +52mTAW) het toneel van zware gevechten. Vooral in de omgeving van het door haar positie strategisch gelegen kasteelpark 'Hooge Château' werd voortdurend slag geleverd. Rondom het huidige kasteelhof 't Hooge zijn nog de authentieke mijnkraters, bunkers en loopgraven bewaard gebleven (foto 15).

Een kilometer ten noordwesten hiervan, nabij Bellewaerde Hoeve, situeerde zich 'Bellewaerde Ridge' (+42m TAW) waar op 16 juni 1915 hevige gevechten plaatsvonden waarbij ruim 1400 soldaten sneuvelden, onder meer 200 van het 10de Bataljon King's (Liverpool Scottish). Een gedenkteken aan de rand van het bos bovenop de 'ridge', opgebouwd rond de sluitsteen van de afgebroken kazerne van de Liverpool Scottish, herinnert aan de slag (Heyvaert, 2006). Het 'Cross of Sacrifice' brengt de gesneuvelden van de ondergrondse oorlog in herinnering. Een tiental mijnkraters en een nog altijd sterk geaccidenteerd weiland getuigen nu nog van het oorlogsgewoel op Bellewaerde Ridge (foto 12). Het nabijgelegen bosje in het noordwesten, nabij de toenmalige spoorweg Ieper-Roeselare, werd door de Britten als 'Railway Wood' aangeduid. Tijdens WO I geraakte het volledig vernield.

Enkele mijnkraters in het hoogst gelegen deel van het Drieblotenbos, door de Duitsers 'Trichterstellung' en door de Britten 'The Birdcage' geheten, dateren van de zware gevechten die hier woedden eind september 1915. Aanvankelijk was Sanctuary Wood (nabij Hill 62) een relatief rustige plaats aan de noordelijke rand van Ypres Salient. Vanaf 1914 werden hier soldaten samengebracht die zogenaamd in 'sanctuary' waren. In mei 1915 was de frontlijn verschoven naar de oostelijke rand van het toen nog grotere bos. Het gedeelte tussen de heuvel en de stad Ieper werd door de Canadese 3de divisie in handen gehouden. Tijdens de Slag om Mount Sorrel (2 -13 juni 1916) werd de heuvel eerst door de Duitse troepen bezet en nadien weer door de Engelse eenheden, hierin bijgestaan door twee Canadese divisies. Het 'Hill 62 Canadian Memorial' herdenkt de zware verliezen van het Canadees leger tijdens het verdedigen van de heuvel en Ieper in deze periode. Nabij Hill 62 ligt nu een museumtuin waar de restanten van de loopgraven te zien zijn. Hill 62 zelf is nu een heuvel in terrasbouw met een monolithisch witgespikkeld granieten blok als oorlogsmonument (foto 7). De Canadalaan is een esdoornreed (referentie naar esdoornblad op de Canadese vlag) die slingerend naar deze heuvel toe loopt. De weg ligt op het tracé

van de tweede geallieerde verdedigingslinie. Aan de voet en op de westelijke flanken van de heuvelrug liggen hier verschillende militaire begraafplaatsen die opvallen door de witte grafstenen en door de lage gebouwtjes op hoeken van de ommuringen. De grootste zijn het Maple Copse, Sanctuary Wood en Hooge Crater Cemetery (foto 6 en 9).

In en rondom het kasteeldomein Herenthage werd tijdens WO I eveneens herhaaldelijk slag geleverd onder meer in februari 1915 toen de Duitse troepen poogden om de plek in handen te krijgen. Later, tijdens de Tweede Slag om Ieper, dienden de geallieerden hun stellingen op te schuiven naar het noordwesten (richting Ieper) en kwam het domein volledig in Duitse handen. De Duitsers versterkten er hun stellingen, o.m. met betonnen constructies. Enkele relictten herinneren vandaag nog aan deze feiten. Bij het Groenenburghbos, door de Britten omgedoopt tot 'Shrewsbury Forest', waren Duitse stellingen gelegen waarvan vandaag sommige restanten nog zichtbaar zijn.

Tijdens WO I werden in het deelgebied alle bossen vernield of gekapt. Sindsdien werden ze heraangeplant. De oppervlakte van de huidige bossen is kleiner in vergelijking met het 18de eeuwse areaal. De bossen accentueren het verloop van de interfluviale kam en vallen door hun contrast met de open omgeving sterk op. Ze zijn hoofdzakelijk van het type Zure eikenbossen. Op vochtige plaatsen is de kruidlaag soortenrijker en is er affiniteit met het type Eiken-Haagbeukenbos. Naar de Bassevillebeek toe komt nitrofiel elzenbos voor (Demolder et al., 2000). Sinds enkele jaren worden de naaldhoutbestanden systematisch door loofhoutaanplanten vervangen. In het Zandvoordebos en in het domein Godschalck werden enkele percelen niet opnieuw bebost maar omgezet naar heide. De Bassevillebeek ontspringt in het domein Godschalck en heeft nog een tiental zijbronnetjes in nabij gelegen kleinere bosjes (foto 2).

Behalve door bos wordt het huidige landschap gedomineerd door landbouwland met vooral akkers en in mindere mate weilanden langs beken en op de steilste hellingen. Na WO I verdwenen ook de boomgaarden, hagen en bomenrijen zo goed als volledig uit het landschapsbeeld. Het wegenpatroon volgt het reliëf en de hydrografie; op de kam van het IJzer-Leie-interfluvium loopt de hoofdweg nl. de Pappotstraat en dwars daarop lopen kleinere wegen buiten de valleien en veelal op een interfluviale kam tussen twee beken. Deze wegen hebben soms taluds langs één of beide zijden, vaak bezet door houtkanten en berm met specifieke flora (oud-bosplanten en/of wastinerelicten). Het gebied kent slechts weinig bebouwing, die grotendeels uit landbouwbedrijven bestaat en buiten de valleien langs de wegen liggen. De meeste gebouwen dateren van na 1920 (wederopbouwarchitectuur). Vooral langs de Pappotstraat zijn er nog verschillende gebouwen aanwezig die volgens de wederopbouwarchitectuur zijn opgetrokken. Het Lindenhof werd heropgebouwd naar het vooroorlogse voorbeeld. Het bestaat uit losse gebouwen in U-vorm waaronder een voormalige cichorei-ast. Het huidige kasteel Catalunya bevindt zich op de site van voormalig kasteel Beukenhorst dat tijdens WO I werd vernield. Het werd aanvankelijk wederopgebouwd als zomerverblijf 'Huize Zandberg'; sinds de jaren 1950 wordt het aangeduid als 'Catalunya' naar de Spaanse eigenaar.

2. Ieperse vestingen, Verdrongen Weide en Zillebeke Vijver

Dit unieke deelgebied omvat een deel van de middeleeuwse watervoorziening (Zillebeke Vijver) de zuidoostelijke 17de eeuwse verdedigingsstructuren van de stad Ieper en het hierop aansluitende gebied van de Verdrongen Weide, het zogenaamde voorland.

Ieper kende een sterke bloei en uitbreiding in de 12de-13de eeuw. De stad ontwikkelde zich aan de Ieperlee, een riviertje dat toen van zuid naar noord richting IJzer stroomde. Eén van de vier buitenwijken, de St.-Michielsparochie, situeerde zich in die periode in het laag gelegen gebied van de Verdrongen Weide, waar enkele beken (Bollaartbeek, Klijtgaatbeek, Pollepelbeek, Verdrongen Weidebeek en Zillebeek) samenkomen en de Ieperlee vormen. De wijk verdween in de loop van 14de eeuw en in de 17de en 18de eeuw werd de Verdrongen Weide gebruikt om door middel van onderwaterzetting de stad te verdedigen (voorland). De

talrijke restanten van deze parochie werden tijdens archeologische opgravingen (jaren 1990) blootgelegd. De opgravingen brachten, naast inzichten in bouwconstructies, ruimtelijke ordening en wegenbouw ook getuigenissen van het 13de –14de eeuwse volksleven aan het daglicht (collectie bewaard in museum Merghelynck).

De vroegste vermelding van een leperse waterregie dateert uit 1217. Toen was er sprake van de aanleg van 5 spaarbekkens. Die werden gebouwd door de afdamming van een aantal beken op geschikte plaatsen, waar de beekvallei voldoende breed en diep was. De Zillebeke Vijver was één van die spaarbekkens. In de loop van de 13de en 14de eeuw werden de leperse 'stadsvijvers' verbeterd, uitgebreid en aangepast. De Zillebeke Vijver kreeg in 1295 zijn min of meer definitieve omvang. Van de vijf aangelegde stadsvijvers bestaan nu nog alleen de Zillebeke Vijver, de Dikkebusvijver en de Bellewaerde Vijver (zie supra). Ouderdomsgebreken en andere factoren veroorzaakten op de lange duur hygiënische problemen en waterschaarste. In 1877 besloot het stadsbestuur het hele stelsel te laten moderniseren. Na WO I was de oorlogsschade aanzienlijk. Zowel te Dikkebus als te Zillebeke werden er volledig nieuwe installaties uitgevoerd. De waterzuiverings- en behandelingsinstallatie te Zillebeke dateert van ca. 1925-26. Eind 18de eeuw werd het landschapsbeeld van dit deelgebied bepaald door de vestingmuren, de Zillebeke Vijver, twee verdedigingsvijvers ten zuiden van de stad, met name de zogenaamde 'inondations de Messines' en 'de inondations de Bailleul' en enkele aanpalende vochtige graslanden. De oeverzone van de verdedigingsvijvers en de benedenloop van de Bollaartbeek-Klijtgatbeek waren volgens de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (de Ferraris, 1771-1778) moeras en het huidige wegenpatroon grotendeels al aanwezig (van west naar oost: Rijselseweg, Komenseweg, Zillebekevijverdreef en Blauwepoortstraat). Bewoning in het gebied was beperkt tot enkele hoeves (o.a. de Pollepelhoeve, al vermeld in 1684 als toebehorend aan het St.-Jansgodshuis en het eveneens minstens 18de eeuwse Zuid Bellegoed, voormalig pachtgoed van de familie Belle, vooraanstaande leperse patriciërs) en een viertal windmolens langs de Rijselseweg. Het graslandgebied werd gedraineerd door verschillende afwateringsgrachten die in verbinding stonden met de Bollaartbeek. Hier en daar waren bomenrijen aanwezig onder meer langs de Komenseweg en de Zillebekevijverdreef. De hoeves waren meestal omgeven door omhaagde moestuinen en boomgaarden.

In de eerste helft van de 19de eeuw wordt dit landschapsbeeld op verschillende kaarten bevestigd. In het midden van de 19de eeuw werden in het gebied een aantal grote infrastructuurwerken gerealiseerd. Ten zuiden van de stad werd in 1854 het station gebouwd en werden de spoorweglijnen Poperinge-leper-Kortrijk en leper-Roeselare aangelegd. Het tracé van de laatst vermelde spoorweg valt samen met dit van de huidige Zuiderring dat het landschap van de stadsvestingen enigszins scheidt van de Verdrongen Weide en Zillebekevijver. In dezelfde periode werden de werken gestart voor het graven van het Kanaal leper-Komen (1864). Dit infrastructuurwerk had en heeft een belangrijke landschappelijke impact en ligt aan de basis van het hierna besproken deelgebied van het Verwezen Kanaal (foto 42). Ondertussen verdwenen ook de verdedigingsvijvers.

Tijdens de gehele Eerste Wereldoorlog werden de vestingen als beschutting gebruikt. De bomvrije ruimten uit de 18de eeuw weerstonden aan het artillerievuur, terwijl de rest van de stad met de grond gelijkgemaakt werd. In de zalen, gangen, kazematten waren toen slaapruiden, een hoofdkwartier en hulpposten ingericht, maar ook de redactie van The (Wipers) Times. Veel van deze ruimten waren echter door de Britse genie uitgegraven in het aarden lichaam van de vestingen. Op de kruin van de vestingen werden loopgraven uitgegraven. Ingebed in de vestingen liggen de oude Rijselpoort en de Menenpoort. Nabij de Rijselpoort ligt het Ramparts Cemetery, een Britse militaire begraafplaats. De Menenpoort is een imposant Brits oorlogsmonument (foto 37) waar nog elke dag om 20.00u stipt, ter nagedachtenis van een honderdduizendtal vermiste oorlogsslachtoffers 'The Last Post' wordt geblazen (Decoodt et al., 2006). Ook in de meidagen van 1940 vormden de kazematten nog

een toevluchtsoord. Honderden mensen van de St.-Pieterswijk zaten tijdens de korte maar hevige gevechten bij de inname van de stad door de Duitsers, opeengepakt in de eeuwenoude ruimten.

Al kort na de Eerste Wereldoorlog werd begonnen met het herstel van de vestingen. In de loop van de volgende decennia werden de muren verder hersteld, werden de ondergrondse ruimten weer in orde gebracht en werd de muurbegroeiing op vele plaatsen verwijderd. Naast een belangrijke groenzone, zijn de vestingen ook een belangrijke historische site, wat in de verf gezet wordt door de recente ontwikkeling van de vestingroute met de bijbehorende informatiepanelen. Met het aanbrengen van een brug die de communicatie van de vestingen met de voorversterkingen, nu de stadsrand, verbetert, wordt er een nieuwe impuls gegeven aan het conserveren van het grootste monument van Ieper door het effectief te gebruiken (foto 39). Een laatste grote restauratie vond plaats omstreeks 1980. Daarna werden er nog verschillende vestingonderdelen hersteld en beter toegankelijk gemaakt.

Door al deze werken zijn de vestingen in het zuiden en oosten van de stad Ieper zeer goed bewaard gebleven, door de bommenrijen en de parkaanleg worden ze zelfs benadrukt (foto 38, 39 en 40), zoals ook in enkele andere Vlaamse vestingsteden het geval is (o.a. Brugge en Diest). De vestingwallen vormen over een groot gedeelte nog steeds de grens tussen de stadskern en het omliggende open gebied.

Behalve de vestingen was ook de onmiddellijke omgeving ervan onderhevig aan het oorlogsgeweld. Verschillende constructies en begraafplaatsen herinneren aan de WO I gebeurtenissen: onder meer een Britse betonnen constructie nabij de Zillebeke Vijver en twee omvangrijke begraafplaatsen. Met meer dan 5.000 doden is het 4,26 ha grote Bedford House Cemetery een van de grootste begraafplaatsen van de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen (foto 49). Medio de 19de eeuw was tegen de Bollaartbeek een nieuw kasteeldomein aangelegd, 'Kerskenhove' later ook wel 'Rozendaal' genoemd-, dat tijdens de Eerste Wereldoorlog (1917) volledig verwoest en omgevormd werd naar begraafplaats (Stubbe, 2006 en Decoodt, 2006). Door de Britse militairen van het Bedfordshire Regiment werd het landhuis bedacht met de bijnaam 'Bedford House' soms ook 'Woodcote House' genoemd. De tweede omvangrijke begraafplaats is de Railway Dugouts Burial Ground (Komenseweg, vlakbij de spoorlijn Ieper-Komen). Tijdens de oorlog waren er schuilplaatsen uitgegraven in de spoorlijnbedding. Net zoals in de nabijgelegen boerderij (Transport Farm) werden er medische posten ondergebracht. Vooral in 1916-1917 werden er veel doden begraven.

In 1992 werden de graafwerken gestart voor de uitbouw van een wacht- en waterspaarbekken op de Bollaartbeek. Ze eindigden in de zomer van 1995. Het gebied van de Verdrongen Weide beslaat nu een totale oppervlakte van 41 ha (waarvan 32 ha wachtbekken-spaarbekken) en is eigendom van de Vlaamse Overheid. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) staat in voor het natuurbeheer. Er is gekozen om een deel spontaan te laten ontwikkelen, een deel te begrazen met runderen en enkele percelen als hooiland te maaien. Het gebied is een belangrijk overwinterings- en broedgebied voor een grote diversiteit aan water- en moerasvogels. Van deze enorme graafwerken maakte de Ieperse Drinkwaterregie gebruik om in het droog wachtbekken een gedeelte (16 ha) als spaarbekken tot 4 meter diep uit te graven. Daardoor beschikt ze nu samen met Dikkebusvijver en Zillebekevijver over 3 waterreservoirs. Het water van de Bollaartbeek-Verdrongen Weide, wordt sindsdien afgeleid naar de IJzerwegbeek, vervolgens naar de Oude Vaart, om zo het Ieperleekanaal te bereiken. De historische verbinding met de historische Ieperlee is daardoor verbroken.

Omdat de weiden regelmatig onder water kwamen te staan, bleven de middeleeuwse resten van de St.-Michielsparochie er goed bewaard (Haneca, 2009). Een voorlopig laatste en belangrijke ingreep in dit deelgebied was de aanleg begin 2001 van de Zuiderring op de bedding van de vroegere spoorlijn Ieper-Roeselare.

3. Kern Zillebeke (en recent woonlint)

De oudste vermelding luidt 'Selebecka', van de beeknaam Salia. Johannes van Waasten, bisschop van Terwaan, gaf in 1102 het patronaat van de kerk aan het klooster van Voormezele. De heerlijkheid Zillebeke hing toen af van het Hof van Ieper. Medio 18de eeuw was de bewoning nog geconcentreerd langs de Maaldestedestraat, in de onmiddellijke omgeving van de St.-Catharinakerk. Dit was ook nog het geval in de tweede helft van de 19de eeuw.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de dorpskern van Zillebeke volledig verwoest. Aan het begin van de oorlog werden de omgekomen militairen vaak begraven op bestaande kerkhoven, zoals in Zillebeke het geval was (Zillebeke Churchyard). Het kerkhof van Zillebeke werd vooral in 1914 gebruikt. Hier werden o.m. 14 militairen van de 'Foot Guards' en de 'Household Cavalry' begraven. Na de wapenstilstand werden de Franse graven verwijderd. Omdat er zoveel hogere officieren op dit kerkhof begraven liggen, die vaak tot de adel behoorden, wordt vaak gesproken over 'Aristocrats Cemetery'. Na de oorlog werd het dorp helemaal wederopgebouwd naar het vooroorlogse beeld volgens richtlijnen en ontwerpen van architect G. Lernould (Ieper). Zillebeke bezit een T-vormige dorpskom, die gevormd wordt door de Maaldestedestraat (incl. huidig Zillebeke-Dorp), in het noorden, de Blauwepoortstraat naar het zuidwesten en de Wervik- resp. Zandvoordestraat naar het zuidoosten. De neogotische hallenkerk met robuuste vierkante toren domineert het centrum en geeft er samen met de pastorie en het gemeentehuis, resp. ten zuiden en ten zuidwesten ervan, vorm aan. Tegenover de kerk komt aaneengesloten bebouwing voor die vandaag nog bestaat uit vooral breedhuizen die meestal bestaan uit twee bouwlagen onder pannen zadeldaken en nog de kenmerken van de wederopbouwarchitectuur bezitten. Andere kenmerkende gebouwen voor de dorpskom zijn de gemeentelijke jongensschool (arch. Lernould) en de voormalige feestzaal met het woonhuis van de veldwachter en de brandwacht in de Werviksestraat, naar een ontwerp van architecten E. Richir en G. Veraart (Brussel).

Na de Tweede Wereldoorlog breidde het dorp uit onder de vorm van een langerekt woonlint langs de Wervikstraat en met woonwijken in de buurt van het centrum.

Het Zwarte Leen, ongeveer 1 km ten zuiden van de dorpskern was lange tijd een autonoom gehucht, gelegen op de heuvelrug en nabij de bosrand van wat nu het Zwarte leenbos, de Vierlingen en het Molenbos is (cf. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, de Ferraris 1771-1778, C. Popp kaart medio 19de eeuw). Ondertussen is het door de laat 20ste eeuwse lintbebouwing, langs de Wervikstraat, visueel verbonden geraakt met de dorpskern van Zillebeke.

4. Verwezen Kanaal Ieper-Komen

Dit deelgebied omvat het 19de eeuwse Kanaal Ieper-Komen en de onmiddellijke omgeving ervan, die vaak bebost is, met inbegrip van een zuidwestelijk georiënteerde vallei in het Ieperse golfdomein. Al lang wou men Ieper via een waterweg in verbinding stellen met de Leie door het Ieperleekanaal door te trekken tot Komen. Een belangrijke natuurlijke hindernis vormde hierbij de heuvelrug van het interfluvium tussen IJzer- en Leiebekken. In 1859 werd het kanaalontwerp onder impuls van de Ieperse volksvertegenwoordiger Alphonse Vandenpeereboom goedgekeurd, vervolgens werd in 1863 de 'Compagnie du Canal de la Lys à l'Yperlée' opgericht.

Bij de aanleg van het kanaal vanaf 1864 werd de uitgegraven aarde op de oevers gedeponneerd. Het volume was het grootst op de plaats waar het kanaal de heuvelrug dwarsste. Daaruit ontstonden langwerpige kunstmatige ophopingen langs het kanaal bovenop

het natuurlijk gevormde reliëf. Toen in 1864 aan het kanaalproject werd begonnen, had men nog geen idee van de onoverkomelijke moeilijkheden die gedurende de volgende vijftig jaar het project voortdurend zouden stilleggen. Tussen 1864 en 1912 werden vier grootschalige pogingen ondernomen om een sleuf te trekken. Spelbreker was de gelaagde ondergrond: een glijdende natte zandlaag bovenop natte klei veroorzaakte bij diepe graafwerken aardverschuivingen of instortingen (foto 44) (Jacobs et al., 2001 en Van Den Eeckhaut en Poesen, 2009). Tot tweemaal toe moest men de tunnelwerken staken en dynamiteren (1910). En bij de aanleg van een stalen brug in het verlengde van de huidige Palingbeekstraat gleden de fundamente van één van de pijlers weg en stortte de brug in (10 juni 1913). Bijna 50 jaar na de start van het ambitieuze project was de sleuf gegraven, waren de oevers verstevigd en de sluizen in de heuvelrug aangelegd, maar het project werd opgegeven. Economisch was het kanaal een catastrofe: als kanaalverbinding tussen Ieper en Komen heeft het nooit gefunctioneerd. Dat was ook de reden waarom de infrastructuur na de Eerste Wereldoorlog niet opnieuw werd hersteld. In 1970 nam de provincie West-Vlaanderen het initiatief om in en rond de kanaalsleuf een recreatief domein uit te bouwen dat 'De Palingbeek' werd genoemd.

De kanaalsleuf is het resultaat van de werken waarbij het kanaal als een open traject in de heuvelrug werd aangelegd. Dit open traject kwam pas tot stand nadat men in de beginjaren (vanaf 1864) tevergeefs met de aanleg van tunnels had geëxperimenteerd. Naast de sleuf zelf zijn er nog meerdere sporen die aan het mislukte kanaalproject herinneren: verschillende sluizen met een opvallende rijkdom aan muurplanten en kades, maar ook een stuk bruggenhoofd ter hoogte van de cafetaria. Tussen de Komenseweg in het westen en de Rijselseweg in het oosten bevonden zich vier sluizen: nr. 8 op de Rijselseweg nabij 'Lankhof farm', nr. 7 tussen de Rijselseweg en de Vaartstraat ter hoogte van de plaats waar het Bijlanderpad lichtjes afbuigt en nr. 7bis en 6bis onder de Komenseweg.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog speelde het kanaal Ieper-Komen een belangrijke rol. Vanaf de hoger gelegen kanaaloevers op 'The Bluff' hadden de Britten een goede inkijk op de Duitse stellingen tussen Hill 60 en St.-Elloi. Ondanks zware ondergrondse mijnexplosies, Duitse infanterieaanvallen en mortierbeschietingen hielden de Britten het bastion in handen. Alleen tijdens het voorjaarsoffensief van 1918 konden de Duitsers voor enige maanden de Palingbeek bezetten. Op 28 september 1918 werd een allerlaatste keer om de kanaaloever gevochten. Daar waar het kanaal de heuvelrug dwarsste werden grote hoeveelheden uitgegraven aarde op de kanaaloevers gedeponeerd. Deze kunstmatige ophogingen werden tijdens de oorlog zowel door Britten als Duitsers gebruikt als observatiepost voor het uitgraven van ondergrondse schuilplaatsen (Spoilbank, Bluff, Triangular Bluff, Buffs bank). De kraters van 'The Bluff' zijn vandaag nog altijd te zien, net als enkele schutsluizen, waaronder de 'Gordon Post' of 'Lock 7bis'. Tijdens de oorlog diende dit sluizencomplex als bataljonshoofdkwartier en verbandpost. In de omgeving van de Vaartstraat liggen Spoilbank en Chester Farm Cemetery. In het provinciaal domein liggen Hedge Row Trench, 1st D.C.L.I (The Bluff) en Woods Cemetery. De drie laatste zijn typische, relatief kleine slagveldbegraafplaatsen. Waar het kanaal een bocht van 90° maakt, om vervolgens samen met de spoorlijn in zuidelijke richting te lopen (Kasteelhoekstraat, Hollebeke), gebruikten de Duitsers de verhoogde spoorlijnbedding om er betonnen verdedigingsconstructies in te bouwen. Verschillende relictten getuigen hiervan tot op vandaag.

Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog had het kanaal nog enige strategische betekenis. Op 27 en 28 mei 1940 hielden de Britten de Duitse troepen tijdelijk op aan de vaart tussen Zillebeke en Komen. De strijd die hier werd gevoerd, maakte de veilige inschepping van het Britse leger in Duinkerke mogelijk: 516 Britten en 411 Duitsers lieten het leven.

Bijna een eeuw na de laatste werkzaamheden wordt 29 hectare van het kanaaltraject, samen met een strook op beide oevers, beheerd als Vlaams natuurreserveaat. Het langste deel van het reserveaat reikt tot in het centrum van Ieper. Een tweede strook van ongeveer één kilometer strekt zich uit aan weerszijden van de Kortewildestraat in Hollebeke (foto

47). Tussen beide reservaatgedeelten loopt de vaart doorheen het provinciaal domein De Palingbeek (foto 45). Over een groot gedeelte van het reservaatgebied is het kanaal verland en soms nauwelijks nog als waterloop herkenbaar. Het segment tussen Hollebeke en de Waalse grens is geëvolueerd tot een lange, dichte rietstrook waar kenmerkende vogelsoorten broeden. Andere gedeelten zijn tot een elzen-wilgenbroek ontwikkeld. De natuur nam ook bezit van de kunstwerken die op het kanaal werden gebouwd (foto 46). De sluismuren in combinatie met een zonnige standplaats en oude kalkmortel zijn de geschikte groeiplaats voor een kenmerkende muurflora met vetplanten en éénjarigen.

5. Bosrijk gebied Molenbos, domein De Vierlingen, Twaalfgemeten en Hill 60

Dit deelgebied omvat de overwegend beboste heuvelrug ten zuiden van Zillebeke en wordt begrensd door de Wervikse straat in het noorden, de kanaalsleuf in het zuiden en de Verbrandemolenstraat in het noordwesten. De heuvelrug vormt de waterscheidingskam tussen Leie- en IJzerbekken. Het regenwater van het Molenbos vloeit naar de IJzer, dat van de Vierlingen en de Twaalfgemeten naar de Leie. Het naaldbos van de Twaalfgemeten sluit aan op het gemengd bos rond het voormalige jachthuis De Vierlingen. De bossen zijn de verspreide relictten van het historisch bosgebied tussen Wijtschate en Zonnebeke. Behalve bos, waren in het historische landschap ook enkele open plekken aanwezig, bestaande uit vochtige graslanden (bv. nabij de huidige Verbrande Molenstraat en in het provinciaal domein Palingbeek) of met akkerpercelen die niet zelden rond een hoeve lagen.

Medio 19de eeuw was, in tegenstelling tot veel andere plaatsen in de regio, het areaal bos nauwelijks afgenomen en bleef de oppervlakte akkerland ongeveer gelijk. Het uitzicht van het landschap veranderde in deze periode aanzienlijk door de aanleg van de spoorweglijn Ieper-Kortrijk en de aanleg van het Kanaal Ieper-Komen die beide dwars door de heuvelkam sneden. In de tweede helft van de 19de eeuw verminderde het bosareaal enigszins en werd het resterende bos onderwerp van een meer rationele bedrijfsvoering: het Verbrande molenbos werd opgedeeld in rechthoekige beheerblokken door aanleg van een geometrisch wegenpatroon. Langs de Komenseweg werd bos gerooid om plaats te maken voor akkers, die met houtkanten en/of hagen omzoomd werden.

Waar de sinds 1854 geopende spoorlijn Ieper-Komen de heuvelrug doormidden snijdt, onstonden als gevolg van graafwerken kunstmatig opgehoogde hopen aarde, waaronder de 'Caterpillar' en 'Hill 60' (foto 53 en 55). Deze hoogtes kregen in de loop van het oorlogsgebeuren een strategische betekenis. Zo werd het gebied één van de meest dramatische slagvelden van de 'Ypres Salient' of Ieperboog, berucht voor de ondergrondse oorlog die hier gevoerd werd, met als 'hoogtepunt' de ontploffing van twee dieptemijnen op 7 juni 1917. Hill 60 werd als oorlogssite bewaard en is gelegen langs de Zwarteleenstraat (Ieper, Zillebeke). Vanaf de heuvel is er in noordwestelijke richting een panoramisch zicht op Ieper en omgeving (foto 53). Op en rond de heuvel, bestaande uit origineel oorlogslandschap met loopgravenstructuren, mijnkraters en diverse betonconstructies (foto 52), werden verschillende gedenktekenen geplaatst: het gedenkteken voor de 'Queen Victoria Rifles' bovenaan de heuvel en de witte gedenksteen voor de opeenvolgende troepenbewegingen voor de heuvel (foto 51). Rechts van de heuvel het gedenkteken voor de '1st Australian Tunnelling Company', op de parking ernaast het verplaatste gedenkteken voor de '14th Light Division'.

Het nabijgelegen Vierlingenbos draagt eveneens nog talrijke sporen en relictten van WO I langs de westflank van de spoorwegbedding. Hier liggen naast de mijnkrater 'Caterpillar' (foto 56) ook nog talrijke bomkraters en betonnen schuilplaatsen. Het open landbouwgebied ten noordoosten hiervan, draagt ook nog duidelijk de sporen van WO I: bomkraters en tracérelictten van een smalspoorlijn. De graslanden en akkers tussen Larch Wood Cemetery

en Hill 60 herbergen in de ondergrond eveneens nog talloze sporen van ondergrondse schuilplaatsen en mijntunnels (foto 53 en 54).

Behalve de oorspronkelijke nog aanwezige oorlogsrelicten, verwijzen bepaalde gebruiken onrechtstreeks naar het oorlogsverleden. Het was in deze streek niet ongebruikelijk om bepaalde oorlogsmaterialen te recyclen. In de Zwarteleenstraat (nr. 59) werd door buurtbewoners met stenen afkomstig van een 'abri' nabij het kasteel 't Hooge een gedenkkapel ter ere van Onze Lieve Vrouw opgericht.

Tijdens WO I werden alle bossen van dit deelgebied vernield of gekapt en tijdens WO II werden ze opnieuw gekapt om als brandhout te dienen. Sindsdien werden ze heraangeplant. De Noord-Franse familie Cavois, werd via erfenissen na WO I onder meer eigenaar van 'De Vierlingen' en omliggende landbouwgronden. Ze lieten het gebied inrichten als jachtbos. Een afwisseling van loofhout, naaldhout, weilanden, alleenstaande bomen en een 'cascade' van vijvers waren het resultaat.

In 1973 werd 67 ha provinciaal domein 'De Palingbeek' voor het publiek opengesteld. Het grootste deel van het gebied bestond uit de kanaalsleuf en onmiddellijke omgeving. Tussen 1988 en 2005 werd het provinciaal domein in verschillende stappen verder uitgebreid met vooral landbouwgronden en enkele nabijgelegen bossen, waaronder in 1995 het Molenbos en in 1998 het domein 'De Vierlingen', beide eigendom van de familie Cavois. Een deel van de akkers werden bebost met inheemse loofbomen (foto 48) de andere helft werd als open, kleinschalig weidelandschap ingericht met inbegrip van enkele hoogstamboomgaarden. In het Molenbos ontspringt de Klijtgatbeek met een drietal bronnen. De bronbeekjes zijn er afgedamd tot enkele cascadevijvers (Ravine Wood).

De Hoeve Callewaert, gelegen langs de Vaartstraat, werd in 2005 als bezoekerscentrum opengesteld.

Vandaag is het provinciaal domein geëvolueerd tot een gevarieerd, maar hoofdzakelijk bebost landschap van ca. 240 ha. Het domein wordt specifiek als bos- en natuurgebied beheerd (fotos 57, 58 en 59). Dit impliceert onder meer het hooien van graslanden, verwijderen van ongewenste soorten (exoten), openhouden van heischrale vegetaties, spontane bosontwikkeling (bosranden) toestaan en het inrichten van grootschalige begrazing met vee.

6. Historisch landbouwgebied rond Rozendaal Hof

Dit deelgebied wordt begrensd door het oud-bosgebied Molenbos, Vierlingen, Twaalfgemeten en Hill 60 in het zuidoosten, het Verwezen Kanaal in het zuiden en het deelgebied van de Ieperse vestingen, Verdrongen Weide en de Zillebeke Vijver in het noordwesten.

Al minstens sinds de tweede helft van de 18de eeuw, maar vermoedelijk al veel langer, is dit een landbouwgebied. Uit de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (de Ferraris, 1771-1778) valt af te leiden dat het gebied dezelfde karakteristieken vertoonde als het overgrote deel van het toenmalige cultuurlandschap rond Ieper. Het bestond overwegend uit akkers omzoomd door perceelsrandbegroeiing (houtkanten maar ook bomenrijen), graslanden die verspreid lagen langs de Klijtgatbeek, nabij de hoeves en op bodemkundig gezien minder gunstige plekken voor akkerland. In het gebied waren een tiental hoeves aanwezig, waarvan zeven omgeven door een cirkelvormige of rechthoekige walgracht. Bij de meeste hoeves was een boomgaard en grote moestuin aanwezig. Nabij en langs de Klijtgatbeek waren enkele kleine bosjes aanwezig die de relatie met de beboste heuvelrug benadrukten. Twee bewoonde sites werden met naam op de Kabinetskaart aangeduid: 'Roosendaal' en 'Langhof'. Het 'Roosendaal Hof' lag min of meer centraal in het gebied, het andere hof was gesitueerd langs de Rijselse weg.

Medio de 19de eeuw was dit landschap weinig veranderd (Kaart P. Vandermaelen). Akker en grasland waren het belangrijkste grondgebruik. In het zuiden kwamen enkele smalle bosstroken voor. Met 'Ferme Roosendaal' werd op deze kaart een meer noordwest gelegen hoeve aangeduid, waarvan onmiddellijk ten zuidwesten het kasteel 'de Nive' lag. De site van het 'Langhof' werd als 'Chateau de Mr. Patin' en 'Ferme Lankhof' geduid. In het noordoosten werd de hoeve 'Blauwepoort' aangeduid. Op de topografische kaarten van 1877 en 1899 werden nog boomgaarden weergegeven als annex bij de meeste hoeves in het gebied. Bos en de perceelsrandbegroeiing rond de akkers was dan al zo goed als overal verdwenen. Weilanden waren meestal nog wel omgeven door hagen en/of bomenrijen. In vergelijking tot het hedendaags wegenpatroon was de huidige Vaartstraat tot midden de 19de eeuw alleen als smalle (voet)weg herkenbaar, tegen het einde van de 19de eeuw kreeg het actuele tracé stilaan vorm. Het 'Lankhof Farm' was tijdens WO I uitgerust met zeven betonnen schuilkelders en geraakte tijdens het Duits lenteoffensief van 1918 even in vijandelijke handen. Het noordelijk hiervan gelegen Bedford House (zie supra) bleef echter altijd door de Britten bezet. Op de kasteelmote staan nog steeds de zeven bunkers.

Vandaag domineert het modern agrarisch cultuurlandschap met grote akkerpercelen en weilandblokken nabij de nog actieve landbouwbedrijven (foto 50). Perceelsrandbegroeiing is quasi volledig verdwenen waardoor het landschap zeer open is geworden. Alleen langs de Klijtgatebeek, in de buurt van de Blauwepoort-hoeve, komen enkele verspreid staande knotbomen en een klein bosje voor. Walgrachten zijn verdwenen en de nog bewaarde wederopbouwhoeves worden geflankeerd door grote stapelruimten en stalconstructies. Door de geringe en verspreide bebouwing en het open landschap heeft men vanaf de hogergelegen zuidrand van het gebied een wijds zicht op Ieper. Enigszins in contrast tot de moderne landbouwvoering valt hier en daar nog het gebruik op van gerecycleerd oorlogsmateriaal bv. gekrulde staalstangen of restanten van smalspoorstaven gebruikt als weidepalen. Een fractie van het deelgebied, tussen de Verbrandmolenstraat en de Vaartstraat maakt deel uit van het provinciaal domein De Palingbeek. Hier zijn ondertussen de meeste akkerpercelen bebost (foto 48).

7. Kern Voormezele

De oudste vermelding (961) luidt 'Formesela'. Een der heren van Voormezele, Isaac, stichtte er in 1068 een college van wereldlijke kanunniken, dat in 1100 tot een Augustijnenabdij door Jan van Waasten, bisschop van Terwaan, werd omgevormd. Karel de Goede begiftigde de instelling in 1119 met een uitgestrekt gebied, toen Sadalt geheten, dat door de monniken in cultuur werd gebracht. In 1566 werden de kloostergebouwen, die in de loop van de 13de eeuw opgetrokken waren, door de hervormers verwoest. De heropgebouwde abdij werd tijdens de Franse Revolutie verwoest. Alleen de kerk, die ook dienst deed als parochiekerk, werd tussen 1807 en 1811 herbouwd. De grondvesten van de abdijgebouwen werden tijdens opgravingen van 1989 tot 1991 ten oosten van de huidige parochiekerk teruggevonden. Deze vondsten leidden tot de reconstructie van de bouwplannen van de augustijnenabdij gespreid over vier bouwfases.

Tijdens WO I werd Voormezele volledig met de grond gelijkgemaakt. De talrijke Britse militaire begraafplaatsen, overwegend buiten de dorpskern gelegen (behalve Voormezele Churchyard) getuigen van het oorlogsgeweld. Na WO I werd het dorp naar het vooroorlogse aanlegplan wederopgebouwd. De dorpskom wordt gevormd door de driesprong van Voormezele-Dorp-Wijtschaatsestraat en St.-Elooisweg. De parochiekerk domineert de omgeving en situeert zich in de hoek van Voormezele-Dorp en de St.-Elooisweg. Na WO I werd de kerk samen met de pastorie wederopgebouwd naar een ontwerp van architect J. Coomans (Ieper) van 1923. Op het omringend kerkhof dat deels is afgezet met muur en doornhaag, staat een indrukwekkend grafmonument van de familie de Geus. De bebouwing in het centrum bestaat nog voor een aanzienlijk deel uit wederopbouwarchitectuur die

aansluit bij de 19de eeuwse dorpsarchitectuur. Het gaat daarbij vooral om breedhuizen van één tot twee bouwlagen onder pannen zadeldaken. De wederopbouw van het gemeentehuis, de gemeenteschool met onderwijzerswoning, het klooster met feestzaal en enkele hoeves werden ontworpen door de architecten E. Richir en G. Veraart (Brussel).

8. Bosrijk gebied heuvelrug Wijtschate-Hollebeke

Dit deelgebied wordt in het oosten begrensd door de contour van de ankerplaats zelf. In het westen volgt de grens grotendeels de Kroonaard- en Voormezelestraat, of loopt hiermee enigszins parallel om vervolgens even ten zuiden van de Bollaartbeek tot nabij St.-Elooi te lopen. In het noorden wordt het gebied begrensd door het Verwezen Kanaal. De heuvelrug is hier in hoofdzaak west-oost georiënteerd en tot het midden van de 19de eeuw was deze grotendeels bebost. Hier en daar, langs de enkele aanwezige wegen, bevonden zich landbouwnederzettingen. Sommige hoevegebouwen waren omgeven door een walgracht. Onregelmatigheden in het reliëf verwijzen soms nu nog naar de defensieve elementen (wal en gracht) die kenmerkend waren voor deze versterkte hoeves. In het Wijtschatebos liggen restanten van een vermoedelijke castrale motte uit de volle middeleeuwen. Bij de hoeves waren bijna altijd boomgaarden aanwezig en in de onmiddellijke nabijheid ervan situeerden zich het merendeel van de akkerpercelen. Graslanden kwamen nauwelijks voor; alleen stroomafwaarts de Diependalebeek was de vallei ingenomen door een aanzienlijke oppervlakte ervan. Vermoedelijk waren ze als hooiland in gebruik.

Tussen de Brugstraat en de Eekhofstraat was de bosoppervlakte medio 19de eeuw al aanzienlijk verminderd om plaats te ruimen voor akkerlanden. Nabij Wijtschate waren de bossen teruggedrongen tot vooral gleyige zandleem-, leem- of kleibodems vaak met een klei-zandsubstraat op geringe diepte.

In het resterende bos werd in de loop van de 19de eeuw meer en meer naaldhout aangeplant zodat ook het uitzicht ervan aanzienlijk wijzigde.

Begin 20ste eeuw restten alleen nog een viertal grote bosfragmenten, die tot op vandaag zijn bewaard gebleven (foto 17). Het zijn, ten noordwesten van Wijtschate en van west naar oost de bossen nabij de Kapelleriehoek-Ma Campagne (21ha), het Croonaertbos ('Bayernwald', 23ha) en twee bossen (Huikerbossen) ten oosten van de Rijselstraat, nabij 'Padhoek' (foto 23). Deze bossen benadrukken de oriëntatie van de rug in het landschap (foto 20, 21 en 22). Ze behoren in hoofdzaak tot het Zure eikenbostype waarin vaak naaldbomen zijn aangeplant. De kruidlaag wordt gedomineerd door adelaarsvaren en/of bramen.

Adelaarsvaren in de wegberm van de Hollebekestraat herinnert er aan voormalig bos. In de bossen bij Kapelleriehoek (Petit Bois en Wijtschatebos) en in het Croonaertbos zijn tevens goed ontwikkelde fragmenten Eiken-Haagbeukbos aanwezig. Dit bostype kent een karakteristiek voorjaarsaspect met onder meer wilde hyacint (Demolder et al. 2000).

Tijdens de Eerste Wereldoorlog lagen de bossen nabij Wijtschate in de frontlinie van de zuidelijke Ieperboog waardoor ze zwaar werden beschadigd. Het Croonaertbos had dankzij de hoogteligging (+50 tot +60m TAW) een strategische betekenis. Al in 1914 werd door Duitse en Franse troepen om deze plaats slag geleverd. In november 1914 stabiliseerde de frontlijn ten oosten van deze bossen. In de bosranden bouwden de Duitsers hun verdedigingsstellingen uit. Op de eerste linie lagen 'Bayernwald' en 'Petit Bois', in de tweede linie volgden Croonaert en Wijtschatebos. Het front bleef hier opvallend lang stabiel, van november 1914 tot juni 1917. Samen met het gebied ten zuiden van Wijtschate ontwikkelde zich hier de ondergrondse oorlog, die op 7 juni 1917 in de Mijnslag culmineerde. 'Bayernwald' is een oorlogssite ontsloten voor het publiek, met Duitse mijnschachten, bunkers en gereconstrueerde loopgraven. Een andere belangrijke plaats was St.-Elooi, dat de meest vooruitgeschoven punt in de Duitse frontlinie rond Ieper was en dus een fel bevochten zone. Zowel geallieerden als Duitsers lieten zich niet onbetuigd in het plaatselijke van ondergrondse mijnladingen. De eerste mijn werd in maart 1915 onder geallieerde

stellingen tot ontploffing gebracht. De volgende maanden zouden er langs beide zijden nog tientallen volgen. Op 27 maart 1916 werden Duitse stellingen opgeblazen en volgde een hevige strijd die uiteindelijk geen terreinwinst opleverde maar wel ruim duizend slachtoffers langs beide kanten. Twee mijnkraters van die dag zijn nu private visvijvers geworden. Langs de Rijselseweg, achter 'Le Chalet de la Mine', is een andere krater te bezichtigen: 'Victoria Crater'. Deze is het restant van één van de negentien dieptemijnen die tijdens de Mijnenlag van 7 juni 1917 tot ontploffing werd gebracht. Vlakbij de krater is eveneens een Britse mitrailleurspost te zien. Een andere getuige van deze oorlogsepisode is de 'Croonaert Chapel Cemetery'. Meer naar het zuiden, voorbij de ankerplaatsbegrenzing, ligt in het gelijknamige gehucht ook nog het 'Oosttaverne Wood Cemetery' (1.121 graven).

Gezien de strategisch belangrijke positie is het niet verwonderlijk dat vandaag nog tal van constructies zijn aan te treffen die herinneren aan de woelige periode van de Eerste Wereldoorlog. Behalve de site 'Bayernwald' en de al vermelde mijnkraters zijn de restanten te zien van enkele Duitse, mogelijk Britse verdedigingsconstructies, waaronder de hoeve en het bosje 'Onraet Farm' respectievelijk 'Onraet Wood', of 'Grenz-Hof' respectievelijk 'Grenz Wald'.

In het Wijtschatebos zijn verschillende betonnen constructies en andere sporen aanwezig onder meer de 'Dietrich'-mijnschacht, een loopgraaf en een bomput. In de Huikerbossen (Wijtschate), is nog een langwerpige Duitse betonconstructie te zien die tegen de valleiflank is aangebouwd. Een Britse betonnen schuilplaats lag iets ten noorden van de 'Damm-Strasse', zoals de toegangsweg tot het kasteel van Hollebeke (waarvan resten in het golfterrein, buiten begrenzing ankerplaats) werd genoemd. Het tracé van deze historische weg laat zich vandaag in het landschap nog enigszins aflezen als een ondiepe, langgerekte, soms als grasland gebruikte depressie waarvan lokaal het talud begroeid is met een enkele struik of boom.

Vandaag hebben de bossen in dit deelgebied nog altijd een beeldbepalende rol. Ze accentueren de heuvelkam en dragen bij tot het gesloten, intieme karakter van de zone onmiddellijk ten noorden van Wijtschate dorp. De uitgesproken reliëfverschillen en de graslanden langs de Diependalebeek versterken dit karakter evenals de bomenrijen langs de Armentierse weg (N365) en de Rijselstraat (N336). De uitgesproken reliëfverschillen zorgen er tevens voor een aantal bijzondere zichten. Meer naar het oosten is het landschap opener en domineren vooral uitgestrekte akkerpercelen het landschapsbeeld. Graslanden zijn beperkt tot enkele hierdoor geaccentueerde kleine (beek)dalhoofdjes op de zuidflank van de heuvelrug en enkele grote huisweidekavels. Bewoning is schaars en beperkt tot vooral landbouwbedrijven langs de Eekhofstraat en Hollebekestraat. De meeste hoeves zijn heropgebouwd volgens de wederopbouwarchitectuur bv. het Diepemeershof in 1926; vermoedelijk naar een ontwerp van architect C. Schmidt (Poperinge). In het meest oostelijk deel van het gebied, vanaf de Hollebekestraat, zijn er in zuidoostelijke richting vergezichten naar de Leievallei (Komen-Wervik) en de Rijselse metropool die door hoogbouw wordt gekenmerkt. Vanaf de Eekhofstraat (ca. +60m TAW) zijn er vergezichten naar Ieper (noord) en de West-Vlaamse heuvels (west, foto 21).

9. Kern Wijtschate

De vroegste vermelding van Wijtschate is 'Widisgatis' in 961, maar de vondst van een Romeinse muntschat duidt aan dat er ook voordien al bewoning moet zijn geweest. In de 16de eeuw had Wijtschate veel te lijden onder de geuzen, de kerk werd gedeeltelijk vernield in 1566 en de bevolking vluchtte. Ook in de 17de eeuw diende de bevolking te vluchten. Tussen 1672 en 1713 maakte Wijtschate deel uit van het Franse koninkrijk.

De verwoeste dorpskern werd na WO I volledig wederopgebouwd naar vooroorlogse aanleg. De dorpskom wordt gekenmerkt door een centraal rechthoekig marktplein met kiosk. Ten noorden hiervan situeert zich het hoger gelegen Kerkplein met de St.-Medarduskerk die omstreeks 1925 in eclectische stijl werd wederopgebouwd naar ontwerp van Leborgne Architectes (Charleroi). De bouwstijl wijkt sterk af van de vooroorlogse laatgotische tweebeukige hallenkerk. De kerktoeren heeft een belangrijke bakenfunctie voor de omgeving. De bebouwing is heden hoofdzakelijk geconcentreerd langs de belangrijkste toegangswegen tot het dorpscentrum. Er is enige lintbebouwing in westelijke richting, langs de Wijtschatestraat.

10. Historisch landbouwgebied tussen Voormezele en Wulvergem

Dit deelgebied situeert zich ten westen van de heuvelrug Wijtschate-Mesen. In het zuiden, westen en het noorden wordt het begrensd door de contouren van de ankerplaats en in het oosten door de heuvelrug Wijtschate-Mesen d.w.z. grosso modo volgens de +40m TAW-hoogtelijn hierbij van noord naar zuid gedeeltelijk de Kroonaardstraat, Voormezelestraat en Katteputstraat volgend.

Op de heuvelkam ligt het hoogste punt van het deelgebied (+75m TAW) nabij de Spanbroekmolenkrater of zgn. 'Pool of Peace' (foto 25). De kam is tevens de bodemkundige grens tussen de zandleem- en de leemstreek. Het reliëf is geprononceerd nabij de heuvelrug. De hellingen zijn steil en overwegend noord tot noordwest georiënteerd. Tussen de Gremmerslindestraat, Wijtschatestraat en naar de Oosthoekstraat toe daalt de hoogteligging snel van +70m tot ca. +40m TAW. Ten noorden van de Oosthoekstraat is de daling veel minder uitgesproken, (van +40m naar +30m TAW, en is het landschap vlak tot zwak en breed golvend (foto 18). De Wijtschatebeek, met bronnen nabij de heuvelkam, heeft hier, ten noorden van Vierstraat, een meanderende bedding (foto19).

In het zuidelijk deel is de geomorfologische gesteldheid het resultaat van de eroderende werking van de Stuiverbeek, waarvan de bronnen zich situeren tussen +50m en +60m TAW, even ten zuiden de heuvelrug Kemmel-Wijtschate. De hoogteligging neemt geleidelijk af in zuidelijke richting, naar de Douvebeek, die op ongeveer +30m TAW ligt. Van west naar oost is het reliëf uitgesproken golvend. De volledige vallei van de Stuiverbeek tot en met de heuvelrug van de oostwaarts gelegen asymmetrische Steenbeekvallei (zie hierna) maakt integraal deel uit van dit deelgebied.

Al in het midden van de 18de eeuw, en vermoedelijk al veel langer, was dit deelgebied door landbouw in gebruik. Alleen op de steilste hellingen of op bodemkundig minder gunstige plaatsen waren kleine bossen aanwezig (Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, de Ferraris, 1771-1778). Het landbouwgebied van toen was een bocagelandschap dat hoofdzakelijk bestond uit door houtkanten of hagen omzoomde akkerpercelen, onverharde wegen en de Wijtschatebeek. Verspreid in het gebied waren talrijke hoeves aanwezig die zonder enige uitzondering omgeven werden door omvangrijke boomgaarden. Graslanden waren slechts beperkt aanwezig en in hoofdzaak beekbegeleidend. De meeste grotere hoeves waren vaak ook door een walgracht omgeven. Ondanks de defensieve elementen hadden deze versterkte hoeves in de eerste plaats een residentiële functie. De sites met walgracht lagen verspreid in het landschap ingeplant en kenden meestal een vrij grote bewoningscontinuïteit.

Nabij de heuvelkam ter hoogte van de huidige Spanbroekmolenkrater stond de Lokermolen, één van de vijf windmolens die Wijtschate toen rijk was.

Tot midden de 19de eeuw kwam er weinig verandering in het landschapsbeeld. In de tweede helft van de 19de eeuw verdween geleidelijk de perceelsrandbegroeiing rond de akkerpercelen. Na 1875 verdwenen ook een groot aantal boomgaarden om plaats te maken voor huisweiden, die nog vaak omgeven waren door hagen, vaak aangevuld met knotbomen en opgaande bomen. Op enkele plaatsen was nog bos aanwezig doch het landschap werd geleidelijk opener.

Na de Eerste Wereldoorlog verdwenen ook de laatste boomgaarden samen met de meeste hagen en (knot-)bomen rond de graslanden waarvan het areaal afnam ten voordele van akkers, die meer en meer verenigd werden tot grote gebruiksblokken.

Het actuele landschap wordt gekenmerkt door een grote openheid met wijdse zichten onder meer vanaf de waterscheidingskam richting Ieper (noord) en richting Douvevallei (zuid) en vanaf de Kemmelse weg richting Wijtschate en Mesen. Blikvangers en bakens in het landschap zijn de kerktorens van Wijtschate en Mesen (foto 17 en 24). Door hun ligging op de hoogste toppen van de heuvelrug en door hun kenmerkend bouwplan vallen ze in de ruime omgeving zeer goed op. In het noordelijk deel is het kleinschalig, gesloten karakter nog fragmentair aanwezig langs de Wijtschatebeek (foto 19). Langs de zuidgrens van het gebied volgt de weg tussen Wulvergem en Mesen het tracé van een Romeinse heirbaan van Cassel naar Kortrijk.

In het oosten van het deelgebied, langs de Voormezelestraat, zijn de getuigen aanwezig van de Mijnsnagel van 7 juni 1917. Met de ontplofing van 19 dieptemijnen tussen Hill 60 en 'The Birdcage' (ten zuiden van Waasten) probeerden de geallieerden het enorme strategische voordeel van de Duitse troepen die de heuvelrug bezetten, ongedaan te maken. Tijdens de daarop volgende gevechten veroverden Britse (onder meer Ierse), Australische en Nieuw-Zeelandse eenheden de heuvelkam Wijtschate-Mesen. Van de mijnontploffingen rest vandaag een kraterlijn van nog 14 grote en iets kleinere cirkelvormige vijvers en depressies van de Katteputstraat in het zuiden ('Ontario Farm' of 'Backhof') over de Kruisstraathoek naar de Spanbroekmolenput en verder noordwaarts bij Petit Bois dat op Duitse militaire stafkaarten aangeduid werd als 'Mark Wald' en enkele kleinere bij de Hollandse Schuur (Decoodt et al. 2006). De meeste zijn vijvers van het voedselrijke type en een belangrijk biotoop voor verschillende soorten amfibieën.

De Spanbroekmolenput, door de Britten 'Lone Tree Crater' genoemd, is een oorlogsmonument en valt nu in het landschap op door de struweelbegroeiing op de hoger gelegen randen (foto 25 en 26). Meer zuidelijk zijn de mijnkraters minder duidelijk. De 'Ontario Crater' (Katteputstraat nr. 2) had bij de ontplofing een diameter van 61m, maar nauwelijks een diepte als gevolg van de bodemgesteldheid (dikke laag ondergronds drijfzand). Na de oorlog werd een hoeve op de site heropgebouwd. Vandaag is daardoor nog nauwelijks iets te zien van deze krater. De eerder kleine militaire begraafplaatsen van Lone Tree Cemetery (Kruisstraat) en Spanbroekmolen Cemetery, nabij de gelijknamige krater, vallen niettemin in het landschap op door de opgaande bomen en lage bouwwerkjes aan de ingang en aan de hoeken van de begraafplaatsen.

11. Valleigebied Steenbeek

Het valleigebied van de Steenbeek sluit in het westen aan bij het vorige deelgebied. Het wordt in het noorden en oosten begrensd door de contouren van de ankerplaats. In het zuidoosten ligt de grens op de Armentieresteeweg (N365). De oostelijke valleihelling van de Steenbeek is hier opmerkelijk steil en diep ingesneden door beken en enkele droge valleien. De steile flanken liggen voor een groot gedeelte onder weiland waardoor ze in het overigens door akkerland gedomineerde open landschap des te meer opvallen en voor een markante terreinovergang naar de heuvelrug zorgen (foto 27, 29 en 71). De ondiep aanwezige Tertiaire klei- en zandlagen en de hiermee samenhangende bodemgesteldheid is aan deze situatie niet vreemd: uitgesproken aanwezigheid van kleigronden met niet bepaalde profielontwikkeling, naast sterk gleyige leemgronden. Langs de Steenbeek zijn hier en daar ook nog mooie intacte stroken met begeleidende (knot)bomen en struiken aanwezig die de beekloop in het landschap accentueren (foto 27 en 28). De belangrijkste boomsoorten zijn zwarte els, schietwilg (vaak geknot) en populier, en eerder uitzonderlijk geknotte es. Het landschap is in de loop van de voorbije twee eeuwen opener geworden, maar de dominante patronen zijn behouden gebleven.

In de tweede helft van de 18de eeuw flankeerde een nagenoeg ononderbroken brede strook grasland de beekloop soms met uitlopers op de valleiflank. De steilste stukken waren nog met bos bezet (o.a. nabij 't Helleken) terwijl akkers de heuvelrug en de hoogste delen van de helling domineerden. De akkerpercelen werden door hagen begrensd. Hoeves waren schaars verspreid en door boomgaarden omgeven. Even ten zuidwesten van Wijtschate, in de buurt van de huidige Vulvergemstraat, stond een tweede windmolen (Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, de Ferraris, 1771-1778).

Samen met het verdwijnen van hagen, boomgaarden en bos werd het landschap geleidelijk opener. Vooral na de Eerste Wereldoorlog werd het landschap aanzienlijk kaler. Illustratief hiervoor is de vergelijking tussen een oorlogsfoto uit 1915 genomen vanaf 'Le Rossignol' (Mesen) en de huidige situatie (Decoodt et al., 2006). Bij het begin van de oorlog waren de vallei- en hellinggraslanden nog dikwijls begrensd door (knot)bomenrijen en hagen. Tuinen en huisweiden waren eveneens omgeven door hagen. Maar op verschillende plaatsen zijn ook al weideafsluitingen zichtbaar, mogelijk met gebruik van prikkeldraad.

De huidige ligging van graslanden en akkers weerspiegelt nog in aanzienlijke mate het 18de eeuwse landgebruik. Nochtans staat het graslandareaal onder druk: weilanden worden genivelleerd, gescheurd en frequenter heringezaaid of omgevormd naar akkers die dan niet zelden tot grote gebruiksblokken worden verenigd. De nog schaars aanwezige kleine landschapselementen verdwijnen en dreigen ecologisch volledig geïsoleerd te worden. De overigens schaarse en verspreid aanwezige bewoning bestaat voor een aanzienlijk deel uit hoeves. Onder meer het zogenaamde 'Neerhof' of 'La Bassecour', voorheen 'La petite Douve' en het 'Molenhof' of 'Ferme du moulin' genoemd naar de hier voor WO I gesitueerde houten windmolen of de 'Abdijmolen', zijn wederopbouwhoeves. Ze zijn opgetrokken in de typische bouwtrant van de hoeve-eigendommen van het Koninklijk Gesticht van Mesen, gekenmerkt door geaccentueerde streekeigen bouwelementen.

Door het uitgesproken reliëfverschil had dit deelgebied een belangrijke strategische betekenis. Om het bezit van de heuvelrug (Messines Ridge) werd dan ook fel strijd geleverd tijdens de Eerste Wereldoorlog (Chielens, 2006). Tijdens de Mijnsnag van 7 juni 1917 (zie supra) werd Mesen veroverd door de Nieuw-Zeelandse divisie, gesteund door Australische eenheden. Langs de Nieuwkerkestraat ligt de begraafplaats 'Messines Ridge British Cemetery'. Deze begraafplaats werd na de oorlog aangelegd met graven uit de omliggende slagvelden en kleinere begraafplaatsen. De meerderheid van de soldaten stierf in 1917 (Decoodt, 2006). Bij de toegang staat het 'Memorial to the missing' dat is geplaatst op de plek waar vroeger de Hospiesmolen stond, de windmolen van de nabijgelegen boerderij. Op het gedenkteken staan de namen van 839 Nieuw-Zeelanders die vermist raakten tijdens de gevechten rond Mesen in 1917-1918. In het New Zealand memorial Park (Nieuwzeelanderstraat) staat een gedenkzuil ter herinnering aan de Nieuw-Zeelandse divisie. Er zijn ook twee Duitse betonnen bunkers bewaard gebleven, die konden fungeren als mitrailleurspost. Zij markeren de positie van de 1ste Duitse linie op 7 juni 1917 en maakten deel uit van het Duitse verdedigingssysteem dat op Britse militaire stafkaarten aangeduid staat met 'Uhlan'.

Het 'Island' of 'Ireland Peace Park' (Armentieresteeweg, ingehuldigd 1998), tegen de flank van Messines Ridge wil een nationaal gedenkteken zijn om alle lerende omkwamen in de Eerste Wereldoorlog te herdenken en dit zonder rekening te houden met afkomst, religie of militaire eenheid. Het verwijst eveneens naar de Mijnsnag van juni 1917 toen de 16de (Ierse) en 36ste (Ulster) divisie, in eigen land gezworen vijanden, naast elkaar werden ingezet in de omgeving van Wijtschate. De ronde vreedestoren in het midden van het park is door de plaats en de hoogte ervan een belangrijk baken in het omgevende landschap (foto 30 en 31).

12. Kern Mesen

Mesen was op het hoogtepunt van zijn macht in de 11de -12de eeuw. Het had toen een belangrijke lakenindustrie. In de 15de eeuw was er een laatste heropbloei van deze industrie en werden verschillende belangrijke gebouwen, waaronder het toenmalige stadhuis, opgetrokken. Nadien verpauperde de stad. Tijdens de Eerste Wereldoorlog lag Mesen in de frontlinie ('Messines Ridge') en werd het volledig verwoest.

De wederopbouw van de stad resulteerde in een 'doorsnee-wederopbouwarchitectuur' die in vergelijking met het vooroorlogse uitzicht 'schraller' is. In Mesen waren een tweetal bekende architecten aan het werk. Charles Patris ontwierp de kerk, de pastorie, het stadhuis en de gemeentescholen. Alfred Knein ontwierp een tiental woningen. Een aanzienlijk deel van de wederopbouwoningen in het centrum is bewaard gebleven en geeft Mesen een eigen identiteit.

Het huidige stadhuis van Mesen sluit aan bij de typologie van stad- en gemeentehuizen die systematisch heropgebouwd werden na de Eerste Wereldoorlog. Met het oog op uitstraling en representativiteit werd extra aandacht besteed aan de inplanting en vormgeving van de openbare gebouwen, waardoor niet altijd het vroegere voorkomen gerespecteerd werd. Dit is ook het geval voor Mesen, waar het naoorlogse gemeentehuis aan de andere Marktzijde, en feitelijk buiten de historische stadskern, werd ingeplant.

Op de Grote Markt van Mesen was al sinds de 12de eeuw een drenkput aanwezig die aan drie zijden ommuurd was en een opening had langs de marktzijde. Deze was gekend als 'De Flossche'. De drenkput deed dienst tot aan de Eerste Wereldoorlog. Bij de wederopbouw van het plein in de jaren '20 werd deze 'vijver' niet meer heraangelegd (Beun, 2003). Op het marktplein van Mesen herinneren verschillende items aan de Eerste Wereldoorlog: er is de gedenksteen voor de militaire slachtoffers aan de O-kant van de markt. Meer centraal op het marktplein staan de boom, geschonken door de Nieuw-Zeelanders, de 'Bastiaanplaque' en de Japanse vredespaal.

De St.-Niklaaskerk, met een opvallende koepelvormige toren, vormt een opmerkelijk baken in het landschap en grenst aan één zijde aan het open landbouwlandschap. In de 12de eeuw werd reeds een kerk opgetrokken in ijzerzandsteen. Pas in 1923 werd begonnen met de wederopbouw. Bij de wederopbouw stootte men op de romaanse crypte met gedenkplaat ter ere van gravin Adela van Frankrijk die de abdij stichtte (11de eeuw). De crypte werd heropgebouwd en vervolgens ook de bovenkerk. In de 1938 was het werk voltooid en werd de kerk opnieuw ingewijd.

13. Zuidflank van Mesen en Douvebeekvallei

Dit deelgebied omvat de meest zuidelijk gelegen helling van de heuvelrug Wijtschate-Mesen, tevens de noordflank van de Douvebeekvallei. De begrenzing volgt hier in hoofdzaak de contouren van de ankerplaats behalve in het westen waar het aansluit op het deelgebied met de vallei van de Steenbeek.

De Douvebeekvallei wordt gekenmerkt door beekbegeleidend grasland met soms nog relictten van (knot)bomenrijen en hagen. Ten oosten van Steenbrug zijn deze kenmerken nog enigszins bewaard (foto 33), ten westen hiervan is op Vlaams grondgebied nog nauwelijks grasland aanwezig (foto 32). De Douvebeek vertoont hier een meanderend verloop. Uit een aantal oorlogsfoto's blijkt de aanwezigheid van knotbomen en opgaande bomen langs de beekoevers. Deze werden echter door het oorlogsgeweld zwaar beschadigd (foto 34). De steenbrug is de aloude oversteekplaats van de Douve op de Rijselstraat, vandaag een gemetselde brug over de beek (foto 35). In tegenstelling tot de oostflank van de Steenbeek is de zuidelijke valleiflank van de Douvebeek minder steil en overwegend als akkerland in gebruik (foto 31).

Het huidige landschapsbeeld weerspiegelt nog grotendeels de belangrijkste grondgebruikspatronen uit de tweede helft van de 18de eeuw dat toen overwegend bestond uit akkerland in het westelijk en oostelijk deel van het gebied, centraal gescheiden door lange noord-zuid gerichte strook met boomgaarden en een weinig grasland ten zuidoosten van de St.-Niklaaskerk. Alle percelen waren omgeven door perceelsrandbegroeiing (Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, de Ferraris, 1771-1778). Vandaag resten hiervan alleen nog hagen rond enkele van de hoogst gelegen graslanden (foto 31), terwijl ook het graslandareaal vooral de voorbije jaren beduidend verminderd is. De enigszins merkwaardige ligging van boomgaarden en graslanden was het gevolg van de bodemcondities met name de aanwezigheid van kleigrond (nabij Steenbrug) of van een kleilaag of klei-zandcomplex op geringe diepte (in het noorden nabij de stadsrand). In het overigens eerder open landschap vormt de St.-Niklaaskerk van Mesen met haar markante toren een opvallend baken. Elders dragen enkele typische wederopbouwhoeves in de typische bouwtrant van de hoeve-eigendommen van het Koninklijk Gesticht van Mesen bij aan de eigenheid van het landschap, m.n. de Hoeve 'De Twaalf bunders', de 'Nazarethhoeve' en de 'Bethléemhoeve'.

Binnen dit deelgebied zijn langs de Rijselstraat twee kleinere begraafplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog gelegen: resp. Betlehem Farm West en East Cemetery. Ze werden allebei door de 3de Australische divisie aangelegd na de Mijnslag van 7 juni 1917 (Decoodt, 2006). Een merkwaardig monument is het Kruisbeeld geflankeerd door twee gewone essen en langs de voorkant omgeven door gerecupereerde zandstenen trommels en zuilen, gelegen nabij de de Rijselstraat en Waastenstraat (foto 36). Het werd opgericht door het Koninklijk Gesticht van Mesen in 1936 ter vervanging van de vooroorlogse calvarie van 1686 aan de oever van de Douvebeek.

6. De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden

Landschapskenmerken van de onderscheiden eenheden

1. Bosrijk gebied Gasthuisbossen en 't Hooge

- a) heuvelrug, tevens waterscheidingskam tussen Leie- en IJzerbekken, wordt gekenmerkt door verschillende bronniveaus met smalle dalhoofden rond de bronnen en diep ingesneden bovenlopen;
- b) heuvelkam is de hoofdas van het lokaal wegnnet, tevens structurerend element voor de verspreid ingeplante hoeves;
- c) Beekbegeleidende houtige begroeiing accentueert de loop van de Vijverbeek, Drieblotenbeek, Bellewaardebeek en Bassevillebeek;
- d) Bassevillebeekvallei met opvallend steile oostflank;
- e) Bellewaerde Vijver aangelegd ten behoeve van de historische watervoorziening van Ieper;
- f) Na WO I heraangeplante bossen zijn ruimtelijke dragers van WO I archeologie en zijn door landbouwgebied omgeven;
- g) Binnen boscomplexen getuigen heidevegetaties van historische bosgebruiken (hakhoutbeheer, wastine...);
- h) Uitgesproken reliëfverschillen op de heuvelrug zorgen voor visueel-ruimtelijke compartimentering en vergezichten naar het westen (Ieper en West-Vlaamse getuigenheuvels);
- i) Weinig bebouwing, verspreid langs wegen;
- j) Concentratie aan WO I relictten (loopgraven, bom- en mijnkraters, gedenktekens, militaire infrastructuur) met volgende oorlogslandschappen: mijnkratersites in Drieblotenbos (Sanctuary Wood), 't Hooge bij Bellewaerde Hoeve en Zwarte Leen;
- k) Begijnenbosstraat, Pappotstraat, Canadalaan, Zandvoordestraat (Observatory Ridge), Bassevillebeek-Herenthage, Waterstraat (Rifle Road) en Drieblotenbos als ruimtelijke dragers binnen WO I frontzone (na Eerste en Derde Slag om Ieper);
- l) Bouwkundig erfgoed:
 - Woningen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Bellewaerdestraat rechts van nr.3: Halfbestendige woning, gelegen midden weide, thans gebruikt als stal (DIBE: 30864).
 - 2) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 7, 10: Opzichtershuisje bij landhuis 'Huize Zandberg' wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30887);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 469-471: Dubbelhuisjes, boerenarbeiderswoning (DIBE: 30877);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 490-496: Woningen, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30880);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 498-502: Arbeiderswoningen, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30881);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Zandvoordsestraat 61: Boerenarbeidershuisje uit het begin van de jaren 1920 (DIBE: 30896);
 - 7) Ieper, Zillebeke, Bellewaerdestraat 7: conciërge-woningen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Ieper, Zillebeke, Passendaleveldstraat 5: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- 9) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 1: Woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 10) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 210: Woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 11) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 157/159: Twee dubbelhuizen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 12) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat 108: Boerenarbeiders woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 13) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 200: Dubbelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- Hoeves
 - 1) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 2: Hoeve 'Ter Kemp' wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30884);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 5: Hoeve 'Lindegoed' wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30885);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 6: Hoeve, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30886);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 8: Hoeve 'Essenhove', wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30888);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 407: Hoeve, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30874);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 472: Hoeve, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30878);
 - 7) Ieper, Zillebeke, Schachteweidestraat 41: 'Hof Platteelwalle', eertijds omwalde hoeve met wederarchitectuur en regionale stijlkemerken (DIBE: 30891);
 - 8) Ieper, Zillebeke, Wulvestraat 20: Hoeve 'Hof ter Zoete Ruste', wederopbouwhoeve n.o.v. M. Selly (Ieper), regionale hoevebouw (DIBE: 30895);
 - 9) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 171, wederopbouwhoeve (DIBE: 30894);
 - 10) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 564: 's Herenthage Hof', wederopbouwhoeve (DIBE: 30883);
 - 11) Ieper, Zillebeke, Passendaleveldstraat 3: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 12) Ieper, Zillebeke, Bellewaerdestraat 2: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 13) Ieper, Zillebeke, Beukenhorstweg 1: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 14) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 403: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 15) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat 12 : Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 16) Zonnebeke, Zandvoorde, Zillebekestraat 38: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 17) Zonnebeke, Zandvoorde, Zillebekestraat 36: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 18) Zonnebeke, Zandvoorde, Kranenburgstraat 22: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 19) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 173: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 20) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat 78: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 21) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat 91: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

22) Ieper, Zillebeke, Schachteweidestraat 43: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- Religieuze gebouwen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: voormalige kapel met schooltje gehucht 't Hooge, thans museum 'Hooge Crater', wederopbouwarchitectuur (inventaris WO I: 796);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 467: Kapel en schooltje, (DIBE: 30876);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Zillebekestraat z.nr. op het kruispunt bij de Kranenburgstraat: houten kruis met ijzeren Christus op arduinen sokkel (DIBE: 33223);
- Kastelen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Meenseweg 481: Kasteel 't Hooge, vierde kwart 15de eeuw, tweede helft 18de eeuw, vierde kwart 19de eeuw, Interbellum, vakwerkbouw, classicisme, neorenaissance, cottigestijl (DIBE: 30879);

m) Oorlogserfgoed:

- Militaire begraafplaatsen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Canadalaan z.nr.: Britse militaire begraafplaats Sanctuary Wood Cemetery met gedenkteken voor K. Rae (DIBE: 201164);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Schachteweidestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Maple Copse Cemetery met rustplaats vóór toegang, (DIBE: 201165);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Hooge Crater Cemetery, (DIBE: 201163);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Railway Wood Cemetery met gedenkkruis R.E. Grave (inventaris WO I: 777);
- Gedenktekens
 - 1) Ieper, Zillebeke, Begijnenbosstraat z.nr.: Gedenkkruisen Captain Bowlby en Captain Skrine (DIBE: 213276);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat z.nr.: gedenktsteen Liverpool Scottisch (inventaris WO I: 776);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Obelisk 18th Division (DIBE: 213277);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Gedenkkruis King's Royal Rifle Corps, (DIBE: 213278);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Canadalaan z.nr.: Canadese gedenksite 'Hill 62' (DIBE: 201075);
- Schuilplaatsen/bunkers/depots
 - 1) Ieper, Zillebeke, Begijnenbosstraat 1: Britse betonnen constructie Witte Poort Farm (DIBE: 213527);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: 2 Duitse betonconstructies, bunkers 't Hooge (DIBE: 213545);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Betonconstructie 1 Sanctuary Wood, bunker (DIBE: 213616);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Betonconstructie 2 Sanctuary Wood, bunker (DIBE: 213630);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Betonconstructie 3 Sanctuary Wood, bunker (DIBE: 213544);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Betonconstructie 4 Sanctuary Wood, bunker (DIBE: 213617);
 - 7) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: restanten van drie betonconstructies Sanctuary Wood (Grasbos) (nog niet opgenomen in DIBE);

- 8) Ieper, Zillebeke, Beukenhorstweg z.nr.: restant van betonconstructie Sanctuary Wood (nog niet opgenomen in DIBE);
- 9) Ieper, Zillebeke, Beukenhorstweg z.nr.: betonconstructie Sanctuary Wood (Hoge Netelaar), (nog niet opgenomen in DIBE);
- 10) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie, bunker, Zwarte Leen 1 (DIBE: 213643);
- 11) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 2, bunker (DIBE: 213644);
- 12) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 3, bunker (DIBE: 213645);
- 13) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 4, bunker (DIBE: 213583);
- 14) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 5, bunker, (DIBE: 213646);
- 15) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 6 (DIBE: 213584);
- 16) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 7 (DIBE: 213626);
- 17) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 8 (DIBE: 213627);
- 18) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Betonconstructie Zwarte Leen 9 (DIBE: 213647);
- 19) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Halfondergrondse constructie Zwarte Leen (nog niet opgenomen in DIBE);
- 20) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Halfondergrondse constructie Zwarte Leen (nog niet opgenomen in DIBE);
- 21) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: resten van een schuingezakte betonconstructie Zwarte Leen (nog niet opgenomen in DIBE);
- 22) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: inslagkuil met betonresten Zwarteleen (Lege Graskouter) (nog niet opgenomen in DIBE);
- 23) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: inslagkuil met betonresten Zwarteleen (Lege Graskouter) (nog niet opgenomen in DIBE);
- 24) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: restanten smalspoor Sanctuary Wood (DIBE: 2085);
- 25) Ieper, Zillebeke, Kranenbrugstraat z.nr.: WO I- bunkers, Betonconstructie (DIBE: 213531);
- 26) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Betonconstructie Valeyebosch 1, bunker (DIBE: 213535);
- 27) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Betonconstructie Valeyebosch 2, bunker (DIBE: 213536);
- 28) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Duitse mortierstelling Valeyebosch, bunker (DIBE: 213537);
- 29) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Betonconstructie Valeyebosch 4, bunker (DIBE: 213538);
- 30) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Restanten van een betonconstructie Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
- 31) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Restanten van een betonconstructie Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
- 32) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Betonconstructie Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
- 33) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: restant van een betonconstructie Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
- 34) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: restant van een betonconstructie Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);

- 35) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: restant van een betonconstructie Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 36) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: sporen van loopgraven Groenenburgh (Valleybosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 37) Ieper, Zillebeke, Kranenburgstraat z.nr.: rechthoekige bodemverzakking met betonsporen Groenenburgh (Notelaerbosch) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 38) Ieper, Zillebeke, Kranenburgstraat z.nr.: bunkerrestant met inslagkuil Groenenburgh (Hoogendorp) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 39) Ieper, Zillebeke, Kranenburgstraat z.nr.: vier ondergrondse toegangen Groenenburgh (Vierhoekig Bosselken) (WO I-databank 1329);
 - 40) Zonnebeke, Zandvoorde, Kranenburgstraat z.nr.: halfondergrondse bunker Groenenburgh (Hoogendorp) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 41) Zonnebeke, Zandvoorde, Kranenburgstraat z.nr.: halfondergrondse bunker Groenenburgh (Hoogendorp) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 42) Zonnebeke, Kleine Ieperstraat z.nr.: resten van een betonconstructie Groenenburgh (Kappellestuk) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 43) Zonnebeke, Kleine Ieperstraat z.nr. (rand weiland en bos): ondergrondse bunker met afgebogen dakplaat Groenenburgh (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 44) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Resten van betonsconstructie en halfondergrondse constructies Groenenburgh (nabij Domeinbos) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 45) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Duitse betonconstructie Hoogeziekenbosch, bunker (DIBE: 213539);
 - 46) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Duitse bunker Groenenburgh Hoogendorp, bunker (DIBE: 213540);
 - 47) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Betonrestanten Groenenburgh, bunker (DIBE: 213614);
 - 48) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Duitse bunker Heiliggeestbos, bunker (DIBE: 213399);
 - 49) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Betonconstructie Twaalfgemeten I, bunker (DIBE: 213585);
 - 50) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Betonconstructie Twaalfgemeten II, bunker (DIBE: 213586).
 - 51) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Restanten van een open betonconstructie Twaalfgemeten (Heiliggeestbos), bunker (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 52) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Ingegraven schuilplaatsen onder WO I golfplaten Twaalfgemeten (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 53) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Betonrestanten Twaalfgemeten Heiliggeestbos, bunker (DIBE: 213615);
 - 54) Zonnebeke, Geluveld, Menenstraat z.nr.: Resten van een betonconstructie Herenthage-Godschalck (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 55) Zonnebeke, Geluveld, Menenstraat z.nr.: Resten van een betonconstructie Herenthage-Godschalck (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 56) Zonnebeke, Geluveld, Menenstraat z.nr.: Halfondergrondse betonconstructie Herenthage-Godschalck (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 57) Ieper, Zillebeke, Drieblotenbos z.nr.: Mijnkraters met bunker, toegang tot ondergrondse tunnel WO I (nog niet opgenomen in DIBE);
- Mijnkraters
 - 1) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat 79: Mijnkrater Railway Wood;
 - 2) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat z.nr.: twee depressies in het grasland bij Bellewaerde Hoeve, restanten van ondiepe mijnontploffingen;

- 3) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat z.nr.: Mijnkrater (waterplas) nabij R.E. Grave, landschappelijk restant (inventaris WO I: 2118);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat z.nr.: 11 mijnkraters onder Bellewaerde bosje, waarvan één met kraterlip (DIBE: 2118);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Meensesteenweg 481: Duitse mijnkraters (dd. 6 juni 1916) in het park van het zogenaamde 'Kasteel 't Hooge'. (inventaris WO I: 2046);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Drieblotenbos z.nr.: mijnkraters met bunker en ondergrondse tunnel WO I;
 - 7) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat z.nr.: Zwarte Leen, krater onder bos (dd. 6 juni 1916);
- Overige
 - 1) Ieper, Zillebeke, Canadalaan 26: Oorlogslandschap Sanctuary Wood, met loopgraven, kraters (DIBE: 2045).

n) Archeologisch erfgoed:

- 1) Ieper, Zillebeke, Bellewaardestraat z.nr.: 't Hof Bellewaerde (zonder CAI-nr.);
- 2) Ieper, Zillebeke, Meenseweg z.nr.: Omgeving voormalig kasteel 't Hooge (zonder CAI-nr.);
- 3) Zonnebeke, Geluveld, Meensestraat z.nr.: 's Herenthage Hof vermoedelijk relict van castrale motte, kuil, vergraving (CAI: 71238);
- 4) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Kempshof, site met restanten walgracht (CAI: 71231);
- 5) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: Voormalige landbouwnederzetting (CAI: 71234);
- 6) Ieper, Zillebeke, Kranenburgstraat z.nr.: Site van de voormalige Groenenburgh Hoeve (CAI: 71230);
- 7) Ieper, Zillebeke, Zandvoordsestraat-Schachteweidestraat z.nr.: voormalige landbouwnederzetting (CAI: 71232);
- 8) Ieper, Zillebeke, Bellewaerde- en Oude Kortrijkstraat z.nr.: mijnkraterveld en hobbelige weide WO I (zonder CAI-nr.);
- 9) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: Groenenburgh, sporen van loopgraven in combinatie met bunkers (zie ook hoger onder oorlogserfgoed);
- 10) geruimde Britse en Duitse militaire begraafplaatsen (zonder CAI-nr.);
- 11) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 26 gekende locaties binnen dit deelgebied (zonder CAI-nr.);
- 12) Graslanden rond de frontlijn van de Tweede Slag om Ieper (mei 1915 – juli 1917) (zonder CAI-nr.);
- 13) Archeologische zone rond Bellewaerde Hoeve met mijnkratersites, tunnelsystemen en ondergrondse loopgraven en WO I schuilplaatsen die getuigen van Mijnslag (dd. 07/06/1917) (zonder CAI-nr.);

o) Landschappelijk erfgoed:

- 1) Ieper, Zillebeke, Canadalaan: wegbeplanting met esdoornen aansluitend bij gedenksite 'Hill 62', (DIBE: 201075);
- 2) Ieper, Zillebeke, oud bosrelict en wederopbouwbos (Railway Wood);
- 3) Zonnebeke, Geluveld, Menenstraat z.nr.: Restanten van 19de eeuws kasteelpark Herenthage (thans Godschalck): motte op de Bassevillebeek, restanten van bruggetje bij voormalige vijver en watervalletje;
- 4) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: oud-bosrelict Zwarte leen (Armagh Wood);

- 5) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat z.nr.: oud-bosrelict en wederopbouwbos Drieblotenbos-Hoge Netelaar (Sanctuary Wood);
- 6) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: oud-bosrelict Groenenburghbos (Shrewsbury Forest);
- 7) Ieper, Zillebeke, Vijfwegenstraat z.nr.: oud-bosrelict Zandvoordebos (Bulgar Wood);
- 8) Ieper, Zillebeke, Meenseweg: Kasteelpark Catalunya;

p) Zichten:

- 1) Ieper, Zillebeke, Oude Kortrijkstraat zicht 80°, naar westen, Ieper, St.-Jan, Frezenberg, Pilkem; zicht over westelijke frontzone (1915-1917) vanaf Bellewaerde Ridge;
- 2) Ieper, Zillebeke, Bellewaerde Ridge nabij Oude Kortrijkstraat zicht 80°, naar zuidwesten, richting Ieper. Belangrijke oorlogsvista vanaf hoger gelegen vijandelijke stellingen richting Ieper dat toen geallieerd gebied was;
- 3) Ieper, Zillebeke, Meenseweg nabij 't Hooge zicht 20°, naar westen, Ieper. Zeer belangrijke vista gerelateerd aan oorlogsgebeuren op en langs zogenaamde 'Menin road';
- 4) Ieper, Zillebeke, Canadalaan zicht 20° noord, vallei Drieblotenbeek en 't Hooge met 'Hooge Crater Cemetery'; frontzone na Tweede Slag om Ieper;
- 5) Ieper, Zillebeke, Canadalaan vanop Hill 62, historisch zicht ca. 60° naar noordwesten, inkijk in voormalige WO I - 'Salient' tussen Ieper en St.-Jan (Pilkem) tevens relatie met nabijgelegen Maple Copse Cemetery (en vice versa);
- 6) Ieper, Zillebeke, Canadalaan vanop Hill 62, historisch zicht ca. 20° naar zuidoosten, Observatory Ridge- Doppelhöhe 60 en wederopbouwhoeve (DIBE: 30886);
- 7) Ieper, Zillebeke, Schachteweidestraat zicht 45° naar zuidwesten, richting Zillebeke en Vijverbeekvallei – massieve, vierkante, Zillebeekse kerktoren als baken;
- 8) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat: tijdens WO I ook Doppelhöhe 60 genaamd. Binnen de geallieerde sector werd deze weg aangeduid als 'Observatory Road', zicht ca. 60° zuidzuidwest, naar vallei Vijverbeek, het Zwarte Leen en de frontzone van 1915-1917 nabij Hill 60;
- 9) Ieper, Zillebeke, Pappotstraat zicht 80°, naar noordwesten, richting Ieper;
- 10) Zonnebeke, Geluveld, 's Herenthagestraat, lijnvormige hoogte (WO I, herinneringssite 's Herenthage-Veldhoek) ca. 20° west naar vallei Bassevillebeek en Passendaleveld – Pappotstraat;

2. Ieperse vestingen, Verdrongen Weide en Zillebeke Vijver

- a) 17de-19de eeuwse Ieperse vestingen volgens strak geometrisch patroon met grachten, wallen, bastions, hoornwerk en parkaanleg uit late 19de eeuw waarbij bomen de vestingen benadrukken;
- b) Historisch langdurig graslandgebruik als typisch meersengebied langs benedenloop Bollaartbeek;
- c) Zeer kenmerkend overgangsgebied tussen de stad met vestingen en de open ruimte van het omgevende platteland met meersen- en vijvergebied;
- d) Uitgestrekte kunstmatige waterpartijen (excl. vestinggrachten): Zillebeke Vijver, als onderdeel van de historische watervoorziening van Ieper en het recent aangelegde water(buffer)bekken van de Verdrongen Weide;
- e) Stadspoorten als opvallende elementen op de historische toegangswegen tot de stad: Rijselpoort en Menenpoort;
- f) Oorlogsmonument Menenpoort;
- g) Bouwkundig erfgoed:

- Woningen:

- 1) Ieper, Zillebekevijverdreef 2: Breedhuis, burgerhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 2) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 22: villa/hoevegebouwen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- Hoeves:

- 1) Ieper, Zillebeke, Blauwepoortstraat 14: wederopbouwhoeve (DIBE: 212906);
- 2) Ieper, Zillebeke, Blauwepoortstraat 72, wederopbouwhoeve z.g. 'Drogendale' cf. opschrift boven inrijpoort, n.o.v. architect C. Schmidt (Poperinge) in 1922, teruggaand op regionale 19de eeuwse hoevebouw (DIBE:30865);
- 3) Ieper, Zillebeke, Komenseweg nr. 30: Hoeve 'De Pollepel' 17de eeuw, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30867);
- 4) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg 85: Historische hoeve Zuid-Bellegood, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30514);

h) Oorlogserfgoed:

- Militaire begraafplaatsen

- 1) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Bedford House Cemetery (DIBE: 201157);
- 2) Ieper, z.nr.: Britse militaire begraafplaats Ramparts Cemetery Lille gate (DIBE: 1449);
- 3) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Railway Dugouts Burial Ground (Transport Farm) met vijver (DIBE: 791);

- Gedenktekens

- 1) Ieper, Meensestraat z.nr.: Menenpoort (DIBE: 1422);
- 2) Ieper, Meensestraat z.nr.: Bronzen replica Menenpoort (DIBE: 1438);
- 3) Ieper, Meensestraat z.nr.: Bastiaanplaque Menenpoort (DIBE: 1440);
- 4) Ieper, Rijselseweg z.nr.: Rijselsepoort, gerestaureerde stadspoort die deel uitmaakt van de vestinggordel rond Ieper (DIBE: 1817);
- 5) Ieper, Zillebeke, Blauwepoortstraat z.nr.: Gedenkkapel O.L.V. van de Vrede, pijlerkapel (DIBE: 213357);

- Schuilplaatsen/bunkers/depots

- 1) Ieper, Zillebeke, Zillebekevijverdreef z.nr.: Britse betonnen verdedigingsconstructie/ bunker (DIBE: 213400);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Britse schuilplaats - bunker, nabij Stenen Haan, Ieper, Zillebeke (DIBE: 213398);
 - 3) Ieper, Esplanade z.nr.: 2 zogenaamde 'Moir Pillboxes' geprefabriceerde, snel verplaatsbare, cirkelvormige, betonnen mitrailleursposten (WO I) n.o.v. Sir E. Moir van het Britse ministerie van munitie (DIBE: 1450);
- Overige
 - 1) Ieper, Vestingen (DIBE: 26651);
 - 2) Ieper, z.nr.: Inscripties Hoornwerk van Antwerpen, muur in een onderaardse gang, in weide ten oosten van de Kasteelgracht en de Leopold III-laan en ten zuiden van de Vaubanstraat met de volgende inscriptie: '55 Coy R.E. Ypres 1914-15-16' (DIBE: 2156);
- i) Waterbouwkundig erfgoed:
 - 1) Ieper, Zillebeke z.nr.: Zillebeke Vijver, historische vijver voor watervoorziening Ieper;
 - 2) Ieper, Zillebekevoetweg 2: Waterzuiveringsstation met inbegrip van alle toebehoren, werktuigen en instrumenten (DIBE: 201070);
 - j) Archeologisch erfgoed:
 - 1) Resten van middeleeuwse buitenwijk (St.-Michielsparochie) in Verdrongen Weide (CAI: 75955);
 - 2) Ieperse vestingen en Hoornwerkpark (zonder CAI-nr.);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Blauwepoortstraat 72. Omgeving huidige hoeve 'Drogendale' (CAI: 71218);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Blauwepoortstraat 14. Omgeving huidige hoeve (CAI: 71219);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Zillebekevijverdreef z.nr.: site met walgracht (volle middeleeuwen) (CAI: 71264);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: voormalige hoevesite;
 - 7) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg z.nr.: Bedford House Cemetery, site voormalige hoeve met walgracht (CAI: 71214);
 - 8) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 4 gekende locaties binnen dit deelgebied;
 - k) Landschappelijk erfgoed:
 - 1) Struikgewas op de Hoornwerksite (Tweestijlige meidoorn, Eénstijlige meidoorn, Hondсроos, Kroosjes);
 - l) Zichten:
 - 1) Ieper, vanaf omwalling naar het zuidwesten, naar voorland (met Verdrongen Weide) – historische relatie in 17-19de eeuwse verdedigingsstructuur;
 - 2) Ieper, vanaf huidig Hoornwerkpark naar het westen, richting stadscentrum. Benadrukt de nabijheid van het stadscentrum en historische relatie binnen het 17de-18de eeuwse verdedigingswerk van de stad (vestingmuren en hoornwerken);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg z.nr.: vanaf Bedford House Cemetery naar het noorden, richting Ieper –Verdrongen Weide;

- 4) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg z.nr.: vanaf Bedford House Cemetery naar het zuidoosten richting Verwezen kanaal-The Bluff – frontzone na Eerste resp. Vierde Slag om Ieper;

3. Kern Zillebeke

- a) Dorpskern met historisch stratenpatroon (Blauwepoortstraat, Wervikstraat en Maaldestedestraat), met meeste bewoning aanvankelijk geconcentreerd langs Maaldestedestraat (Zillebeke-Dorp), met centraal de St.-Catharinakerk; Na WO I wordt dorpskern heropgebouwd naar vooroorlogs beeld met een aanzienlijk deel van wederopgebouwde dorpskern met oorspronkelijke kenmerken van bouwkundig erfgoed dat is bewaard gebleven;
 - b) Baken: St.-Catharinakerk met de massieve, vierkante kerktoeren domineert de omgeving en is een herkenningspunt;
 - c) In 2de helft 20ste eeuw, significante uitbreiding met woonwijken en woonlinten langs belangrijkste toegangswegen tot het centrum;
 - d) Zwarte Leen, historisch als autonoom gehucht gegroeid is ondertussen door laat 20ste eeuwse lintbebouwing visueel verbonden geraakt met de dorpskern;
 - e) Bouwkundig erfgoed:
- Religieuze gebouwen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Zillebeke-Dorp z.nr.: wederopgebouwde St.-Catharinakerk (DIBE: 201158), omgeven door wereldlijk en militair kerkhof zgn. 'Zillebeke Churchyard', afgezet d.m.v. bakstenen muurtje en leilinden; haag aan zuidzijde;
 - 2) Ieper, Zillebeke, Pastoriestraat 1: Pastorie, interbellumarchitectuur n.o.v. G. Lernould (DIBE: 30889);
 - Dorpsgebouwen met (voormalige) openbare functie
 - 1) Ieper, Zillebeke, Zillebeke-Dorp 9. Voormalig gemeentehuis met woning voor gemeenteontvanger en postgebouw met eclectische kenmerken (DIBE: 30898);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Maaldestedestraat 4. gemeenteschool voor jongens (DIBE: 21283);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 1-3: voormalige feestzaal met woonhuis van veldwachter en brandwacht (DIBE: 21283);
 - Woningen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 2: Enkelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 4, 6: twee dubbelhuizen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 8,10: Dubbelhuis en enkelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 12: Herenhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 14-16: Enkelhuis en dubbelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 18, 20, 22: Twee dubbelhuizen en enkelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 7) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 21: Enkelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 23: Hoekpand wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- 9) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 34: Dubbelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 10) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 40: Hoekpand , voormalige herberg wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 11) Ieper, Zillebeke, Zillebeke Dorp 48: Schoolgebouw, wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 12) Ieper, Zillebeke, Pastoriestraat 4: Boerenarbeiderswoning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 13) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 2: Dubbelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 14) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat 23, 25, 29: Hoekpand en dubbelhuisje wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 15) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat 3: Dubbelhuisje wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 16) Ieper, Zillebeke, Zandvoordestraat 13: Dubbelhuis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- Hoeves
 - 1) Ieper, Zillebeke, Blauwepoortstraat 14, wederopbouwhoeve met boerenwoning (DIBE: 212906);
- f) Oorlogserfgoed:
- 1) Ieper, Zillebeke, Zillebeke-Dorp z.nr.: Britse militaire begraafplaats 'Zillebeke Churchyard' (DIBE: 201158);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Zillebeke-Dorp z.nr.: cenotaaf voor militaire slachtoffers (Zillebeke, WO I en WO II) (DIBE: 763);
- g) Archeologisch erfgoed:
- 1) Ieper, Zillebeke, Zillebeke-Dorp z.nr.: oude dorpskern rond de kerk;

4. Verwezen Kanaal Ieper-Komen

- a) Kanaal aangelegd gedurende de 19^e eeuw in de natuurlijke vallei van de Palingbeek, met bijbehorende waterbouwkundige infrastructuur zoals sluizen, dijken, jaagpaden, restanten historische kanaalbruggen,...;
- b) Markant lineair element in het open landbouwgebied ten zuiden van Ieper, geaccentueerd door houtige begroeiing in bedding en op kanaalberm;
- c) Het kanaal doorsnijdt de heuvelrug in een sleuf met aan weerszijden steile hellingen onder bos, met taluds en microreliëf ingevolge geologische ondergrond (verglidingen) en impact van WO I, thans opgenomen in het provinciaal domein Palingbeek;
- d) Ten zuidoosten van Hollebeke door moerasbos geaccentueerde kanaalbedding, geflankeerd door verstruweelde berm van verhoogd spoorwegtracé, versterken elkaar visueel;
- e) In het domein Palingbeek waren het kanaal en taluds belangrijke onderdelen van frontlinie in WO I. Concentratie aan WO I relictten (schuipplaatsen, kraters, militaire begraafplaatsen) en oorlogslandschap 'The Bluff', met microreliëf van vroegere loopgraven, militaire infrastructuur en bominslagen;
- f) Restant van kasteeldomein Palingbeek en brongebied Palingbeek;
- g) Bouwkundig erfgoed:
 - Woningen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg 156: 'De Laatste Stuiver', breedhuis, voormalige herberg/afspanning (DIBE: 30856);
 - Hoeves
 - 1) Ieper, Voormezele, Rijselseweg 152: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Andere
 - 1) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat 5: voormalige zuivelfabriek met schoorsteen (nog niet opgenomen in DIBE);
- h) Oorlogserfgoed:
 - Schuipplaatsen/bunkers/depots/mijnschachten
 - 1) Ieper, Zillebeke, Bijlanderpad z.nr.: Betonconstructie The Bluff - bunker (DIBE: 213528);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Bijlanderpad z.nr.: Britse bunker, Lock 7 (DIBE: 213529);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Bijlanderpad z.nr.: Beton restant I - bunker (DIBE: 213609);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Bijlanderpad z.nr.: Beton restant II - bunker (DIBE: 213610);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Bijlanderpad z.nr.: 3 bunkers nabij speelplein Palingbeek (DIBE: 213611);
 - 6) Ieper, Voormezele, Bijlanderpad z.nr.: diverse resten van (half)ondergrondse betonconstructies langs het Bijlanderpad (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 7) Ieper, Hollebeke, Bijlanderpad z.nr.: halfondergrondse bunker (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 8) Ieper, Hollebeke, Bijlanderpad z.nr.: open betonconstructie op de noordelijke kanaaloever (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 9) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Duitse commandopost (DIBE: 213383);
 - 10) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Duitse betonrestanten II spoorwegbedding (DIBE: 213604);

- 11) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Duitse betonrestanten III spoorwegbedding (DIBE: 213605);
 - 12) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: resten van een betonconstructie (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 13) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Duitse betonrestanten IV spoorwegbedding (ID: 213513);
 - 14) Ieper, Hollebeke, Kortewildestraat z.nr.: Betonconstructie II Oude Vaart (ID: 213606);
 - 15) Ieper, Hollebeke, Kortewildestraat z.nr.: Betonconstructie I Oude Vaart (ID: 213515);
- Mijnkraters
 - 1) Ieper, Zillebeke, Bijlanderp pad z.nr.: min. 5 mijnkraters nabij 'The Bluff', (DIBE: 2061).
 - 2) Toegang tot mijnschacht bij de Bluff (DIBE: 1493).
 - Overige
 - 1) Ieper, Zillebeke, Prov. Domein De Palingbeek, The Bluff: Restant oorlogslandschap WO I. (DIBE: 2062);
 - 2) Ieper, Voormezele, Rijselseweg z.nr.: Demarcatiepaal nr.17 (DIBE: 201153);
- i) Waterbouwkundig erfgoed:
- 1) Ieper, Zillebeke, (midden domein De Palingbeek): schutsluis op de Vaart Ieper-Komen;
 - 2) Ieper, Zillebeke, sluizen bij toegang Komense weg en nabij Hollebeke (Kasteelhoek) (DIBE: 201154);
- j) Archeologisch erfgoed:
- 1) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 17 gekende locaties binnen dit deelgebied (zonder CAI-nr.);
 - 2) Zone met tijdens WO I kunstmatig opgehoogde kanaalbermen die als observatiepost en locaties voor ondergrondse schuilplaatsen werd benut: 'Spoilbank', 'The Bluff', 'Triangular Bluff', 'Buffs bank' (zonder CAI-nr.);
- k) Landschappelijk erfgoed:
- 1) Ieper, Hollebeke, (midden golfterrein De Palingbeek): Christusboom (zomereik) spijkerboom met kruis (inventaris WO I: 2093);

5. Bosrijk gebied van Molenbos, domein De Vierlingen, Twaalfgemeten en Hill 60

- a) Heuvelrug met verschillende brongebieden;
- b) Boscomplexen met enkele waardevolle oud-boskernen (o.a. Molenbos, Twaalfgemeten, De Vierlingen) domineren de heuvelrug;
- c) Heideachtige vegetaties getuigen van oude bosgebruiken en beweiding in bos (hakhoutbeheer, wastine,...);
- d) Aanvankelijk aaneengesloten bosareaal thans versnipperd door landbouwgebied met vooral akkerland en hier en daar weiland in natte valleien en op steile flanken;
- e) Domein De Vierlingen: specifieke domeinaanleg met dreven, graslanden, cascadevijvers en bos, vermoedelijk in functie van jacht;
- f) Tracé van spoorweg Ieper-Kortrijk kronkelt dwars door heuvelrug en loopt op de rand van het domein De Vierlingen. Erlangs de opgeworpen, ondertussen beboste, grond tijdens WO I gekend als 'Caterpillar';
- g) Hill 60 en Caterpillar: opvallende relictten van het oorlogslandschap 1914-1918 (mijn- en bomkraters, gedenktekens, overige militaire infrastructuur);
- h) De uitgesproken reliëfverschillen op en nabij de heuvelrug zorgen voor visueel-ruimtelijke compartimentering en bieden vergezichten in verschillende richtingen: naar het (noord)westen in casu richting Ieper vanop heuvelkam (hoogste delen Verbrandemolenstraat, nabij Hill 60 – over ca. 90-120°);
- i) Lage bebouwingsdichtheid, vooral geconcentreerd rond hoofdweg Ieper-Hollebeke, elders verspreid;
- j) Oorlogslandschap met mijnkratersites die talrijke onderling verbonden tunnelsystemen en deep dugouts herbergen: 'Caterpillar', omgeving Hill 60, Larch Wood;
- k) Spoorwegbedding Ieper-Kortrijk en Molenbosstraat als ruimtelijke dragers binnen WO I frontzone;
- l) Bouwkundig erfgoed:
 - Woningen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 80-86: Tweegezinswoningen, wederopbouw - Interbellum (DIBE: 30869);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 84-86: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 3) Ieper, Hollebeke, Komenseweg 103,109: conciërgewoningen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Hoeves
 - 1) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 78: Wederopbouw hoeve, regionalisme (DIBE: 30868);
 - 2) Ieper, Hollebeke, Komenseweg 88: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Religieus erfgoed
 - 1) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat, rechts van nr. 59: Gedenkkapel O.L.V. van Vrede, met recyclage WO I materiaal, pijlerkapel (DIBE: 213358);
- m) Oorlogserfgoed:
 - Militaire begraafplaatsen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Britse militaire begraafplaats Larch Wood (Railway Cutting) Cemetery (DIBE: 201168);

- 2) Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Woods Cemetery (DIBE: 201171);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats 1st D.C.L.I. Cemetery, The Bluff (DIBE: 201172);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Hedge Row Trench Cemetery (DIBE: 201173);
- Schuilplaatsen/bunkers/depots
 - 1) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Betonconstructie Twaalfgemeten II (ID: 213586);
 - 2) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Betonconstructie Twaalfgemeten I (ID: 213585);
 - 3) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Duitse bunker Heiliggeestbos (ID: 213399);
 - 4) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Betonrestanten Heiliggeestbos (ID: 213615);
 - 5) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Resten van een open betonconstructie Heiliggeestbos (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 6) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Ingegraven schuilplaatsen onder golfplaten in Twaalfgemeten (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 7) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Duitse bunker, (DIBE: 213530);
 - 8) Ieper, Zillebeke, Molenbosstraat z.nr.: Halfondergrondse constructie Molenbos (DIBE: 213532);
 - 9) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie 3, De Vierlingen (DIBE: 213533);
 - 10) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie 4, bunker, De Vierlingen (DIBE: 213534);
 - 11) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Duitse betonnen verdedigingsconstructie De Vierlingen 7, bunker (DIBE: 213542);
 - 12) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie 6 De Vierlingen, bunker (DIBE: 213543);
 - 13) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie 1 De Vierlingen, bunker (DIBE: 213612);
 - 14) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie 2 De Vierlingen, bunker (DIBE: 213613);
 - 15) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie 5 Vierlingen, bunker, (DIBE: 213629);
 - 16) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie nr. 1 Hill 60 (inventaris WO I: 1398);
 - 17) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie nr. 2 Hill 60 (inventaris WO I: 1400);
 - 18) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie nr. 3 Hill 60 (inventaris WO I: 1394);
 - 19) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Betonconstructie nr. 4 Hill 60 (inventaris WO I: 1396);
 - 20) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Duits-Australische schuilplaats-bunker Hill 60 (inventaris WO I: 1388);
 - Mijnkraters
 - 1) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Mijnkrater en sporen van ondiepe mijnen - Hill 60 (DIBE: 2091);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Mijnkrater Caterpillar (DIBE: 2083);

- Gedenktekens
 - 1) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Gedenksteen 14th Light Division (inventaris WO I: 782);
 - 2) Gedenksteen Hill 60 (inventaris WO I: 783);
 - 3) Gedenksteen Queen Victoria's Rifles (inventaris WO I: 785);
 - 4) Gedenkzuil 1st Australian Tunnelling Company (inventaris WO I: 786);
- Overige
 - 1) Ieper, Hollebeke, Kasteelhoekstraat z.nr.: Sporen van loopgraven in Twaalfgemetenbos (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: Gedenksite 'Hill 60', geheel van bunkers, gedenktekens, loopgraven, observatieposten, oorlogsmonumenten, schuilplaatsen (DIBE: 201174);

n) Archeologisch erfgoed:

- 1) Oorlogslandschap Hill 60 en 'Larch Wood' en verder in noordelijke richting naar Zillebeke;
- 2) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 4 gekende locaties binnen dit deelgebied, waarvan de deep dugout van Larch Wood bij Hill 60 de meest uitgebreide is,
- 3) geruimde Britse en Duitse militaire begraafplaatsen;
- 4) Ieper, Zillebeke, Vaartstraat 7, voormalige omwalde site 'Roosendaal Hof' – huidige domein onthaalcentrum De Palingbeek (CAI: 71211);
- 5) Ieper, Zillebeke, Vaartstraat, voormalige hoeve ten zuiden van omwalde site 'Roosendaal Hof' (CAI: 71210);
- 6) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 11: walgrachtsite (CAI: 71227);
- 7) Ieper, Zillebeke, Vaartstraat z.nr.: walgrachtsite (CAI: 71195);
- 8) Graslanden rond de frontlijn van de Tweede Slag om Ieper (mei 1915 – juli 1917) (zonder CAI-nr.);

o) Landschappelijk erfgoed:

- 1) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Domein De Vierlingen als oud-bosrelict en wederopbouwbos;
- 2) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr.: Delen van het provinciedomein De Palingbeek als oud-bosrelict en wederopbouwbos;
- 3) Ieper, Zillebeke, Werviksestraat z.nr.: Twaalfgemeten als oud-bosrelict en wederopbouwbos;
- 4) Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: Molenbos als oud-bosrelict en wederopbouwbos;

p) Zichten:

- 1) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr.: zicht 30°, vanaf de heuvelrug naar noordwesten, Ieper i.b. op de spoorwegaansluiting en de er langs gelegen WO I getuigen (Larch Wood, begraafplaats, oorlogslandschap);
- 2) Ieper, Zillebeke, Zwarteleenstraat z.nr. idem plaats: zicht 30°, vanaf de heuvelrug naar het zuidoosten, op de spoorwegaansluiting en de er langs gelegen WO I getuigen (Hill 60 + domein De Vierlingen met de door bos verborgen Caterpillar);
- 3) Ieper, Zillebeke, Verbrandemolenstraat z.nr.: zicht 45°, vanaf de heuvelrug naar noordwesten, Ieper, historisch zicht vanop de heuvelrug (Duits, vijandelijk gebied) naar geallieerd gebied rondom Ieper;

6. Historisch landbouwgebied rond Rozendaal Hof

- a) Heuvelflank met zachte helling met ten noorden Klijtgatebeek en restant van natuurlijke loop van de Palingbeek;
- b) Zeer open landbouwlandschap, gedomineerd door akkerland;
- c) Schaars bebouwd met verspreid staande hoeves;
- d) Bouwkundig erfgoed:
 - Hoeves
 - 1) Ieper, Zillebeke, Komensestraat 32: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Komensestraat 34: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Komensestraat 36: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg 101: Lankhof met motte (DIBE: 30890);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Waastensestraat 5: Hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- e) Oorlogserfgoed:
 - Militaire begraafplaatsen
 - 1) Ieper, Zillebeke, Vaartstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Chester Farm Cemetery (DIBE: 201169);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Vaartstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Spoilbank Cemetery (DIBE: 201170);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 34: Britse militaire begraafplaats Blauwepoort Farm Cemetery (DIBE: 201167);
 - Gedenktekens
 - 1) Ieper, Zillebeke, Komenseweg-Blauwe poortstraat: Demarcatiepaal nr.18 (DIBE: 201176);
 - Schuilplaatsen/bunkers/depots
 - 1) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg 101: Kazematten op de omwalde terp nabij het Lankhof (DIBE: 2185);
- f) Archeologisch erfgoed:
 - 1) Ieper, Zillebeke, Rijselseweg 101: Lankhof met motte (CAI: 71302);
 - 2) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr. Restanten walgracht (CAI: 71217);
 - 3) Ieper, Zillebeke, Komenseweg z.nr. Restanten walgracht (CAI: 71215);
 - 4) Ieper, Zillebeke, Komenseweg 34. Restanten walgracht + omgeving nabij huidige 'Blauwepoort-hoeve' (CAI: 71216);
 - 5) Ieper, Zillebeke, Waastensestraat z.nr.: restanten walgracht + omgeving bij huidig Rozendaal Hof (CAI: 71213);
 - 6) Ieper, Zillebeke, Waastensestraat z.nr.: restanten walgracht + omgeving bij huidig Gistelhof (CAI: 71212);
 - 7) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 2 gekende locaties binnen dit deelgebied, waaronder de deep dugout bij Rozendaal Hof (Gunners Lodge);

7. Kern Voormezele

- a) Dorpskern volledig verwoest tijdens WO I, heropgebouwd naar vooroorlogs beeld, langs kruispunt van drie wegen (Voormezele-Dorp, Wijtschaatsestraat en St.-Elooisweg) met parochiekerk in noordwest hoek;
 - b) Huidig dorp hoofdzakelijk ontwikkeld ten westen van voormalige, in oorsprong 13de eeuwse abdij, waarvan alleen nog de fundamenten resten;
 - c) Kenmerkende wederopbouwarchitectuur;
 - d) Bouwkundig erfgoed:
- Religieuze gebouwen
 - 1) Ieper, Voormezele, Voormezele-Dorp z.nr.: wederopgebouwde O.L.V. kerk, eclectisch bedehuis (DIBE: 30858) met omringend kerkhof, deels afgezet met muur en haag;
 - 2) Ieper, Voormezele, Voormezele-Dorp 27: pastorie (DIBE 30859);
 - 3) Ieper, Voormezele, Wijtschaatsestraat: Klooster met feestzaal (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Dorpsgebouwen met (voormalige) openbare functie
 - 1) Ieper, Voormezele, Wijtschaatsestraat 10: Gemeenteschool met onderwijzerswoning (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 2) Ieper, Voormezele, Voormezele-Dorp 8: Voormalig gemeentehuis n.o.v. E. Richir en G. Veraart (Brussel) (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Overige dorpsgebouwen
 - 1) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 1: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 2) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 11: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 3) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 30: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 4) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 32: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 5) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 34: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 6) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 36: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 7) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 10: school/woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 14: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 9) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 16: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 10) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 18: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 11) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 20: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 12) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 22: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 13) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 34: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 14) Ieper, Voormezele, Voormezeledorp 36: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- e) Oorlogserfgoed:
 - 1) Ieper, Voormezele, Voormezele-Dorp z.nr. Militaire begraafplaats bij de kerk, Voormezele Churchyard, slechts 1 graf van Britse militair (DIBE:1381);
- f) Archeologisch erfgoed:
 - 1) Site van de voormalige Augustijnerabdij, ten oosten van huidige dorpskern (CAI: 71296);

8. Bosrijk gebied van de heuvelrug Wijtschate – Hollebeke

- a) Heuvelrug met bronniveaus;
- b) Wegenpatroon gestructureerd door reliëf, specifiek hoofdweg Ieper-Wijtschate-Mesen-Armentières;
- c) Aanwezigheid van verschillende oude boskernen, als restanten van een voormalig, uitgestrekt bosgebied op de hoogste delen en steilste flanken van de heuvelrug tussen Wijtschate en Hollebeke;
- d) Aanwezigheid van smalle dalhoofden al dan niet met bron(nen) op de heuvelflank meestal onder bos soms grasland, stroomafwaarts diep ingesneden beken;
- e) Uitgesproken reliëfverschillen in het hellinglandschap ten noorden van Wijtschate in combinatie met aanwezige boskernen, houtkanten en bomenrijen zorgen voor compartimentering en een eerder besloten landschap;
- f) Langdurig gebruikte graslanden in de vallei van de Diependalebeek;
- g) De uitgesproken reliëfverschillen van de heuvelrug zorgen voor visueel-ruimtelijke compartimentering en bieden vergezichten in verschillende richtingen: noordwaarts richting Ieper, zuidoost richting Leievallei en Noord-Frankrijk;
- h) Het Kapelleriebos, Kroonaardbos en omgeving lagen langdurig in de frontlinie tijdens de Eerste Wereldoorlog; een veelheid aan relicten en gedenktekens is nog aanwezig;
- i) Archeologische zone rond St.-Elooi met mijnkratersites, tunnelsystemen en ondergrondse loopgraven, WO I schuilplaatsen en militaire begraafplaatsen die getuigen van Mijnslag (dd. 07/06/1917);
- j) Eekhofstraat en voormalige toegangsreef naar Palingbeekkasteel (Dammstrasse) als ruimtelijke dragers binnen WO I frontzone;
- k) Lokaal gerestaureerd oorlogslandschap als herinnering aan WO I (site Bayernwald 1915-1917);
- l) Hoeves en landerijen hoofdzakelijk langs de wegen verspreid, getuigen van voortschrijdende bosontginning vanaf medio 19de eeuw;
- m) Bouwkundig erfgoed:
 - Woningen
 - 1) Ieper, Hollebeke, Armentierseweg 31: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Hoeves
 - 2) Heuvelland, Wijtschate, Hollebekestraat 25: Diepemeershof, wederopbouwhoeve (DIBE: 32749);
 - 3) Ieper, Voormezele, Bernikkewallestraat 3: wederopbouwhoeve n.o.v. architect L. Verstraete (Izegem) van 1921 (DIBE: 30848);
- n) Oorlogserfgoed:
 - Militaire begraafplaatsen
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Hollebekestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Somer Farm Cemetery (DIBE: 201039);

- 2) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Croonaert Chapel Cemeter (DIBE: 201034);
 - 3) Heuveland, Wijtschate, Wijtschatestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Wytschaete Military Cemetery (DIBE: 201043);
- Gedenktekens
 - 1) Heuveland, Wijtschate, Hollebekestraat z.nr.: Gedenkkruis '19th Western Division', oorlogsgedenkteken (DIBE: 213265);
 - 2) Ieper, Hollebeke, Eekhofstraat-Duivenstraat: Gedenkteken Indische troepen (DIBE: 1232);
 - Schuilplaatsen/bunkers/depots
 - 1) Ieper, Voormezele, Rijselseweg 214: in de tuin van het landhuis 'Le chalet de la mine' betonnen constructie, Britse mitrailleurspost (DIBE: 213396);
 - 2) Heuveland, Wijtschate, Hollebekestraat z.nr.: Ondergrondse bunkers en schuilplaatsen in weiland (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 3) Heuveland, Wijtschate, Ieperstraat z.nr.: betonconstructie Duitse mitrailleurpost Onraet farm 4, bunker (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 4) Heuveland, Wijtschate, Ieperstraat z.nr.: Betonnen verdedigingsconstructie Onraet Farm 1, bunker (DIBE: 213372);
 - 5) Heuveland, Wijtschate, Ieperstraat z.nr.: Duitse betonnen verdedigingsconstructie Onraet Farm 2 , bunker (DIBE: 213483);
 - 6) Heuveland, Wijtschate, Ieperstraat z.nr.: Duitse betonnen verdedigingsconstructie Onraet Farm 3, bunker (DIBE: 213484);
 - 7) Heuveland, Wijtschate, Langwegelken z.nr.: resten van bovengrondse constructie Huikerbossen (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 8) Heuveland, Wijtschate, Rijselstraat z.nr.: Britse schuilplaats, bunker (DIBE: 213377);
 - 9) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse verdedigingsconstructie Wijtschatebos (4) bunker (DIBE: 213490);
 - 10) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse verdedigingsconstructie Wijtschatebos (5) (DIBE: 213491);
 - 11) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse verdedigingsconstructie Wijtschatebos (8) (DIBE: 213492);
 - 12) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse verdedigingsconstructie Wijtschatebos (9) (DIBE: 213493);
 - 13) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse verdedigingsconstructie Wijtschatebos (10) (DIBE: 213494);
 - 14) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Restanten van een Duitse betonnen verdedigingsconstructie Wijtschatebos (3) (DIBE: 213596);
 - 15) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Restanten van een Duitse betonnen verdedigingsconstructie Wijtschatebos (6), bunker (DIBE: 213597);
 - 16) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Restanten van een Duitse betonnen verdedigingsconstructie Wijtschatebos (7), bunker (DIBE: 213598);
 - 17) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse betonnen verdedigingsconstructie Unnamed Wood, bunker (DIBE: 213495);
 - 18) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Duitse betonnen mijnschacht 'Dietrich' Wijtschatebos (1), verdedigingswerk (DIBE: 213496);
 - 19) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Restanten van een Duitse betonnen verdedigingsconstructie Wijtschatebos (2), bunker (DIBE: 213599);
 - 20) Heuveland, Wijtschate: Gedenksteen Lansier en het 1er Bn. Chasseurs à Pied, bunker (DIBE: 213267);
 - 21) Heuveland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Duitse betonnen constructie Kroonaardbos (3), bunker (DIBE: 213497);

- 22) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Duitse betonnen constructie Kroonaardbos (4), bunker (DIBE: 213498);
 - 23) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Duitse betonnen constructie Kroonaardbos (5), bunker (DIBE: 213499);
 - 24) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Duitse betonnen verdedigingsconstructie Kroonaardbos (6), bunker (DIBE: 213500);
 - 25) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Duitse betonnen constructie Kroonaardbos (1), bunker (DIBE: 213600);
 - 26) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Restanten van Duitse betonnen constructie Kroonaardbos (2), bunker (DIBE: 213601);
 - 27) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Schuilplaats 1 Bayernwald (inventaris WO I: 1727);
 - 28) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Schuilplaats 2 Bayernwald (inventaris WO I: 2198);
 - 29) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Schuilplaats 3 Bayernwald (inventaris WO I: 2199);
 - 30) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Schuilplaats 4 Bayernwald (inventaris WO I: 2200);
- Mijncraters
 - 1) Ieper, Voormezele, Eekhofstraat z.nr.: Twee Britse mijncraters dd. 27/3/1916 bij St.-Elooi Mijncrater 27/3/1916 St.-Elooi (1) (DIBE: 2096 en 2097);
 - 2) Ieper, Voormezele, Rijselseweg nr. 214: mijncrater in de tuin van landhuis 'Chalet de la mine';
 - 3) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Mijnschacht Berta 4 Bayernwald (inventaris WO I: 1728);
 - 4) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Mijnschacht Berta 5 Bayernwald (inventaris WO I: 2197);
 - Overige
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Militaire site WO I Bayernwald (DIBE: 201030);
 - 2) Ieper, Voormezele, Rijselseweg z.nr.: Reliëfrelict Dammstrasse: 19de eeuwse toegangsweg tot 'White Chateau' (nu golfterrein), tijdens de Eerste Wereldoorlog door Duitsers omgedoopt tot 'Dammstrasse' (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 3) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat: Loopgravenstelsel Bayernwald (inventaris WO I: 465);
 - 4) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: Reliëfrelict 'Sunken road', vooroorlogse holle weg (nu in weiland), tijdens de Eerste Wereldoorlog Duitse toegangsweg tot het front, geportretteerd door Hitler (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 5) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat nr. 77: Oorlogsruijne 'Red Chateau' of 'Rote Villa', Godschalck (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - o) Archeologisch erfgoed:
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Herinneringssite WO I, 'Bayernwald' (zonder CAI-nr.);
 - 2) Ieper, Voormezele, Bernikkewallestraat z.nr.: site van voormalige hoeve (CAI: 71303 +71304);
 - 3) Heuvelland, Wijtschate, Hollebekestraat nr.25: nabij huidig Diepemeershof, site met walgracht (geen CAI-nr.);
 - 4) Ieper, Voormezele, Eekhofstraat z.nr.: site met walgracht (CAI: 71306);
 - 5) Ieper, Voormezele, Eekhofstraat z.nr.: site met walgracht (CAI: 71307);

- 6) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr. site met walgracht nabij Diependalebeek (CAI: 71308);
- 7) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 7 gekende locaties binnen dit deelgebied (geen CAI-nr.);
- 8) Geruimde Britse en Duitse militaire begraafplaatsen (geen CAI-nr.);
- 9) Heuvelland, Wijtschate, Hollebekestraat z.nr.: Britse ondergrondse schuilplaats (CAI: 150762);
- 10) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Walgrachtsite (CAI: 70257);

p) Landschappelijk erfgoed:

- 1) Heuvelland, Wijtschate, Hollebekestraat z.nr.: Huikerbossen als oud-bosrelict;
- 2) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Kroonaardbos oud-bosrelict;
- 3) Heuvelland, Wijtschate, tussen Kroonaard- en Vierstraat z.nr.: Kapelleriehoek-Ma Campagne (Wijtschatebos) als oud-bosrelict;
- 4) Heuvelland, Wijtschate, Kroonaardstraat z.nr.: Petit-bois als oud-bosrelict;
- 5) Heuvelland, Wijtschate, Kroonaardstraat z.nr.: kruishaag (meidoorn);

q) Zichten:

- 1) Ieper, Hollebeke, kruispunt Duiven-Eekhofstraat z.nr.: zicht 45°, naar zuidoosten, Leievallei, Rijsel-metropool;
- 2) Ieper, Hollebeke, Eekhofstraat z.nr.: zicht 60°, naar zuidwesten, hoogte van Wijtschate en West-Vlaamse heuvels (Kemmelberg en Rodeberg);
- 3) Ieper, Hollebeke, Bernikkelwallestraat z.nr.: zicht 30° in noordoostelijke richting, naar het westelijk uiteinde van de kanaalsleuf (Ieper-Komen) tevens omgeving met microreliëf WO I;
- 4) Ieper, Voormezele, St.-Elooi nabij kruispunt Rijselseweg-Eekhofstraat. Strategisch zicht naar het zuiden, op de noordelijke heuvelflank van Wijtschate (tijdens WO I vijandelijk bezet gebied met ondermeer 'Bayernwald');
- 5) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: zicht 45°, west-noordwest naar West-Vlaamse heuvels (Kemmelberg en Rodeberg);
- 6) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat, noordrand Bayernwald, (historisch) zicht naar het noorden, 15° - WO I-vista vanaf Duitse stellingen richting Ieper (geallieerd gebied);
- 7) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat, noordrand Bayernwald, (historisch) zicht naar het westen, 20° - WO I-vista vanaf Duitse stellingen richting geallieerd gebied-vallei Wijtschatebeek;
- 8) Heuvelland, Wijtschate, Voormezelestraat, (historisch) zicht naar het zuidwesten, 30° - WO I-vista vanaf Duitse stellingen richting Hollandse schuur, waar frontlinies elkaar dicht benaderden;

9. Kern Wijtschate

- a) Historische plaats op hoogste punt (+85m TAW) en raakpunt van twee heuvelruggen (Mesen-Wijtschate en Kemmel-Wijtschate);
- b) Na WO I werd de dorpskern heropgebouwd naar vooroorlogs beeld, met typische wederopbouwarchitectuur;
- c) Kenmerkend, rechthoekig dorpsplein met kiosk en ten noorden hoger gelegen Kerkplein;
- d) St.-Medarduskerk met hoge slanke toren die voor de wijde omgeving een baken is;

- e) Bebouwing hoofdzakelijk rond dorpsplein (St.-Medardusplein) geconcentreerd en de uitvalswegen (Hospicestraat, Staaniijzerstraat, Vierstraat, Wijtschatestraat en Wulvergemstraat); In Wijtschate vormen volgende straatsegmenten waardevolle gehelen van bouwkundig erfgoed: Kerkplein 2, 3 en 3a, Kerkplein 6, 7 en 8, St.-Medardusplein 5 en 6, Vierstraat 2, 5 en 6 en Vierstraat 19 en 21;
- f) bouwkundig erfgoed:
 - Religieuze gebouwen
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Kerkplein z.nr.: wederopgebouwde St.-Medarduskerk (DIBE: 32754);
 - Dorpsgebouwen met (voormalige) openbare functie
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, St.-Medardusplein 1: Voormalig gemeentehuis thans OCMW-dienstencentrum;
 - 2) Heuvelland, Wijtschate, St.-Medardusplein z.nr.: kiosk;
 - Dorpsgebouwen met woonfunctie
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Kerkplein 10: Twee enkelhuizen met repeterend schema uit het begin van de jaren 1920 (DIBE: 32755);
 - 2) Heuvelland, Wijtschate, St.-Medardusplein 16: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 3) Heuvelland, Wijtschate, St.-Medardusplein 17: handelszaak wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 4) Heuvelland, Wijtschate, St.-Medardusplein 18: kantoor wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 5) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat 1: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 6) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat 9: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- g) Oorlogserfgoed:
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, St.-Medardusplein z.nr.: Gedenkzuil militaire en burgerlijke doden Wijtschate – WO I en WO II (DIBE: 176);
- h) Archeologisch erfgoed:
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, zone van de volledige dorpskern (geen CAI-nr.);

10. Historisch landbouwgebied tussen Voormezele en Wulvergem

- a) Brede valleien van de Wijtschatebeek en Stuiverbeek aan de voet van heuvelrug Hollebeke-Wijtschate-Mesen;
- b) Hoge heuvelrug Wijtschate-Kemmel (+75m TAW) snijdt zacht glooiend gebied doormidden, en vormt waterscheidingskam Leie-IJzerbekken en grens zandleemleemgebied;
- c) Enkele brede beekvalleien (Diependale-, Wijtschate- en Stuiverbeek) met nog enkele valleigraslanden;
- d) Nog natuurlijke structuurkenmerken van Wijtschate- en Bollaartbeek met uitgesproken meanderend verloop;
- e) Beekbegeleidende houtige begroeiing (knotwilgen of struweel) fragmentair aanwezig;
- f) Overwegend open landbouwgebied met grote akkerpercelen, graslanden geconcentreerd nabij hoeves (huisweiden);

- g) Wegenpatroon volgens macroreliëfstructuren: lopen over de hoogste lijn van de heuvelrug of volgen kleinere, interfluviale ruggen;
 - h) Lage bebouwingsdichtheid, verspreide bebouwing, van vooral landbouwbedrijven met meestal kern volgens wederopbouwarchitectuur;
 - i) Visueel-ruimtelijke compartimentering door hoge heuvelrug Wijtschate-Kemmel. Vanaf heuvelrug, in combinatie met de openheid deelgebied, vergezichten in noordelijke (Ieper) en zuidelijke richting (Douvebeek- en Leievallei);
 - j) zone rond Wijtschate met mijnkratersites, tunnelsystemen, mijn- en tegenmijnschachten, en ondergrondse loopgraven en WO I schuilplaatsen en kleine militaire begraafplaatsen die getuigen van Mijnslag (dd. 07/06/1917);
 - k) Wederopbouw woningen en hoeven markeren bijzondere locaties WO I langs lijnvormige hoogte in het landschap: weg Ieper-Kemmel als ruimtelijke drager binnen WO I frontzone.
 - l) Bouwkundig erfgoed:
- Woningen
 - 1) Ieper, Voormezele, Kemmelstraat 1-3: Twee identieke hoekhuizen bij de Wijtschatestraat, voormalige herberg (naar verluidt 'De Polka') en beenhouwerij (DIBE: 32621);
 - 2) Heuvelland, Kemmel, Kemmelstraat: Hoeve, wederopgebouwd n.o.v. architect M. Hocepied (Moeskroen) van 1921 (DIBE: 32625);
 - 3) Heuvelland, Kemmel, Kemmelstraat: Woning z.g. 'Restaurant Richelieu' cf. opschrift; oorspronkelijk dokterswoning. Middenin tuin gelegen herenhuis n.o.v. architect J. Dumont (De Panne) uit begin jaren 1920. (DIBE: 32623);
 - 4) Heuvelland, Kemmel, Kemmelstraat: Woning z.g. 'La Joliette' cf. opschrift in mozaïek boven de deur. Villa middenin tuin, Eclectische bouwtrant, uit begin jaren 1920 (DIBE: 32640);
 - 5) Ieper, Voormezele, Kemmelseweg 51: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 6) Ieper, Voormezele, Kemmelseweg 55: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 7) Ieper, Voormezele, Kemmelseweg 57: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Ieper, Voormezele, Slijpstraat 8: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 9) Heuvelland, Kemmel, Wijtschatestraat 70: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Hoeves
 - 1) Ieper, Voormezele, Wijtschaatsestraat 27: hoeve, wederopbouwarchitectuur vermoedelijk n.o.v. architect C. Schmidt (DIBE: 30862);
 - 2) Ieper, Voormezele, Wijtschaatsestraat 29: hoeve, wederopbouwarchitectuur vermoedelijk n.o.v. architect L. Verstraete (DIBE: 30863);
 - 3) Ieper, Voormezele, Kemmelseweg 41: hoeve, wederopbouwarchitectuur n.o.v. architect L. Verstraete (DIBE: 30849);
 - 4) Ieper, Voormezele, Kemmelseweg 35: hoeve, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30850);
 - 5) Ieper, Voormezele, Kemmelseweg 61: hoeve, naar verluidt voor WO- I met bijhorende brouwerij, wederopbouwarchitectuur (DIBE: 30851);
 - 6) Heuvelland, Kemmel, Briekeriestraat 1: Hoeve, langgestrekte hoeve, n.o.v. architect C. Schmidt (Poperinge) uit begin jaren 1920 (DIBE: 32618);
 - 7) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 56: hoeve met schuren wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat 25: boerenwoningen, stallen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- 9) Heuveland, Wijtschate, Rijselstraat 4: hoeve met schuren wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 10) Heuveland, Wijtschate, Vierstraat 37: boerenwoning en stallen, schurenwederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 11) Heuveland, Wijtschate/Kemmel, Wijtschatestraat 76: boerenwoningen, stallen, schurenwederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 12) Heuveland, Wulvergem, Vrooilandstraat 4: boerenwoningen, stallen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 13) Heuveland, Wulvergem, Vrooilandstraat 8: hoeve/woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

m) Oorlogserfgoed:

- Militaire begraafplaatsen
 - 1) Heuveland, Wijtschate, Kruisstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Lone Tree Cemetery (DIBE: 201036);
 - 2) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg 53: Britse militaire begraafplaats Bus House Cemetery (DIBE: 201147);
 - 3) Heuveland, Wijtschate, Wulvergemstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats R.E. Farm Cemetery (DIBE: 201038);
 - 4) Heuveland, Kemmel, Savaardlindestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Irish House Cemetery (DIBE: 201003);
- Gedenktekens
 - 1) Heuveland, Wijtschate, Kruisstraat z.nr.: Gedenkplaat Spanbroekmolen (DIBE: 213353).
 - 2) Heuveland, Wijtschate, Voormezelestraat z.nr.: Gedenksteen Lasnier en het 1er Bn Chasseurs à Pied (DIBE: 213267);
 - 3) Heuveland, Kemmel, Kemmelstraat zonder nr.: Gedenksteen 27ste en 30ste Amerikaanse divisies (DIBE: 213260);
- Schuilplaatsen/bunkers/depots
 - 1) Heuveland, Wijtschate, Kruisstraat z.nr.: Duitse schuilplaats Spanbroekmolen, bunker, (DIBE: 213488);
 - 2) Heuveland, Wijtschate, Kroonaardstraat z.nr.: Duitse betonnen constructie Petit Bois1, bunker, (DIBE: 213485);
 - 3) Heuveland, Wijtschate, Kroonaardstraat z.nr.: Duitse betonnen constructie nabij Petit Bois, bunker, (DIBE: 213486);
 - 4) Heuveland, Wijtschate, Kroonaardstraat z.nr.: Duitse betonnen constructie Petit Bois 2, bunker, (DIBE: 213487);
 - 5) Heuveland, Wijtschate, Kroonaardstraat z.nr.: vermoedelijke ligging Duitse schacht Petit Bois, met kraterpoeltje (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
- Mijnkraters en mijnschachten
 - 1) Heuveland, Wijtschate, Kruisstraat: Mijnkratersite met kraterlip (dd. 07/06/1917);
 - 2) Heuveland, Wijtschate, Spanbroekmolen, landschappelijke restanten waaronder ondiepe Duitse krater als depressie langs de rand van de weg (DIBE: 2021);
 - 3) Heuveland, Kemmel, Mandestraat z.nr.: vermoedelijke toegang mijnschacht Petit Bois (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 4) Ieper, Voormezele, Rijselseweg 214, Mijnkrater (dd. 07/06/1917) St.-Elooi, landschappelijke restanten (DIBE: 2054);

- 5) Heuveland, Wijtschate, Hollandseschuurstraat 5: Mijnkratersite (dd. 07/06/1917) Hollandse Schuur 1, 2 en 3 en landschappelijke restanten (DIBE: 2020);
- 6) Heuveland, Wijtschate, Hollandseschuurstraat 5, Landschappelijke restanten (DIBE: 2103);
- 7) Heuveland, Wijtschate, Hollandseschuurstraat 5, Landschappelijke restanten (DIBE: 2104);
- 8) Heuveland, Wijtschate, Oosthoekstraat 1: Mijnkrater (dd. 07/06/1917) Maedelstede Farm Heuveland, Wijtschate, landschappelijke restanten (DIBE: 2049);
- 9) Heuveland, Wijtschate, Oosthoekstraat z.nr.: Mijnkrater (dd. 07/06/1917) Petit Bois 1, landschappelijke restanten (DIBE: 2076);
- 10) Heuveland, Wijtschate, Oosthoekstraat z.nr.: Mijnkrater (dd. 07/06/1917) Petit Bois 2, landschappelijke restanten (DIBE: 2105);
- 11) Heuveland, Kemmel, Wijtschatestraat 29: ondiepe krater in voormalige Britse linies bij ferme Gerardyn, nu grasland (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
- 12) Heuveland, Wijtschate, Wulvergemstraat z.nr.: Locatie van de schacht naar tunnel Spanbroekmolen in bronbosje (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
- 13) Heuveland, Wijtschate, Wulvergemstraat: Mijnkrater (dd. 07/06/1917) Kruisstraat 1 (DIBE: 2051);
- 14) Heuveland, Wijtschate, Wulvergemstraat: Mijnkrater (dd. 07/06/1917) Kruisstraat 2 landschappelijke restanten, (DIBE: 2106);

n) Archeologisch erfgoed:

- 1) Ieper, Voormezele, St.-Elooisweg z.nr.: hobbelige weide met mogelijk WO I sporen (geen CAI-nr.);
- 2) Ieper, Voormezele, vallei van de Diependalebeek, hobbelige weide met mogelijke WO I sporen (geen CAI-nr.);
- 3) Heuveland, Wijtschate, Wulvergemstraat 76: walgrachtsite (CAI: 70206);
- 4) Heuveland, Kemmel, Vrooilandstraat z.nr.: walgrachtsite (CAI: 74853);
- 5) Heuveland, Kemmel, Kemmelstraat z.nr.: walgrachtsite (CAI: 74855);
- 6) Heuveland, Kemmel, Briekeriestraat 4: walgrachtsite (CAI: 74854);
- 7) Ieper, Voormezele, St-Elooisweg: walgrachtsite (CAI: 71296);
- 8) Ieper, Voormezele, Abdijmolenstraat 1: walgrachtsite (CAI: 71298);
- 9) Ieper, Voormezele, Slijpstraat z.nr.: walgrachtsite (CAI: 71299);
- 10) Ieper, Voormezele, Slijpstraat z.nr.: walgrachtsite (CAI: 71300);
- 11) Mesen, Armentierseweg 26, springlading in situ onder Hoeve Bassecour of La Petite Douve;
- 12) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 17 gekende locaties binnen dit deelgebied;
- 13) geruimde Britse en Duitse militaire begraafplaatsen;

o) Landschappelijk erfgoed:

- 1) Heuveland, Kemmel, Brugkouter z.nr. oud-bosrelict zonder naam;
- 2) Heuveland, Wijtschate, Vrooilandstraat z.nr. Zwarte Populier (knotboom) – vallei Stuiverbeek;

p) Zichten:

- 1) Heuvelland, Wijtschate, Kemmelstraat zonder nr.: Gedenksteen 27ste en 30ste Amerikaanse divisies: historisch zicht 90° in oostelijke richting naar hoogte van Wijtschate;
- 2) Heuvelland, Wijtschate, Vierstraat z.nr.: historisch zicht 90°, vanuit vallei van de Wijtschatebeek in oostelijke richting (Hollandse schuur – vijandelijke stellingen WO I);
- 3) Heuvelland, Wijtschate, Gremmerslinde z.nr.: zicht 90°, noord- vallei Wijtschatebeek - Ieper
- 4) Heuvelland, Wijtschate, Gremmerslinde z.nr.: zicht 90°, zuid- vallei Stuiverbeek-Douvebeekvallei;
- 5) Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat: (historisch) zicht in westelijke richting (45°) vanaf kraterlip mijnkrater Spanbroekmolen (voormalig Duitse frontlinie);
- 6) Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat: (historisch) zicht in oostelijke richting (45°) vanaf oostelijke rand kraterlip mijnkrater Spanbroekmolen. Zicht op Wijtschate en steile heuvelflank van de Wijtschateboog;
- 7) Heuvelland, Kemmel, Wijtschatestraat, vanaf einde lintbebouwing zicht in noordoostelijke richting – vallei Wijtschatebeek en beboste rug van de Wijtschateboog (WO I herinneringssite);
- 8) Heuvelland, Wulvergem, Mesenstraat z.nr.: zicht 90°, oost, heuvelflank Wijtschate-Mesen;

11. Valleigebied van de Steenbeek

- a) Steenbeek loopt aan de voet van heuvelrug Wijtschate-Mesen in diep ingesneden vallei met asymmetrische vorm;
 - b) Steenbeekvallei met steile oostflank met overwegend graslanden; akkers op vlakke delen en minder steile hellingen van de heuvelrug;
 - c) Aanwezigheid van smalle en diep ingesneden dalhoofden met soms bronnen en stuwwater op de heuvelflank;
 - d) Dalhoofden zorgen voor versnijding heuvelrug en visueel-ruimtelijke compartimentering;
 - e) Relicten perceelsrandbegroeiing ((knot)bomen(rijen), meidoornhagen en gemengde houtkanten) rond graslanden en langs waterlopen;
 - f) Lage bebouwingsdichtheid, verspreide bewoning, vooral hoeves vaak met huisweiden;
 - g) 'Messines Ridge' als deel van WO I frontlinie (1915-1917), verschillende relict en gedenktekens aanwezig. New Zealand Memorial en Vredestoren als bakens;
 - h) Hellingflank als ruimtelijke drager binnen WO I frontzone (tussen Eerste en Derde Slag om Ieper);
 - i) Uitgesproken reliëfverschil tussen heuvelrug levert hoofdzakelijk vergezichten naar het westen en het zuiden: vanaf de Ieperstraat en Schoolstraat vergezichten naar West-Vlaamse heuvels (Kemmel) en Douvebeekvallei;
 - j) Kerktoeren Wulvergem, Kemmelberg en Rodeberg als bakens;
 - k) Bouwkundig erfgoed:
- Woningen
 - 1) Mesen, Nieuwkerkestraat 15: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - Hoeves
 - 1) Mesen, Armentierssteenweg 26: 'Neerhof' of 'La Bassecour', wederopbouwhoeve (DIBE: 32773);

- 2) Heuvelland, Wijtschate, Katteputstraat 2: wederopbouwhoeve, tijdens WO I omgedoopt tot 'Ontario farm' (DIBE: 32753);
 - 3) Heuvelland, Wijtschate, Ieperstraat 172: boerenwoning en stallen wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- l) Oorlogserfgoed:
- Militaire begraafplaatsen
 - 1) Mesen, Nieuwkerkestraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Messines Ridge British Cemetery met 'Messines Ridge Memorial to the Missing' (DIBE: 32787);
 - 2) Heuvelland, Wijtschate, Scheerstraat z.nr.: Britse militaire begraafplaats Spanbroekmolen British Cemetery (DIBE: 201041);
 - Gedenktekens
 - 1) Mesen, Armentierssteenweg z.nr.: The Island of Ireland Peace park, oorlogsmonument, (DIBE: 200693);
 - 2) Mesen, Nieuw Zeelandersstraat 1: New Zealand Memorial, oorlogsmonument, (DIBE: 32790)
 - 3) Mesen, Mesen, Nieuwzeelandersstraat z.nr.: Gedenkzuil Nieuw-Zeelandse Divisie (inventaris WO I: 2018);
 - Schuilplaatsen/bunkers/depots
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Wulvergemstraat z.nr.: Britse betonconstructie, bunker, (DIBE: 213502);
 - 2) Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat z.nr.: Duitse schuilplaats Spanbroekmolen, bunker (DIBE: 213448);
 - 3) Mesen, Armentierssteenweg z.nr.: Australische betonconstructie, bunker (DIBE: 213429);
 - 4) Mesen, Nieuwkerkestraat z.nr.: Duitse bunker, (DIBE: 213430);
 - 5) Mesen, Nieuwzeelandersstraat z.nr.: Duitse bunker 1 Nieuw-Zeelandpark (DIBE: 2019);
 - 6) Mesen, Nieuwzeelandersstraat z.nr.: Duitse bunker 2 Nieuw-Zeelandpark (DIBE: 2022);
 - 7) Mesen, Nieuwkerkestraat 11: Duitse bunker, Mesen, (DIBE: 2047);
 - Mijnkraters
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Katteputstraat 2: Mijnkrater (dd. 07/06/1917) Ontario Farm, landschappelijke restanten (DIBE: 2052);
 - 2) Heuvelland, Wijtschate, Wijtschatestraat: Mijnkratersite (dd. 07/06/1917) Peckham, met t.h.v. Wijtschatestraat 76 springlading in situ en landschappelijke restanten waaronder t.h.v. Wijtschatestraat 29 relict van ondiepe mijnkrater (DIBE: 2050);
 - 3) Diepliggende tunnels voor de plaatsing van dieptemijnen en Duitse tegenmijnen rond de hierboven vermelde mijnkratersites (Peckham en Ontario farm);
 - Overige
 - 1) Heuvelland, Wijtschate, Wijtschatestraat 76: Niet ontplofte dieptemijn bij Peckham (nog niet opgenomen in inventaris WO I);
 - 2) Mesen, Mesen, Armentierssteenweg 26: Niet ontplofte dieptemijn onder 'La Petite Douve farm', hoeve Bassecour (nog niet opgenomen in inventaris WO I);

m) Archeologisch erfgoed:

- 1) Heuvelland, Wijtschate, Schoolstraat z.nr. site van voormalige hoeve;
- 2) Ondergrondse WO I schuilplaatsen met tot nu 8 gekende locaties binnen dit deelgebied
- 3) geruimde Britse en Duitse militaire begraafplaatsen (zonder CAI-nr.);
- 4) Heuvelland, Wijtschate, Wijtschatestraat 76: site met walgracht, tevens site van mijnkrater Peckham (CAI: 70204);
- 5) Heuvelland, Wijtschate, Schoolstraat z.nr.: walgrachtsite (CAI: 70211);

n) Landschappelijk erfgoed:

- 1) Heuvelland, Wijtschate, Kruisstraat 8: kruishaag (Eénstijlige meidoorn) en knotbomen (Schietwilg) met huiskavel;

o) Zichten:

- 1) Mesen, Nieuwzeelandstraat z.nr.: zicht 120°, west Douvebeekvallei. Historisch zicht over WO I-slagveld, Messines Ridge;
- 2) Mesen, Mesen, Nieuwkerkestraat z.nr.: vanaf Britse militaire begraafplaats naar het oosten, zicht (10°) op koepelvormige kerktoren Mesen;
- 3) Heuvelland, Wijtschate, schoolstraat z.nr. zicht 90° naar Wulvergem (zuidwest) en Kemmelberg (west). Historisch zicht over WO-slagveld, Messines Ridge;
- 4) Mesen, Mesenstraat z.nr.: zicht 45°, noordwest Steenbeekvallei, Wulvergem, zuidoostflank Kemmelberg. Historisch zicht over WO I-slagveld, Messines Ridge;
- 5) Mesen, Armentiersesteenweg, Vredespark: zicht 15° in zuidelijke richting – naar historische hoeve ‘La Bassecour’;

12. Kern Mesen

- a) Middeleeuwse stadsstructuur met rechthoekig marktplein en aantakken straten;
 - b) Een aanzienlijk deel van de wederopbouwwooningen in het centrum is bewaard gebleven en geeft Mesen een eigen identiteit;
 - c) Het stadhuis van Mesen sluit aan bij de typologie van stad- en gemeentehuizen die systematisch heropgebouwd werden na de Eerste Wereldoorlog;
 - d) Naoorlogs stadhuis heropgebouwd aan de andere Marktzijde, buiten de historische stadskern, is het gevolg van de ambitie om door inplanting en vormgeving extra uitstraling en representativiteit te geven aan openbare gebouwen;
 - e) Marktplein met verschillende gedenktekens aan de Eerste Wereldoorlog: gedenksteen voor de militaire slachtoffers, boom geschonken door Nieuw-Zeeland, de ‘Bastiaanplaque’ en de Japanse vredespaal;
 - f) St.-Niklaaskerk met opvallende koepelvormige toren, aan één kant grenzend aan het buitengebied, is een baken in de omgeving;
 - g) Bouwkundig erfgoed:
- Religieuze gebouwen:
 - 1) Mesen, Featherstonplein z.nr.: Parochiekerk St.-Niklaas, Interbellum, neoromaanse kenmerken, voormalige abdijkerk (DIBE: 32776);

- gebouwen met een openbare functie:
 - 1) Mesen, Markt 1: Stadhuis, vroeger ook Vredegerecht, n.o.v. architect Ch. Patris uit de jaren 1920 (DIBE: 32784);
 - 2) Mesen, Rijselstraat 21. Voormalige Broederschool, in 1904 opgericht door de Broeders Van Dale (DIBE: 32794);
 - 3) Mesen, Oud Kerkhofstraat 11: Voormalig Zusterklooster, sinds 1878 hier gevestigd rechts ervan, doorsteek - in de volksmond het 'Nunnestraatje' - naar de historische Rijselstraat. (DIBE: 32791);
- woningen:
 - 1) Mesen, Markt 18: Eclectisch burgerhuis uit begin jaren 1920 (DIBE: 32786);
 - 2) Mesen, Rijselstraat 1: Dubbelhuis uit begin jaren 1920 (DIBE: 32793);
 - 3) Mesen, Gentstraat 12: Eclectisch herenhuis uit de jaren 1920 (DIBE: 32777);
 - 4) Mesen, Gentstraat 16-18: Eenheidsbebouwing met twee burgerhuizen n.o.v. architect A. Knein (Elsene), uit het begin van de jaren 1920 (DIBE: 32778);
 - 5) Mesen, Kerkstraat 2: Deels vrijstaand hoekhuis bij de Korte Mooiestraat, met laag ommuurde voortuin, eclectische burgerwoning n.o.v. architect A. Knein (Elsene), uit begin jaren 1920 (DIBE: 32781);
 - 6) Mesen, Oud Kerkhofstraat 7-9: Tweegezinswoning uit begin jaren 1920 (DIBE: 32792);
 - 7) Mesen, Gentstraat 2: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Mesen, Gentstraat 4: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 9) Mesen, Gentstraat 6: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 10) Mesen, Gentstraat 7: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 11) Mesen, Gentstraat 9: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 12) Mesen, Gentstraat 11: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 13) Mesen, Gentstraat 14: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 14) Mesen, Ieperstraat 1: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 15) Mesen, Korte Mooiestraat 1: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 16) Mesen, Korte Mooiestraat 2: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 17) Mesen, Korte Mooiestraat 4: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 18) Mesen, Korte Mooiestraat 5: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 19) Mesen, Korte Mooiestraat 12: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 20) Mesen, Korte Mooiestraat 14: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 21) Mesen, Korte Mooiestraat 18: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 22) Mesen, Korte Mooiestraat 20: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 23) Mesen, Korte Mooiestraat 24: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- 24) Mesen, Markt 2: woonhuis, voormalige herberg wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 25) Mesen, Markt 3: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 26) Mesen, Markt 4: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 27) Mesen, Markt 5: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 28) Mesen, Markt 6: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 29) Mesen, Markt 14: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 30) Mesen, Markt 15: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 31) Mesen, Markt 17: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 32) Mesen, Markt 19: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 33) Mesen, Markt 20: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 34) Mesen, Markt 24: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 35) Mesen, Markt 25: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 36) Mesen, Markt 26: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 37) Mesen, Markt 27: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 38) Mesen, Markt 30: woonhuis/herberg wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 39) Mesen, Markt 31: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 40) Mesen, Markt 32: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 41) Mesen, Markt 33: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 42) Mesen, Markt 34: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 43) Mesen, Markt 35: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 44) Mesen, Markt 36: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 45) Mesen, Markt 37: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 46) Mesen, Markt 38: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 47) Mesen, Markt 39: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 48) Mesen, Markt 40: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 49) Mesen, Omtrek Kerk 1: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 50) Mesen, Omtrek Kerk 2: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

- 51) Mesen, Omtrek Kerk 3: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 52) Mesen, Omtrek Kerk 4: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 53) Mesen, Oude Kerkhofstraat 1: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 54) Mesen, Oude Kerkhofstraat 3: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 55) Mesen, Oude Kerkhofstraat 5: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 56) Mesen, Rijselstraat 6: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

h) Oorlogserfgoed:

- 1) Mesen, Markt, z.nr.: Japanse Vredespaal (gedenkteken WO I) (DIBE: 2043);
- 2) Mesen, Markt z.nr.: Bastiaanplaque Mesen (gedenkteken WO I) (DIBE: 2005);

i) Archeologisch erfgoed:

- 1) Mesen, Markt, z.nr.: Restanten van 12de eeuwse drenkput, zogenaamd 'De Flossche';
- 2) Mesen, Featherstonplein z.nr.: Romaanse crypte met gedenkplaat ter ere van gravin Adela van Frankrijk;
- 3) Mesen, z.nr.: deelzone van de oude stadsnederzetting (geen CAI-nr.);

13. Zuidflank van Mesen en Douvebeekvallei

- a) Noordflank Douvebeekvallei met grote akkerlanden en grasland als getuigen van langdurig grondgebruik (boomgaard/grasland);
- b) Sommige graslanden met nog relictten van perceelsrandbegroeiing nl. meidoornhagen;
- c) Valleigrasland en beekbegeleidende houtige begroeiing accentueert de Douvebeekvallei;
- d) Douvebeek met nog natuurlijke structuurkenmerken: meanderende loop;
- e) Historisch tracé Rijselstraat met Steenbrug als oude oversteekplaats van de Douve;
- f) Geringe dichtheid aan bebouwing;
- g) Militaire begraafplaatsen en gedenktekens herinneren aan strategische positie en WO I geweld;
- h) Uitgesproken reliëfverschil in combinatie met omliggend open landschap zorgt voor vergezichten naar Douve- en Leievallei;
- i) Bouwkundig erfgoed:
 - Religieuze gebouwen
 - 1) Mesen, Waastenstraat z.nr., Wegkapel, Interbellum, betreedbare kapellen (DIBE: 32800);
 - 2) Mesen, Rijselstraat z.nr., Kruisbeeld, wegkruis (DIBE: 32796);
 - Hoeves
 - 1) Mesen, Rijselstraat 32: Hoeve 'De twaalf bunders', wederopbouwhoeve, regionalisme, gerelateerd aan 'Gesticht van Mesen' (DIBE: 32795);
 - 2) Mesen, Rijselstraat 34: Nazarethhoeve, wederopbouwhoeve, regionalisme, gerelateerd aan 'Gesticht van Mesen' (DIBE: 32797);

- 3) Mesen, Rijselstraat 45: Bethleemhoeve wederopbouwhoeve, regionalisme, gerelateerd aan 'Gesticht van Mesen' (DIBE: 32798);

j) Oorlogserfgoed:

- Militaire begraafplaatsen

- 1) Mesen, Rijselstraat z.nr.: Bethleem Farm West en East Cemetery, militaire begraafplaats (DIBE: 200692);

k) Archeologisch erfgoed:

- 1) Mesen, Vierkoningenstraat: Paleolithische vindplaats (CAI: 150153);

l) Zichten:

- 1) Mesen, Daalstraat z.nr., zicht ca. 60° in zuidoostelijke richting over Douve- en Leievallei;

7. De waarden die tot de aanduiding aanleiding gegeven hebben

Natuurwetenschappelijke waarde

De natuurwetenschappelijke waarde wordt gevormd door de dominante aanwezigheid van een zuidwest-noordoost gerichte heuvelrug als gevolg van Tertiaire, erosiebestendige kleiige lagen en Quartaire grindafzetting, tevens waterscheidingskam tussen Leie- en IJzerbekken. De specifieke geologische opbouw met afwisseling van Tertiaire zandige en kleiige lagen resulteert in bronniveaus op verschillende plaatsen. De ondiepe, weinig doorlatende lagen veroorzaken tijdelijk stuwwater. Door terugschrijdende bronerosie wordt de heuvelkam versneden tot een golvende helling met afwisselend interfluviale ruggen en valleitjes. Enkele beken hebben nog een vrij natuurlijk meanderend verloop en hun valleien hebben een asymmetrische vorm die stroomafwaarts meer uitgesproken is. De specifieke Tertiaire geologie, met afwisselend watervoerende en niet-watervoerende lagen en aan de basis de zware leperiaanse klei, veroorzaakt verglijdingen op steile hellingen. De dikte van het Quartair dek, die gemiddeld rond de 5m schommelt, kan daardoor op die plekken sterk variëren. De herhaaldelijke verglijdingen en instorting van de sleufhellingen waren er de oorzaak van dat het Kanaal Ieper-Komen nooit in gebruik kon worden genomen en sindsdien ontwikkelde tot een rijk en gevarieerd natuurgebied met alle successiestadia van open water, moeras en bos.

Reliëf en bodemcondities zijn in belangrijke mate bepalend geweest voor de differentiatie van het grondgebruik, wat resulteerde in een opvallend contrast tussen de bosrijke heuvelrug en de oude landbouwgebieden van de brede valleigebieden. De beboste plekken met een langdurig, ononderbroken bosgebruik worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een zogenaamde oud-bosflora. De heiderelicten op deze plaatsen getuigen zowel van specifieke bosgebruiken (hakhoutbeheer), van perioden van bosdegradatie (wastines) en van de voedselarme bodemcondities. De heide- en oud-bosflora geven aan de bossen een hoge natuurbehoudswaarde.

In het huidige landbouwlandschap herinneren de (knot)bomen, houtkanten, bomenrijen en haagrelict langs perceelsranden en waterlopen, samen met enkele zeer schaarse half-natuurlijke graslandvegetaties, aan de traditionele landbouwgebruiken die tot 18de -19de eeuw in voege waren. Behalve een cultuur-historische hebben ze een landschapsecologische waarde. Poelen zijn nog wijd verspreid aanwezig en niet zelden ontstaan als bom- of mijnkrater, ze zijn van belang als habitat voor amfibieën.

Het laaggelegen moeras- en meersengebied van de Verdronken Weide en de Zillebeke Vijver (Ieper) komt sinds de herinrichting (1995) tijdens de wintermaanden opnieuw onder water te staan. De begroeiing verwijst naar een eeuwenlang stabiel grondgebruik als vijver, grasland of rietmoeras. In het winterhalfjaar is het gebied nu een belangrijke rust- en foerageerplek voor water- en moerasvogels.

Er zijn sterke relaties tussen reliëf, hydrologische omstandigheden en bodem enerzijds en (historisch) grondgebruik anderzijds: langdurig bos op marginale gronden en steile flanken; grasland op steile valleiflanken, in natte beekdalen en op kleibodems, akkers op beter bewerkbare en van nature meer vruchtbare plekken.

Het langdurig stabiel grondgebruik in combinatie met specifieke abiotische condities wordt weerspiegeld in specifieke, ecologisch waardevolle habitats en flora (bos met oud-bosplanten en heiderelicten, mesotroof elzenbroekbos, licht bemeste, natte graslanden).

Historische waarde

De historische waarde wordt bepaald door de aanwezigheid van bossen op de heuvelrug, als delen van een ooit veel uitgestrekter en aaneengesloten areaal, dat een groot deel van de ankerplaats domineerde in de 18de eeuw, en mogelijk ook voordien, en in de tweede helft van de 19de eeuw in aanzienlijke mate reduceerde en fragmenteerde. Vooral de bossen in het bezit van de leperse gasthuizen (cf. Gasthuisbossen) bleven na de Franse Revolutie gespaard van onteigening en verkoop. Als gevolg van hun ligging in de frontzone van de leperboog werden ze tijdens de Eerste Wereldoorlog verwoest, maar nadien meestal heraangeplant. Momenteel zijn ze nog steeds in het bezit van het OCMW. Ondanks het eeuwenlange, dynamische spanningsveld tussen landbouw- en bosgebruik als gevolg van demografische en economische omstandigheden, getuigt de huidige ligging van de bossen op de heuvelrug van de voor landbouw ongeschikte fysisch-geografische terreinkenmerken. Het 18de eeuwse landbouwlandschap transformeerde als gevolg van de industriële ontwikkelingen en economische factoren in de daaropvolgende twee eeuwen van een kleinschalig bocagelandschap met verspreide bebouwing naar een open, grootschalig landbouwgebied waarin het akkergebruik nog steeds domineert en graslanden beperkt zijn tot beekbegeleidende stroken, steile hellingen en huiskavels. Ondanks de grondige transformatie bleef de basisstructuur bewaard: verspreide bebouwing met weilanden dicht tegen de hoeve en de akkers op enige afstand.

Behalve Ieper kende ook het kleinere Meseen dankzij de lakenindustrie een voorspoedige stadsontwikkeling in de volle middeleeuwen, later zou de stad verpauperen. Ook de dorpen Zillebeke, Voormezele en Wijtschate dragen een oude dorpsontwikkeling in zich. Meseen en Voormezele hebben onder meer een abdijgeschiedenis.

Als gevolg van de specifieke ontwikkelingen tijdens de initiële fase van de Eerste Wereldoorlog en de bijzondere ligging van de heuvelrug rond Ieper werd de ankerplaats het toneel van een jarenlange stellingenoorlog waarbij het landschap volledig verwoest werd. Ook de betrokken steden en dorpen werden volledig of nagenoeg volledig verwoest. Na de oorlog werden de meeste landschapsstructuren naar het vooroorlogse voorbeeld hersteld: wegen, percelen, bossen en hoeves werden op nagenoeg dezelfde plek heraangelegd. Ook in de stads- en dorpskernen werd geopteerd voor een systematische wederopbouw. Door het specifieke materiaalgebruik, de gekozen gebouwtypologieën, de toegepaste stijlen en de gevolgde stedenbouwkundige principes, nauw verbonden met de ideologie en de pragmatiek van het wederopbouwproject, ontstond een samenhangend wederopbouwlandschap dat geënt was op de vooroorlogse landschapspatronen. Samen met de talrijke oorlogsmonumenten, gedenktekens, militaire begraafplaatsen, mijnkraters en relictten van het pokdalig oorlogslandschap herinnert het wederopbouwlandschap aan de belangrijke strategische ligging van de heuvelrug en bepaalt het nog steeds de huidige aanblik van het landschap waaraan het tevens een eigen identiteit geeft. Alle gebouwen uit de wederopbouwperiode zijn van een zekere historische waarde, omdat ze vertellen over het wederopbouwproject, de praktische uitvoering en de ideeën die eraan ten grondslag liggen. Sommige van deze gebouwen hebben ook een monumentale waarde omdat ze bewust opgericht werden of een constructie bezitten met de bedoeling iets te herdenken bv. de Menenpoort (Ieper) als exponent hiervan. Ook de hoeves die door het Koninklijk Gesticht van Meseen werden gebouwd en later zijn heropgebouwd zijn bijzonder waardevol door de rijkheid aan geaccentueerde streekeigen bouwelementen.

De nabijheid van Ieper is mee bepalend geweest voor de landschapontwikkeling in de ankerplaats. Eén van de vier buitenwijken, de St.-Michielsparochie situeerde zich in de 13de en 14de eeuw in de Verdrongen Weide die in de 17de en 18de eeuw werd gebruikt om door middel van onderwaterzetting de stad te verdedigen. N.a.v. de recente inrichting van het gebied ten behoeve van de drinkwatervoorziening werden de sporen van de middeleeuwse buitenwijk blootgelegd. Voor de middeleeuwse watervoorziening werden ondermeer de

Vijverbeek en de Bellewaardebeek afgedamd wat het ontstaan gaf aan de Zillebeke Vijver en Bellewaerde Vijver.

De 17de-18de eeuwse Vaubanvestingen zijn goed bewaard gebleven in het zuiden en oosten van de stad. In de 19de eeuw werden deze vestingen omgevormd tot een parkpromenade in landschappelijke stijl. Hoewel de parkaanleg ervan in beide wereldoorlogen verwoest werd, weerspiegeld de huidige heraanleg ervan nog steeds het oorspronkelijke ontwerp.

Het kanaal Ieper-Komen getuigt ondertussen van de 19de eeuwse economische belangen en de drang om Ieper via het waterwegennet toegang te verschaffen tot het Waalse steenkoolbekken. Het onafgewerkte en ongebruikte kanaal en de bijhorende sluizen vormen een waardevol industrieel waterbouwkundig erfgoed.

Esthetische waarde

De esthetische waarde wordt bepaald door de grote natuurlijke reliëfverschillen, veroorzaakt door de hydrografie, die zorgen voor een visueel-ruimtelijke compartimentering. De hogere ligging van de heuvelrug valt vanuit het open landbouwlandschap op en de bossen bovenop deze heuvelrug versterken deze visuele begrenzing. Aan weerszijden van de heuvelrug zijn panoramische vergezichten mogelijk. Minder verreikende zichten zijn talrijk vanuit de beekvalleien naar de heuvelkam.

De steilste hellingen van de heuvelrug worden vaak als grasland gebruikt. De bijzondere positie in het landschap en het contrasterende grondgebruik in een overigens door akkers gedomineerd landschap zorgt voor markante terreinovergangen bv. nabij 'Bellewaerde Ridge', op de oostflank van de Bassevillebeek en in de valleien van de Wijtschatebeek en Steenbeek. Op kleinere schaal vormen ook de kanaalsleuf (domein Palingbeek) en de spoorwegsleuf (nabij Hill 60) door hun lagere ligging doorheen de heuvelrug, met aan weerszijden een steile helling, een markant en visueel aantrekkelijk geheel.

Eveneens markant is de contrasterende overgang tussen het Ieperse stadscentrum en het buitengebied via de goedbewaarde vestingstructuren en het waterrijke voorland (Verdronken Weide en Zillebeke Vijver). De geometrische structuur van de vestinggrachten is goed herkenbaar en wordt geaccentueerd door bomerijen en parkaanleg.

Door hun authenticiteit, intactheid, monumentale vormgeving en ligging hebben enkele oorlogsmonumenten een grote artistiek-landschappelijke waarde bv. Hill 60, Hill 62 en de Menenpoort.

Een bijzondere bijdrage aan de beleavingswaarde van het landschap wordt geleverd door de talrijke opvallende Britse begraafplaatsen waarin architectuur en aanleg een grote rol speelden en die steeds was geïnspireerd op het als tijdloos beschouwde neoclassicisme.

Sociaal-culturele waarde

De sociaal-culturele waarde wordt getypeerd door de dominante aanwezigheid van openbare bossen op de heuvelrug. Deze bossen werden vanaf de 13de eeuw door rijke patriciërs aan Ieperse liefdadigheidsinstellingen geschonken, die ze op hun beurt nog eeuwenlang in handen zouden houden waardoor ze, heraan geplant na WO I, tot op vandaag openbaar bos zijn gebleven. Deze zogenaamde Gasthuisbossen zijn eigendom van het OCMW en als provinciedomein publiek toegankelijk waardoor ze een belangrijke recreatieve functie hebben gekregen in de hedendaagse vrijetijdsbesteding van de bevolking in de wijde omgeving ervan.

De oorlogserfenis van de 'Ieperboog' geeft het landschap een bijzondere herinnering- en beleavingswaarde waardoor jaarlijks vele duizenden bezoekers worden aangetrokken. Het WO I oorlogstoerisme en meer en meer ook de beleving van het platteland draagt bij aan de sociaal-culturele waarde van het gebied. In de ankerplaats zijn in dit opzicht vooral de Britse

begraafplaatsen en de talrijke, verspreide relictten van militaire infrastructuur een trekpleister. Ook het langgerekte snoer van mijnkraters op de heuvelrug tussen St.-Elooi en Mesen over Wijtschate, die herinnert aan de Mijnslag van 17 juni 1917, draagt bij aan de sociaal-culturele waarde. De tot vaak diepe waterplassen geëvolueerde kraters vormen stille plekken van herdenking bv. de Spanbroekmolentrechter of zogenaamde 'Pool of Peace'. Een door zijn omvang bijzonder herdenkingsmonument is de Menenpoort inclusief de hiermee onlosmakelijke verbonden Last Post-ceremonie. Het draagt samen met de andere oorlogssites en musea in de buurt (Zonnebeke en Ieper) bij tot de beleving van en herinnering aan het oorlogsverleden.

Het huidige landschap is echter in aanzienlijke mate het resultaat van de wederopbouw na WO I (1920-1924). Het betreft niet alleen woonkernen met huizen en andere gebouwen maar ook de inrichting en het herstel van het platteland zelf. De Gasthuisbossen bv. werden nagenoeg volledig heraangeplant in deze periode.

Het bouwkundig erfgoed dat volgens de wederopbouwarchitectuur werd opgericht heeft een historische en een sociaal-culturele betekenis, enerzijds als uitdrukking van de historische tijdgeest, anderzijds als hedendaagse herinnering aan de naoorlogse periode.

Ruimtelijk-structurerende waarde

De ruimtelijk-structurerende waarde uit zich door het natuurlijk reliëf en in het bijzonder door de zuidwest-noordoost georiënteerde heuvelrug, tevens de waterscheiding tussen het Leie- en het IJzerbekken. De ligging van de heuvelrug is bepalend voor het grondgebruik en de ligging van lokale wegen. Bossen zijn beperkt tot de landbouwkundig minderwaardige gronden op de heuvelrug en steile en vochtige hellingen. Akkers zijn dominant in het westelijke en lager gelegen deel van de ankerplaats. De flanken van de heuvelrug zijn versneden door beekvalleien, die de ruimte daardoor verder compartimenteren. Beekbegeleidende houtige begroeiing en graslandstroken maken de beekvalleien hier en daar nog goed herkenbaar. Het oude wegenpatroon wordt gedictieerd door het reliëf: hoofdwegen meestal op de grote heuvelrug, kleinere wegen vaak op de ruggen tussen de beekvalleien.

De heuvelrug, geaccentueerd door bossen, is de meest dominante reliëfvorm binnen de ankerplaats. Deze wordt alleen kunstmatig versneden door de sleuf van het Kanaal Ieper-Komen en door de spoorweg Ieper-Kortrijk die daardoor de natuurlijke landschapseenheden fysiek scheiden.

De kerktorens van Wijtschate en Mesen en de Vredestoren bij Mesen vormen door hun ligging op de hoogste punten van de heuvelrug en door hun kenmerkende vorm bakens in het landschap. Buiten de grenzen van de ankerplaats zijn de torens van Ieper, de Kemmelberg en de andere toppen van de West-Vlaamse getuigenheuvels belangrijke herkenningspunten. De vestinggrachten van Ieper begrenzen de stedelijke ruimte en zorgen voor de scheiding van de dichtbevolkte stad en het schaars bebouwde buitengebied. De Menenpoort is binnen de vestingstructuren een opvallend baken.

8. Aanpassingen t.o.v. de oorspronkelijke fiche van de ankerplaats omwille van nieuwe inzichten

Ten opzichte van de oorspronkelijke begrenzing zijn op basis van het uitgebreid onderzoek meerdere aanpassingen doorgevoerd:

1. De grens tussen de vestingen van Ieper en de stad zelf is vanzelfsprekend. Het open water van de vestinggrachten en de opgeworpen wallen zijn opgenomen en de wegen vormen de grens van de ankerplaats. T.o.v. de oorspronkelijke begrenzing werd de ankerplaats ten noorden van de Menenpoort uitgebreid t.e.m. de site van het 19de eeuwse zwembad en het zogenaamde Hoornwerk van Antwerpen.
2. Ten noorden van de Zillebeke Vijver werd de ankerplaats enigszins ingekrompen om op deze wijze beter aan te sluiten bij het historisch laaggelegen gebied ten zuidoosten van Ieper dat vanaf de volle middeleeuwen sterk beïnvloed is geweest door de stadsontwikkeling (watervoorziening, uitbreiding van de stad en uitbouw van de verdedigingsgordel). Er werden tevens enkele grenscorrecties doorgevoerd die rekening houden met de huidige situatie op planologisch vlak en de feitelijke realisatie van de verbindingsweg Ieper-A19 en de stedelijke sportinfrastructuur.
3. Het landbouwgebied dat zich rondom de Rozendaal hoeve uitstrekt en zich tussen de valleigraslanden van de Bollaartbeek en Klijtgatbeek en de beboste heuvelrug van de Palingbeek-Molenbos bevindt, werd integraal toegevoegd aan de ankerplaats. Dit open ruimte gebied maakt deel uit van het historisch aaneengesloten akkergebied dat zich ten zuiden van Ieper bevond. Het gebied is relatief weinig verstoord door ongepaste constructies. Er is daarom geen reden om de begrenzing van de ankerplaats niet met deze zone uit te breiden. De meerwaarde van de opname ligt vooral in het integraal opnemen van de open heuvelrug met inbegrip van de volledige vallei van de Klijtgatbeek en de (historische) zichten naar Ieper die mogelijk zijn vanaf de Verbrande Molenweg (westgrens Palingbeekdomein)
4. In het noorden van de ankerplaats is de begrenzing verder noordwestwaarts uitgebreid. Het betreft een zeer belangrijke herinneringszone met waardevol WO I erfgoed: 't Hooge-Bellewaerde Ridge begrensd door de historisch belangrijke Meense Weg ('Menin Road') en het tracé van de voormalige spoorweg Ieper-Roeselare thans het tracé van de verbindingsweg naar de snelweg A19. In deze zone zijn nog restanten aanwezig van het pokdalig oorlogslandschap, een twintigtal mijnkraters, loopgraven, verschillende betonconstructies en gedenktekens. Het gebied bestaat nog grotendeels uit een gaaf landbouwlandschap op de westflank van de heuvelrug, die voor verbinding zorgt met de rest van de ankerplaats.
5. Het domein met het Kasteel Catalunya is eveneens opgenomen in de ankerplaats. Het Kasteel dateert van 1911 en heeft een waardevol omringend park en hoeve. Het domein werd in WO I verwoest, maar na de oorlog werd een buitenhuis heropgebouwd in cottagestijl. Rond het park bevinden zich een aantal opzichtershuisjes met erfgoedwaarde (DIBE: 30887 en 30882). Het park bestaat voornamelijk uit loofbos. De naam Catalunya verwijst naar de Spaanse herkomst van de eigenaar sinds WO II.
6. Een aanzienlijk gebied ten westen van Hill 62 wordt aan de ankerplaats toegevoegd omwille van historische en natuurwetenschappelijke waarde van het geheel. Dit gebied is landschappelijk nog gaaf en biedt zicht op de beboste heuvelrug. De begrenzing volgt thans de Canadalaan, de weg die door esdoornen begeleid naar het Canadese monument op Hill 62 leidt. Tevens wordt hierdoor de grote militaire begraafplaats nabij 't Hooge opgenomen in de ankerplaats waardoor de herinneringssite Canadalaan-Sanctuary Wood - Hill 62 grotendeels in de ankerplaats komt te liggen (zie ook hierna nr. 7).
7. Ten noorden van Sanctuary Wood - Hill 62 wordt de ankerplaats enigszins naar het noordwesten uitgebreid waardoor de grens komt te liggen op een verhard fiets- en wandelpad nabij hoeve Platteelwalle en verder langs de Schachtweidestraat. Daardoor

wordt de gelijknamige WO I herinneringssite integraal opgenomen in de ankerplaats met inbegrip van de hierin gelegen grote militaire begraafplaatsen en de beekvallei die vanaf Hill 62 naar het westen, richting Zillebeke leidt.

8. De bebouwing langs de Zandvoordestraat (Ieper, Zillebeke) werkt verstorend, maar de weg ligt op een interfluviale rug. Door de hoge ligging van de weg zijn er zichten naar weerszijden van de ankerplaats, deze zichten zouden gevrijwaard moeten worden, dus wordt de weg en de bebouwing opgenomen in de ankerplaats. De Zandvoordestraat of 'Observatory road' stijgt vanuit de dorpskom van Zillebeke tot 'Observatory Ridge', een hooggelegen, langwerpig vlak stuk waar de weg verder overheen loopt om dan nog verder te stijgen tussen Hill 61 en Hill 62. Tijdens de oorlog richtten de Britten dit hogergelegen terras in met observatieposten voor het bestuderen van 'Mount Sorrel'. De Zandvoordestraat was daardoor een belangrijke aanvoerweg voor de Geallieerden.
9. Het gebied rond de Vijverbeek is landschappelijk gaaf, er zijn verschillende kleine landschapselementen en drie voormalige sites met walgracht. Er is daardoor nood om de grens van de ankerplaats ruimer te nemen. Er wordt voorgesteld om daarbij het volledige gebied, inclusief (lint)bebouwing tussen de Zandvoordestraat in het noorden en de Werviksestraat in het zuiden, op te nemen in de ankerplaats.
10. De Werviksestraat vormt bij Klein Zillebeke de verbinding tussen de oorspronkelijke ankerplaatsen A30041 en A30038. De bebouwing langs de weg werkt enigszins verstorend, maar kan niet uitgesneden worden. De bestaande zichten tussen de bebouwing, aan weerszijden van de weg, zouden moeten gevrijwaard blijven. De heuvelrug wordt op deze manier integraal opgenomen in de ankerplaats.
11. Dezelfde weg loopt naar het oosten over een zwakke rug, waardoor zichten mogelijk zijn naar de ten noorden hiervan gelegen depressie en het Groenenburghbos aan de horizon. Het actuele landbouwlandschap is vrij gaaf. Langs de weg zelf zijn twee items aanwezig die opgenomen zijn in de inventaris bouwkundig erfgoed nl. een kruis (DIBE: 33223) en een hoeve (DIBE: 30894) die dus nu ook opgenomen worden in de ankerplaats. Deze weg vormt tevens min of meer de historische grens tussen het tot medio 19de eeuw overwegend bebost gebleven deel van de ankerplaats en het oude landbouwgebied ten zuiden hiervan.
12. Ten noordwesten van Hill 60 is de ankerplaats uitgebreid omwille van de historische eenheid tussen de oorlogssite Hill 60 - Caterpillar en het Larch Wood, met restanten van het oorlogslandschap (graslanden met microreliëf) en militaire begraafplaats. Er is opnieuw gekozen om het volledige gebied tussen de al vermelde Werviksestraat en de historische weg Ieper-Komen (Komenseweg) op te nemen, daarbij tevens het historisch gehucht Zwarte Leen aan de ankerplaats toevoegend.
13. De dorpskern van Zillebeke werd opgenomen in de ankerplaats omwille van de redelijk ongeschonden samenhang van gebouwen (wederopbouw) en functies (kerk, gemeentehuis, dorpsschool)
14. Het tracé van het Kanaal Ieper-Komen (Verwezen Kanaal) wordt voor het grootste deel opgenomen. Het kanaal zelf is over dit hele traject zeer goed herkenbaar en de omgeving is meestal nog open en gaaf. Echter, enkel het deel op de heuvelrug wordt ruimer opgenomen dan de strikte perimeter van het kanaal omdat het daar aansluit bij de rest van de ankerplaats.
15. Het golfterrein Palingbeek wordt uit de ankerplaats gelicht, uitgezonderd een duidelijk zichtbare en nog grotendeels beboste vallei met de bron van de oorspronkelijke Palingbeek die te midden van het golfterrein ligt. Het landschap op het golfterrein is te sterk vergraven en heraangelegd om opgenomen te worden in de ankerplaats, maar de bovenloop van de beek is nog weinig verstoord. Bovendien bevindt zich hier een waardevolle bosvegetatie.
16. Het landbouwgebied onmiddellijk ten westen van het gerealiseerde golfterrein wordt wel opgenomen in de ankerplaats. Dit nog grotendeels gave landbouwgebied sluit aan bij het landbouwgebied ten noorden van Wijtschate, waarmee het de meeste landschapskenmerken deelt. Het gebied dat voor de aaneenschakeling van A30038 (Ieperse Vesting- Palingbeek – Vierlingen) en A30040 (Heuvel van Wijtschate – Mesen)

zorgt wordt daarom in de ankerplaats opgenomen, echter met uitsluiting van de kern van St.-Elooi die nog amper waardevol bouwkundig erfgoed bezit. Wel opgenomen zijn de drie, ten zuiden van St.-Elooi gelegen mijnkraters uit WO I. Het zijn zeer uitgesproken landschappelijke relictten, die aansluiten bij de reeks mijnkraters die verder naar het zuiden in de ankerplaats liggen.

17. Bij Voormezele wordt de dorpskern, inclusief de bijzondere archeologische abdijsite, in de ankerplaats opgenomen. Het betreft een mooi ensemble van kenmerkende gebouwen opgetrokken volgens wederopbouwarchitectuur (kerk, enkele huizen bij het dorpsplein en de voormalige school en aanpalende gebouwen die aan de zuidoostrand van het dorp grenzen en samen met de voormalige abdijsite de overgang naar het buitengebied vormen.
18. De dorpskern van Wijtschate blijft opgenomen in de ankerplaats. Het dorp bezit nog waardevol erfgoed (in wederopbouwarchitectuur) dat hoofdzakelijk gegroepeerd staat rond het karaktervolle dorpsplein met kiosk.
19. In Mesen is geopteerd om de zone tussen de kerk en het stadhuis met nog veel goed bewaarde gebouwen met kenmerken van de wederopbouwarchitectuur op te nemen binnen de begrenzing van de ankerplaats. De omgeving van de St.-Niklaaskerk sluit aan op het open landschap ten zuiden.
20. Tussen Mesen en Wulvergem was in de oorspronkelijke ankerplaats een uitsnede gemaakt voor een grootschalig akkergebied. Het gebied maakt echter zeer duidelijk deel uit van de heuvelrug tussen Mesen en Wulvergem en sluit als oud landbouwgebied aan bij het overig historisch landbouwgebied van de ankerplaats. Het gebied is, in vergelijking met andere delen, ook weinig verstoord door recente bebouwing. De begrenzing van de ankerplaats valt daardoor integraal samen met de historische weg Wulvergem-Mesen, die het Romeins tracé van de weg Cassel-Wervik-Bavay volgt. De meerwaarde van opname ligt in het integraal opnemen van de open heuvelrug en de zichten naar de ankerplaats die mogelijk zijn vanaf de weg tussen Mesen en Wulvergem.
21. Bij Wulvergem wordt grotendeels om de dorpskern heen gegaan om zo de begrenzing van deze ankerplaats te laten aansluiten op de gewijzigde afbakening van de ankerplaats West-Vlaamse heuvels (AP/W/011).
22. Ten noorden van Kemmel ligt de grens van de ankerplaats op de N332 (Ieper-Nieuwkerke). In tegenstelling tot vorige grens is dit landschappelijk een veel duidelijkere grens en sluit het gebied daarmee aan op de ankerplaats West-Vlaamse Heuvels (AP/W/011). De uitbreiding is daarenboven verantwoord omdat de ruimte bestaat uit overwegend gaaf landbouwgebied dat daarenboven nog behoort tot de vallei van de belangrijke Haringbeek en Wijtschatebeek. Tevens komt zo de WO I-herinneringssite 'Vierstraat-Hoge Basseije' gedeeltelijk in de ankerplaats te liggen (het westelijk deel ervan behoort tot de ankerplaats West-Vlaamse Heuvels), ook wordt hierdoor kenmerkend waardevol bouwkundig erfgoed met wederopbouwkenmerken toegevoegd.

9. Toekomstige ruimtelijke vertaling en visie op de ankerplaats; sectorale visie Onroerend Erfgoed

Landschap algemeen:

De geologische en bodemkundige gesteldheid en de uitgesproken hoogteverschillen vormen de basis en zijn sterk bepalend voor het land- en bodemgebruik in historisch perspectief, en hiermee gerelateerd de onderscheiden landschapseenheden. De onderlinge samenhang van deze eenheden, weliswaar elk met hun typische kenmerken en elementen, bepalen het landschap in de ankerplaats.

Daarom vormt de algemene **doelstelling** voor deze ankerplaats het behoud, het eventuele herstel en de versterking van de landschappelijke, natuurlijke, bouwkundige en archeologische erfgoedwaarden en -elementen uitgaande van de uitgesproken fysisch-geografische structuren (heuvel, valleien, beken, bodem/geologie). Op die manier blijft de identiteit en eigenheid van ieder deelgebied herkenbaar en wordt de kwaliteit van de open ruimte gegarandeerd. Daarnaast wordt er in het bijzonder beoogd om de erfgoedelementen en -kenmerken die gerelateerd zijn aan de Eerste Wereldoorlog, te bewaren in hun landschappelijke context, wat tevens moet toelaten om het historische frontlandschap van de Ieperboog (stellingen-/loopgravenoorlog) te begrijpen, en bij te dragen aan een serene en ingetogen sfeer van de herdenkingsplaatsen. Toeristisch-recreatieve ontwikkelingsperspectieven en -initiatieven dienen afgewogen te worden aan de ruimtelijke draagkracht en de aanwezige erfgoed-, en ecologische waarden in het gebied.

De algemene doelstelling wordt vertaald naar volgende **hoofdpijnen**:

- a) Het contrast tussen de bosrijke gebieden op de heuvelruggen enerzijds en de heuvelflanken en valleien met historische landbouwgebieden anderzijds wensen we verder te versterken. Op de hogere gedeelten kunnen de bestaande bossen uitgebreid of versterkt worden door bosuitbreiding in de omgeving van bestaande bossen. Op de heuvelflanken en valleihellingen wordt het landbouwgebied aangehouden waarbij de fysische structuren en elementen (bron, diep ingesneden bovenloop, taluds, vallei,...) gevrijwaard blijven en waarbij gebiedsgericht ingezet wordt op behoud maar ook herstel van perceelsrandbegroeiing en beekbegeleidende begroeiing langs beken (conform voormalige bocagelandschap), op graslandgebruik (vb. op steile hellingen, nabij hoeves)...
- b) Beekvalleien zijn belangrijke structurerende elementen die zorgen voor een landschapsecologische verbinding tussen de bosrijke heuvelrug en het historische landbouwgebied. Beekvalleien worden daarom als aparte eenheden beschouwd waarvoor specifieke inrichtings- en beheermaatregelen geformuleerd worden.
- c) De zeer markante terreinovergangen op de heuvelrug en op de steile flanken, herkenbaar houden in het landgebruik door dominant graslandgebruik, aangepast beheer en inrichting.
- d) Oorlogsrelicten (bunkers, gedenktekens, schuilplaatsen, mijnschachten, mijnkraters, enz.) behouden door de nodige consolidatiewerken en door aangepast beheer van de omgeving.
- e) Specifieke aandacht voor het historische frontlandschap van de 'Ypres Salient' of Ieperboog waarbij onder meer het strategisch voordeel van de heuvelrug tot uiting zal komen door het behoud van de historisch belangrijke vista's op de stad Ieper. Daarnaast wordt de betekenis van de 'Ieperboog' als landschappelijke en historische entiteit benadrukt door een verantwoorde inrichting van de belangrijkste herinneringsplaatsen, met de heuvelrug als basis en verbinding.
- f) Het landelijk karakter en de openheid van het gebied worden gegarandeerd door de lage bebouwingsdichtheden, de verspreide bebouwing aan te houden en lintbebouwing te vermijden.

- g) Voor de wegen is het belangrijk dat het bestaande, grotendeels historische wegenpatroon van enkele brede verbindingswegen met hierop aantakende, smallere landelijke wegen, die meestal het reliëf volgen, en de kleinere, meestal onverharde land- en voetwegen verder kan functioneren. Voor de specifieke weginrichting pleiten we om de typerende en historische wegbeplanting (onder de vorm van bomenrijen, knotbomenrijen, houtkanten, heggen) te bestendigen waar nog aanwezig, en te herstellen waar mogelijk.
- h) Behoud van het bouwkundig erfgoed waarbij de historische, architecturale en vormgevende karakteristieken en kenmerken bewaard blijven. Bij nieuwe functies of bestemming zal getracht worden om de vroegere functionaliteit herkenbaar te houden. Aanpassingen en nieuwbouw worden afgewogen aan deze criteria;
- i) De karakteristieke omgevingselementen zoals bomenrijen, knotbomenrijen, boomgaarden, hagen, poelen, grachten, enz. worden onderhouden om ze in het landschap herkenbaar te houden. Bij verbouwing of nieuwbouw in de onmiddellijke omgeving van bouwkundig erfgoed dient de omgeving door een passende aanleg bij te dragen aan de omkadering en landschappelijke integratie van de gebouwen;
- j) Nieuwbouw in functie van grondgebonden landbouwactiviteit kan principieel toegelaten worden voor zover de inplanting niet storend is ten aanzien van het bouwkundig, landschappelijk of archeologisch erfgoed, en de constructies zich door de dimensies, architecturale vormgeving, materiaalgebruik, kleurstelling en de omkadering integreren in het landschap.
- k) Voor nieuwe gebouwen worden de dimensies, het gabariet, schaligheid enz. afgestemd op de landelijke omgeving. Ook de onmiddellijke omgeving dient door een passende aanleg bij te dragen aan het landelijk karakter en de integratie van de bebouwing.
- l) Pleidooi voor grondgebonden landbouw.

Deze hoofdlijnen worden voor elke landschapseenheid verder gedifferentieerd:

1. Bosrijk gebied Gasthuisbossen en 't Hooge

- Behoud en verder versterken van de historisch en ecologisch waardevolle oud-boskernen door aansluitende bosuitbreiding en door specifiek intern bosbeheer, weliswaar met specifieke aandacht voor het archeologisch begeleiden van bos- en natuurbeheerwerken in wederopbouwbossen (cf. Kaart 4);
- Behoud, herstel en optimalisering van de natuurlijke structuurkenmerken van de waterlopen en hun brongebieden;
- Door aangepast bosbeheer ook de cultuurhistorische elementen en kenmerken van dit bosgebied in stand houden (heidevegetaties in relatie tot wastine, hakhout, ...);
- Versterken van de landschapsecologische relaties tussen de boskernen door behoud en herstel van hagen, houtkanten en bomenrijen in het landbouwgebied rondom;
- Natuurlijke reliëfelementen en -structuren ter hoogte van de bronniveaus en op (steile) hellingen respecteren;
- De oostelijke valleiflank van de Bassevillebeek wordt als landschappelijk en ecologisch waardevolle, markante terreinovergang bestendigd door het behoud en ecologisch beheer van kwelzones, soortenrijke graslanden en beekbegeleidende bosjes en houtkanten;
- Beekvalleien versterken als belangrijk structurerend en ecologisch landschapselement met esthetische waarde door het behoud en herstel van langdurig gebruikte graslanden, aanleg van erosiewerende, beekbegeleidende graslandstroken, kleine valleibosjes en van perceelsrand- en beekbegeleidende houtige begroeiing;

- Behoud van de historisch waardevolle Bellewaerde Vijver als waterplas in een bos/park-omgeving;
- Vrijwaren van de historisch relevante vergezichten gerelateerd aan de WO I frontlijnen en de strategische rol van de heuvelrug in casu de zichten richting Ieper vanaf 'Bellewaerde Ridge', 't Hooge, Hill 62, 'Observatory Ridge' (Zandvoordestraat), zicht op de Bassevillebeek (Kranenburgstraat) en de Schachteweidestraat richting Maple Copse Cemetery en Hill 62 respectievelijk naar Zillebeke-dorp;
- Gezien de kwetsbaarheid en de zeldzaamheid van de zones met relict van 'oorlogslandschappen' wordt er naar gestreefd om de huidige terreinkenmerken, in het bijzonder het aanwezige microreliëf, maximaal te bewaren door deze percelen niet te bebouwen en het specifieke beheer/gebruik af te stemmen op het duurzaam behoud van het microreliëf: in geval van grasland, wordt het graslandgebruik bestendigd waarbij het grasland niet gescheurd wordt en geen grondbewerkingen (diepgronden, nivelleringswerken, ophogingen, enz.) worden uitgevoerd die het reliëf kunnen wijzigen. In het geval van bos wordt de bosexploitatie omzichtig uitgevoerd om de zones met microreliëf niet te schaden, of – indien onvermijdbaar – de schade te beperken.
- Bom- en mijnkraters worden behouden en deskundig beheerd in functie van hun historische waarde; ook de aanpalende percelen met microreliëf worden daarbij gevrijwaard (zie maatregel hierboven vermeld).
- Om de landschappelijke context van de militaire begraafplaatsen te waarborgen en hun betekenis voor het oorlogslandschap herkenbaar te houden dient de onmiddellijke omgeving ervan gevrijwaard te blijven van nieuwe bebouwing en worden belangrijke zichtlijnen vanuit het oorlogsgebeuren of ontwerp van de begraafplaats open gehouden in functie van beleving en herkenbaarheid;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

2. Ieperse vestingen, Verdronken Weide en Zillebeke Vijver

- bewaren van de vestingstructuren in samenhang met aandacht voor 19de eeuwse parkaanleg door weldoordachte inrichting, herstel en parkonderhoud. Samen met de overige elementen van de historische vestingstructuur kan het verder als 'stadsgroen' en toeristisch-recreatieve as functioneren voor zover verenigbaar met erfgoedwaarden en ecologische waarden;
- De smalle zone tussen de vestingen en het voorland wordt maximaal opengehouden en vrijgehouden van bebouwing om de overgang en visuele relatie tussen stad en aangrenzende open ruimte te garanderen; ook bij de weginrichting wordt hiermee rekening gehouden zodat de openheid en het vrije doorzicht gewaarborgd blijven.
- De historische landgebruiken worden behouden door bestendiging van functies: de waterplassen als watervoorziening voor Ieper en omgeving, het meersengebied als weide of hooiland. Waar mogelijk en relevant kunnen moeraszones volgens de 18de eeuwse patronen worden uitgebreid;
- Verbeteren van de landschapsecologische waarden van het historisch weidegebied rond de Bollaartbeek door behoud en herstel van laantjes, poelen, enz.;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed van de Ieperse vestingen en omgeving (o.a. nabij spoorweg). Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

3. Kern Zillebeke (met recent woonlint)

a) Historische dorpskern:

- aanhouden van onderscheid tussen de historische dorpskern met wederopbouwarchitectuur en het kenmerkend stratenpatroon en de zones met recente lintbebouwing langs enkele historische wegen (Komenseweg, Blauwpoortstraat, Wervikstraat en Zandvoordestraat) en het historisch gehucht Zwarte Leen.
- garanderen van de typische verschijningsvorm en samenhang van de Zillebeekse dorpskern door behoud van de gebouwen met erfgoedwaarde, samen met hun typische vormgevende kenmerken van de wederopbouwarchitectuur: aanpassingen en nieuwbouw worden afgewogen aan erfgoedkenmerken van het gebouw en het straatbeeld;
- Bewaken van schaalovergangen tussen de centrumbebouwing, rand en open ruimte en solitaire volumes in de omgeving. Vaak gaat het over de schaaltrappen tussen kerkvolume en belangrijke publieke gebouwen gemeentehuis/school overgaand naar de (historische) centrumbebouwing (rijwoningen), naar randvolumes (bijgebouwen) en tuinmuren tot het open landschap (omliggende weiden, akkers), met daarin solitaire volumes (landbouwzetels). Deze relatie kan versterkt worden of geaccentueerd door nieuwe volumes (in het centrum), maar ook verstoord door bijvoorbeeld grootschalige loodsen tussen dorpsrand en open ruimte.

b) Recent woonlint:

- In de zone met lintbebouwing wordt bij nieuwbouw of verbouwing rekening gehouden met de landschappelijke kwaliteiten van het aanpalende landschap en met doorkijkmogelijkheden. Er zal steeds een toetsing en afweging gebeuren van de grootte, architecturale vormgeving, inplanting, materiaalgebruik en kleurstelling van het geplande bouwwerk tegenover de omgeving en de eventueel aanwezige erfgoedwaarden i.v.m. de Eerste Wereldoorlog;
- Tegengaan van 'verrommeling' door kwaliteitsvolle invulling van de dorpsrand, doorbehoud van aan het landelijk karakter aangepaste perceelsrandbegroeiing en behoud van grootschalig groen (hoogstammen) in de directe omgeving (zowel in tuinen als in het aangrenzend buitengebied).
- Het gehucht Zwarte Leen dient een herkenbare entiteit in het landschap te worden door het creëren van een nieuw ruimtelijk kader, geïnspireerd op het (historisch) landschappelijke kader, waarmee een eigen identiteit worden nagestreefd die tot uiting komt in de architecturale en vormgevende karakteristieken van de woningen, in het straatbeeld en in de randafwerking van het gehucht.

4. Verwezen Kanaal Ieper-Komen

- Vrijwaren van de kanaalbedding, dijken en bermen met aandacht voor verschillende verlandingsstadia (open water, moeras en moerasbos/struweel);
- Versterken van de structurerende werking door een aangepaste landschappelijke inrichting naargelang de omgeving: in het open landbouwgebied ten zuiden van Ieper is de houtige begroeiing langs het kanaal zeer kenmerkend; ter hoogte van het domein De Palingbeek zijn de grazige kanaalbermen en de flanken met kenmerkend microreliëf van belang, nabij Hollebeke zijn de taluds samen met de spoorwegberm beeldbepalend door de houtige begroeiing erop die verder als hakhout wordt beheerd;

- Behoud en waar mogelijk en relevant ontsluiten van geomorfologische kenmerken gerelateerd aan de historische verglijdingsverschijnselen van de kanaalhelling (Palingbeekdomein) door specifieke inrichting en beheer;
- Conserveren en accentueren van het watergebonden bouwkundig erfgoed en het WO I-erfgoed in casu de relictten van sluizen, kademuren, brugpeilers, taludversterking... en de herinneringssite van 'The Bluff'-Palingbeek (WO I-betonconstructies);
- Specifiek voor het kraterlandschap van 'The Bluff' wordt er naar gestreefd om de huidige terreinomstandigheden met microreliëf maximaal te bewaren door het specifieke beheer en gebruik af te stemmen op het duurzaam behoud van het microreliëf: in geval van grasland, wordt het graslandgebruik bestendigd waarbij het grasland nietgescheurd wordt en geen grondbewerkingen (diepgronden, nivelleringswerken, ophogingen, enz) worden uitgevoerd die het reliëf kunnen wijzigen. In het geval van bos wordt de bosexploitatie omzichtig uitgevoerd om de zones met microreliëf niet te schaden, of – indien onvermijdbaar – de schade te beperken;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

5. Bosrijk gebied Molenbos, domein De Vierlingen, Twaalfgemeten en Hill 60

- Behoud en verder versterken van de oud-boskernen door bosuitbreiding en door specifiek intern beheer in functie van heidevegetaties, graslanden enz., weliswaar met specifieke aandacht voor het archeologisch begeleiden van bos- en natuurbeheerwerken in wederopbouwbossen (cf. Kaart 4);
- De grote boskernen worden landschapsecologisch verbonden en omgeven door een netwerk van houtkanten, hagen en bomenrijen in het omgevend landbouwgebied;
- vrijwaren van domein De Vierlingen door aangepast gebruik en beheer van parkstructuren zoals dreven, boswegen, vijvercascade, open graslanden enz.;
- Behoud en herstel van verreikende zichten vanaf de heuvelrug richting Ieper (i.b. frontzone: vanaf Verbrandmolenstraat en Hill 60 richting Ieper en richting Caterpillar);
- In functie van het behoud van vergezichten en accentuering van de bijzondere geomorfologische vorm wordt de houtige begroeiing in de spoorwegsleuf (WO I-site) onder controle gehouden door regelmatig in de tijd herhaald hakhout- en maaibeheer;
- Behoud en deskundig beheer van bom- en mijnkraters in functie van hun historische waarde; ook de aanpalende aanpalende percelen met microreliëf vertonen vaak microreliëf te wijten aan de bom- en mijnexplosies. In geval van grasland, wordt het graslandgebruik bestendigd waarbij het grasland niet gescheurd wordt en geen grondbewerkingen (diepgronden, nivelleringswerken, ophogingen, enz) worden uitgevoerd die het reliëf kunnen wijzigen. In het geval van bos wordt de bosexploitatie omzichtig uitgevoerd om de zones met microreliëf niet te schaden, of – indien onvermijdbaar – de schade te beperken;
- Behoud van de waardevolle WO I herinneringsplaatsen (omgeving Hill 60 - Caterpillar) door het microreliëf te behouden door aangepast beheer (zie maatregel hierboven vermeld);
- Om de landschappelijke context van de militaire begraafplaatsen te waarborgen en hun betekenis voor het oorlogslandschap herkenbaar te houden dient de onmiddellijke omgeving ervan gevrijwaard te blijven van nieuwe bebouwing en worden belangrijke zichtlijnen, vanuit het oorlogsgebeuren of het ontwerp van de begraafplaats, open gehouden in functie van beleving en herkenbaarheid;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

- Behoud en herstel van bouwkundig erfgoed i.b. volgens wederopbouwarchitectuur. Vrijwaren van de kwaliteit ervan door het vermijden van storende, onaangepaste constructies in de nabijheid en het behoud of herstel van de historische omgevingskenmerken zoals perceelsrandbegroeiing, hoogstamboomgaarden en huisweiden rond historische hoeves.

6. Historisch landbouwgebied rond Rozendaal Hof

- Vrijwaren van de kwaliteit van de open ruimte door het bewaren van de openheid binnen het deelgebied in contrast tot de beboste heuvelrug en als garantie voor het behoud van gave vergezichten vanaf deze rug (zie ook onder punt 5 hierboven);
- Behoud, instandhouding en herstel van het aanwezige waardevolle bouwkundig erfgoed i.b. deze volgens de wederopbouwarchitectuur (verschillende hoeves);
- Bij de hoeves met erfgoedwaarde wordt eventueel noodzakelijke nieuwbouw voldoende landschappelijk gekaderd om de esthetische waarde van de omgeving en de hoeve te vrijwaren. Grootte, architecturale vormgeving, inplanting, materiaalgebruik en kleurstelling van nieuwbouw of vervangbouw bij landbouwzetels wordt daarom afgetoetst aan het karakter van de hoeve en de nabije omgeving;
- Landschappelijke integratie van bebouwing (hoeves e.a.) door gebruik te maken van historisch verantwoorde elementen met ecologische meerwaarde: streekeigen houtige soorten, waterplassen (walgrachten, poelen...) en hoogstammige boomgaarden;
- Vermijden van geen verdere uitdeining van lintbebouwing en van verspreide bebouwing;
- Om de sereniteit van de militaire begraafplaatsen te waarborgen en hun betekenis voor het oorlogslandschap herkenbaar te houden, dient de omgeving ervan gevrijwaard te blijven van nieuwe bebouwing en worden belangrijke zichtlijnen vanuit het oorlogsgebeuren of vanuit het ontwerp van de begraafplaats open gehouden in functie van beleving en herkenbaarheid;
- Herstel en versterking van de structurerende functie van de Klijtgatbeekvallei door behoud en herstel van een open beekbedding, van langdurig gebruikt grasland en van poelen en door het accentueren van de beekloop en de perceelsranden met opgaande houtige begroeiing;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

7. Kern Voormezele

- Behoud van de historische dorpsstructuur met de kerk, langgerekt plein en gesloten dorpsbebouwing;
- Garanderen van de typische verschijningsvorm en samenhang van de dorpskern door behoud van de gebouwen met erfgoedwaarde, samen met hun typische vormgevende kenmerken van de wederopbouwarchitectuur: aanpassingen en nieuwbouw worden afgewogen aan erfgoedkenmerken van het gebouw en het straatbeeld;
- Bewaken van schaalovergangen tussen de centrumbebouwing, rand en open ruimte en solitaire volumes in de omgeving. Vaak gaat het over de schaaltrappen tussen kerkvolume en belangrijke publieke gebouwen gemeentehuis/school overgaand naar de (historische) centrumbebouwing (rijwoningen), naar randvolumes (bijgebouwen) en tuinmuren tot het open landschap (omliggende weiden, akkers), met daarin solitaire volumes (landbouwzetels). Deze relatie kan versterkt worden of

geaccentueerd door nieuwe volumes (in het centrum), maar ook verstoord door bijvoorbeeld grootschalige loodsen tussen dorpsrand en open ruimte.

- Bij de randafwerking wordt de archeologische site van de voormalige abdij gerespecteerd.

8. Bosrijk gebied heuvelrug Wijschate-Hollebeke

- Behoud van de historisch en ecologisch waardevolle oud-boskernen door specifiek intern bosbeheer, weliswaar met specifieke aandacht voor het archeologisch begeleiden van bos- en natuurbeheerwerken in wederopbouwbossen (cf. Kaart 4);
- Versterken van de landschapsecologische relaties tussen de boskernen door behoud en herstel van hagen, houtkanten en bomenrijen in het landbouwgebied rondom;
- Natuurlijke reliëfelementen en -structuren ter hoogte van bronniveaus, in diep ingesneden bovenlopen en op steile hellingen worden gerespecteerd bij het landgebruik;
- Smalle valleien worden geaccentueerd door handhaving of herstel van het graslandgebruik, ook bij eventuele bosuitbreiding;
- Taluds worden benadrukt door behoud en aanplant van houtkanten en struwelen;
- De beleving van de beslotenheid en de uitgesproken reliëfverschillen in het hellinglandschap ten noorden van Wijschate worden gevrijwaard: bosuitbreiding moet hier omzichtig en weldoordacht gebeuren in combinatie met het behoud van graslanden in valleien en op steile flanken (doorkijkmogelijkheden en vista's);
- Behoud van de archeologische waarden in het bijzonder de WO I gerelateerde gawe of belangrijke sites (omgeving van en de mijnkraters zelf, relatie met St.-Elloo). Daartoe wordt de huidige terreingesteldheid bewaard: er worden geen reliëfwijzigingen uitgevoerd tenzij voor deskundig en duurzaam herstel. Indien noodzakelijk voor het duurzaam behoud van de archeologische site kan het huidig bodemgebruik gewijzigd worden;
- Bom- en mijnkraters worden behouden en deskundig beheerd in functie van hun historische waarde; ook de aanpalende percelen met microreliëf worden daarbij gevrijwaard (zie maatregel hierboven vermeld).
- Instandhouden en waar nodig en zinvol restauratie en ontsluiting van WO I relicten (i.b. verschillende betonconstructies o.a. Kroonaardhoek, Petit Bois);
- Het historische tracé van de 'Dammstrasse' (voormalige toegangsweg Palingbeekkasteel) - herkenbaar aan de lokaal verhoogde ligging behouden door bestendiging van graslandgebruik en omzetting van akker- naar grasland. Aanplant van dreefbeplanting kan overwogen worden;
- Behoud en herstel van bouwkundig erfgoed i.b. volgens wederopbouwarchitectuur: de nog aanwezige kwaliteiten worden behouden door het vermijden van storende onaangepaste constructies in de nabijheid d.w.z. de grootte, architecturale vormgeving, inplanting, materiaalgebruik en kleurstelling van nieuw- en heropbouw op deze sites wordt afgewogen ten aanzien van de omgeving en de aanwezige erfgoedwaarden;
- Behoud en herstel van streekeigen perceelsrandbegroeiing, hoogstamboomgaarden en huisweiden rond historische hoeses aan de rand van het deelgebied;
- Behoud van de doorkijkmogelijkheden en vista's vanop enkele hogergelegen punten o.a. nabij Hollebeke (richting Leievallei-Rijssel), vanaf de Eekhofstraat en nabij Wijschate-dorp (Kroonaard) richting West-Vlaamse heuvels. Dit betekent het vermijden van storende, zichtbelemmerende constructies en beplanting (omzichtige bosuitbreiding, doordachte perceelsrandbegroeiing, enz.);
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

9. Kern Wijtschate

- Behoud van de kenmerkende dorpsstructuur met markant rechthoekig dorpsplein, kiosk en randbeplanting in het noorden geflankeerd door de kerk en het voormalig gemeentehuis en met uitvalswegen in vier richtingen, waarlangs de kernbewoning verder gestructureerd is;
- Garanderen van de typische verschijningsvorm en samenhang van de dorpskern door behoud van de gebouwen met erfgoedwaarde, samen met hun typische vormgevende kenmerken van de wederopbouwarchitectuur: aanpassingen en nieuwbouw worden afgewogen aan erfgoedkenmerken van het gebouw en het straatbeeld;
- Bewaken van schaalovergangen tussen de centrumbebouwing, rand en open ruimte en solitaire volumes in de omgeving. Vaak gaat het over de schaaltrappen tussen kerkvolume en belangrijke publieke gebouwen gemeentehuis/school overgaand naar de (historische) centrumbebouwing (rijwoningen), naar randvolumes (bijgebouwen) en tuinmuren tot het open landschap (omliggende weiden, akkers), met daarin solitaire volumes (landbouwzetels). Deze relatie kan versterkt worden of geaccentueerd door nieuwe volumes (in het centrum), maar ook verstoord door bijvoorbeeld grootschalige loodsen tussen dorpsrand en open ruimte.

10. Historisch landbouwgebied tussen Voormezele en Wulvergem

- Vrijwaren van de kwaliteit van de open ruimte door het bewaren van de openheid binnen het deelgebied als garantie voor het behoud van gave vergezichten vanaf de heuvelrug: het vermijden van storende onaangepaste constructies, geen verdere uitdeining van verspreide bebouwing i.e. bestendigen van bouwvrij agrarisch gebied;
- Behoud, herstel en versterking van de structurerende functie van de beekvalleien door graslandgebruik te bestendigen en te herstellen (erosiewerende maatregel) en door behoud of aanplant van kleine valleibosjes (0,5-1 ha), beekbegeleidende begroeiing en perceelsrandbeplanting;
- Behoud en optimalisering van de natuurlijke structuurkenmerken i.b. het meanderend karakter van de Wijtschatebeek en Bollaartbeek;
- Behoud, instandhouding en herstel van het aanwezige waardevolle bouwkundig erfgoed i.b. deze volgens de wederopbouwarchitectuur (verschillende hoeves);
- Bij de hoeves met erfgoedwaarde wordt eventueel noodzakelijke nieuwbouw voldoende landschappelijk gekaderd om de esthetische waarde van de omgeving en de hoeve te vrijwaren. Grootte, architecturale vormgeving, inplanting, materiaalgebruiken kleurstelling van nieuwbouw of vervangbouw bij landbouwzetels wordt daarom afgetoetst aan het karakter van de hoeve en de nabije omgeving;
- Landschappelijke integratie van bebouwing (hoeves e.a.) door gebruik te maken van historisch verantwoorde elementen met ecologische meerwaarde: streekeigen houtige soorten, waterplassen (walgrachten, poelen...) en hoogstammige boomgaarden;
- Vrijwaren van uitgesproken vista's vanaf de heuvelrug tussen Kemmel en Wijtschate (waterscheidingskam) in noordelijke richting naar Ieper, in zuidelijke richting naar de Leievallei en de Rijselse metropool;
- Behoud van de archeologische waarden in het bijzonder de WO I gerelateerde gave of belangrijke sites (omgeving van en de mijnkraters zelf, relatie met site Bayernwald). Daartoe wordt de huidige terreingesteldheid bewaard: er worden geen reliëfwijzigingen uitgevoerd tenzij voor deskundig en duurzaam herstel. Indien noodzakelijk voor het duurzaam behoud van de archeologische site kan het huidig bodemgebruik gewijzigd worden;

- Bom- en mijnkraters worden behouden en deskundig beheerd in functie van hun historische waarde; ook de aanpalende percelen met microreliëf worden daarbij gevrijwaard (zie maatregel hierboven vermeld).
- Om de sereniteit van de militaire begraafplaatsen te waarborgen en hun betekenis voor het oorlogslandschap herkenbaar te houden, dient de onmiddellijke omgeving ervan gevrijwaard te blijven van nieuwe bebouwing en worden belangrijke zichtlijnen vanuit het oorlogsgebeuren of vanuit het ontwerp van de begraafplaats open gehouden in functie van beleving en herkenbaarheid;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

11. Valleigebied Steenbeek

- Natuurlijke reliëfelementen en -structuren ter hoogte van bronniveaus, in diep ingesneden bovenlopen en op steile hellingen worden gerespecteerd bij het landgebruik;
- Behoud van langdurig gebruikte graslanden en kleine bosjes op de oostelijke hellingflank van de Steenbeek. Uitbreiding van graslandareaal of bos door omzetting van akkerlanden is aangewezen;
- Behoud en versterking van de beekvallei als belangrijk landschapsstructurerend element door behoud van langdurig gebruikte graslanden, valleibosjes en poelen en door het accentueren van de beekloop en perceelsranden met opgaande houtige begroeiing: (knot)bomen, hagen, kleine bosjes, struweel,...;
- Behoud en optimalisering van de natuurlijke structuurkenmerken van de Steenbeek;
- Behoud en ontwikkeling van ecologisch waardevolle, watergebonden kleinschalige biotopen (poelen, perceelsgrachten, bomkraters);
- Behoud van de archeologische waarden in het bijzonder de WO I gerelateerde gave of belangrijke sites (omgeving van en de mijnkraters zelf). Daartoe wordt de huidige terreingesteldheid bewaard: er worden geen reliëfwijzigingen uitgevoerd tenzij voor deskundig en duurzaam herstel. Indien noodzakelijk voor het duurzaam behoud van de archeologische site kan het huidig bodemgebruik gewijzigd worden;
- Bom- en mijnkraters worden behouden en deskundig beheerd in functie van hun historische waarde; ook de aanpalende percelen met microreliëf worden daarbij gevrijwaard (zie maatregel hierboven vermeld).
- Behoud en indien noodzakelijk restauratie en eventuele ontsluiting van WO I relictten (b.v. enkele betonconstructies op de hellingflank);
- Behoud van de archeologische waarden in het bijzonder de WO I gerelateerde gave of belangrijke sites. Daarbij wordt de huidige terreingesteldheid bewaard, er worden geen reliëfwijzigingen uitgevoerd tenzij voor deskundig en duurzaam herstel. Indien noodzakelijk voor het duurzaam behoud van de archeologische site kan het huidig bodemgebruik gewijzigd worden;
- Behoud van het vergezicht vanaf de oostelijke ankerplaatsgrens afgewogen aan het behoud en herstel van het lokaal aanwezige, historische (bocage)karakter van de oostelijke hellingflank van de Steenbeek.
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

12. Kern Mesen

- Behoud van de kenmerkende historische stadsstructuur met markant rechthoekig marktplein, met verschillende openbare gebouwen en aanpalende straten met gesloten gebouwing;
- Garanderen van de typische verschijningsvorm en samenhang van de stadskern door behoud van de gebouwen met erfgoedwaarde, samen met hun typische vormgevende kenmerken van de wederopbouwarchitectuur: aanpassingen en nieuwbouw worden afgewogen aan erfgoedkenmerken van het gebouw en het straatbeeld;
- Bewaken van schaalovergangen tussen de centrumbebouwing, rand en open ruimte en solitaire volumes in de omgeving. Vaak gaat het over de schaaltrappen tussen kerkvolume en belangrijke publieke gebouwen stadhuis/school overgaand naar de (historische) centrumbebouwing (rijwoningen), naar randvolumes (bijgebouwen) en tuinen tot het open landschap (omliggende weiden, akkers), met daarin solitaire volumes (landbouwzetels). Deze relatie kan versterkt worden of geaccentueerd door nieuwe volumes (in het centrum), maar ook verstoord door bijvoorbeeld grootschalige loodsen tussen dorpsrand en open ruimte
- Aandacht voor het kenmerkende stadssilhouet met dominante koepelvormige kerktoren als baken in wijde omgeving;
- Vrijwaren van het zicht vanaf de zuidelijke stadsrand over de Douvebeekvallei.
- Conserveren van het archeologisch, o.m. de vroegere drenkplaats en de site van de voormalige abdij. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige archeologische waarden.

13. Zuidflank van Mesen en Douvebeekvallei

- Vrijwaren van de kwaliteiten van de open ruimte door het vermijden van storende onaangepaste constructies;
- Behoud en herstel van de zone met langdurig grasland-/boomgaardgebruik ten zuiden van de stadsrand;
- Behoud, herstel en versterking van de structurerende functie van de Douvebeekvallei door het graslandgebruik te bestendigen en te herstellen (erosiewerende maatregel) en door behoud of aanplant van beekbegeleidende beplanting en taludbegroeiing die de waterloop en de valleirand accentueren;
- Vrijwaren en optimaliseren van de natuurlijke structuurkenmerken van de Douvebeek ;
- Behoud, instandhouding en herstel van het aanwezige waardevolle bouwkundig erfgoed i.b. hoeves gerelateerd aan het Koninklijk Gesticht, die opgetrokken zijn volgens een specifieke, 'rijkere' wederopbouwarchitectuur;
- Bij de hoeves met erfgoedwaarde wordt eventueel noodzakelijke nieuwbouw voldoende landschappelijk gekaderd om de esthetische waarde van de omgeving en de hoeve te vrijwaren. Grootte, architecturale vormgeving, inplanting, materiaalgebruik en kleurstelling van nieuwbouw of vervangbouw bij landbouwzetels wordt daarom afgetoetst aan het karakter van de hoeve en de nabije omgeving;
- Landschappelijke integratie van bebouwing (hoeves e.a.) door gebruik te maken van historisch verantwoorde elementen met ecologische meerwaarde: streekeigen houtige soorten, waterplassen (walgrachten, poelen...) en hoogstammige boomgaarden;
- Conserveren van het archeologisch en WO I-erfgoed. Bij werkzaamheden dient men rekening te houden met de aanwezige boven- en ondergrondse archeologische waarden.

10. Kansen, knelpunten en aandachtspunten

10.1 Kansen

De aanwezigheid van grote landschappelijke contrasten binnen deze ankerplaats (beboste heuvelrug, oud landbouwgebied, stedelijk vestingencomplex, authentieke dorpskernen) in combinatie met de prominente getuigen van de Eerste Wereldoorlog houdt voor verschillende beleidsniveaus een opgave, uitdaging en kans in voor het behoud en de versterking van de landschappelijke kenmerken en waarden en voor de valorisatie ervan door een goed uitgebalanceerd toeristisch-recreatief beleid dat rekening houdt met de draagkracht van het gebied.

- a) De heuvelrug, met relictten van oud-bos die als biologisch zeer waardevolle natuurkernen worden beschouwd, is de uitgelezen plaats om een aantal internationale en gewestelijke doelstellingen inzake natuur- en bos (EU-habitatrichtlijn, beleidsbeslissing RSV) te realiseren (foto 1, 2, 6, 23) die in grote mate overeenstemmen met de visie en ruimtelijke vertaling voor deze ankerplaats (zie hoger) en die in een gewestelijk RUP in kader van AGNAS kunnen gevalideerd worden. Om de bossen, die beschouwd worden als natuurkern, met elkaar te verbinden kunnen er ook natuurverwevingsgebieden afgebakend worden. In die zones kan worden ingezet op ontwikkeling van verspreide (kleine) bosjes, maar vooral op behoud en herstel van traditionele landschapselementen zoals hagen, houtkanten, en (knot)bomenrijen, wat perfect samenspoort met een versterking van de landschapsecologische samenhang en met herstel van het historisch landschapsbeeld, in casu het bocagelandschap van vóór WO I.
- b) De principes rond duurzaam bosbeheer (met aandacht voor open plekken, dreefbeheer enz.) sluiten aan bij historische gebruiksvormen (hakhoutbeheer, middelhoutbeheer, extensieve begrazing van gemeenschappelijke gronden (wastines),...) en kunnen ervoor zorgen dat de typische heide en heischrale vegetaties – als getuige van het voormalige wastine-areaal – instandgehouden worden. In de bronzones en in natte valleien kan ruimte voorzien worden voor het behoud en de ontwikkeling van halfnatuurlijke graslanden en ruigtes.
- c) In contrast met de bosrijke heuvelrug staat het ten westen hiervan gelegen, op vandaag overwegend open, historisch landbouwgebied (foto 16, 17, 24). Behalve het contrast garandeert het behoud van het open karakter de vrijwaring van vergezichten vanop de heuvelrug, meteen een belangrijke recreatieve troef die onlosmakelijk verbonden is met de beleevingswaarde van het landschap (foto 8, 14, 53). De grondgebonden landbouw is er een belangrijke actor met grote invloed op de kwaliteiten van het landschap. Dit houdt zowel kansen als potentiële knelpunten in. De historische ontwikkeling met name de toenemende openheid van het landschap draagt enerzijds bij aan het vaak als positief ervaren gevoel van wijdsheid maar houdt anderzijds ook een verhoogde kwetsbaarheid in voor niet geslaagde ingrepen in het landschap in casu visueel storende, onaangepaste constructies. Daarnaast dreigt een gestaag voortschrijdende erosie in het golvende landbouwgebied niet alleen de landbouwkwaliteiten verder aan te tasten maar hypothekeert het eveneens de waterafvoerende werking en de ecologische kwaliteit van de waterlopen en de drinkwaterwinning. Om grondgebonden landbouw in een gave landschappelijke context in de toekomst op een verantwoorde manier mogelijk te houden, kan daarom worden ingezet op de ontwikkeling van specifiek beleid. De grondgebonden landbouw dient als een belangrijke ruimtelijke drager van het landschap te worden erkend en ondersteund (voldoende aaneengesloten gebied dat vrijgehouden wordt van bebouwing, initiatieven om moderne landbouwconstructies landschappelijk te

integreren...). Daarnaast is het echter minstens zo belangrijk om in te zetten op de ontwikkeling van een sterk landschappelijk functioneel raamwerk van kleine landschapselementen en het behoud en herstel van waardevol bouwkundig erfgoed. Beekvalleien zijn een belangrijke structurerende, landschappelijke drager (foto 19, 27, 28) binnen dit raamwerk dat ook functioneel is in het kader van erosiewerend beleid (foto 69).

Het behoud en herstel van de bouwkundige erfgoedwaarden met inbegrip van het vrijwaren van de landschappelijke kwaliteiten in de omgeving ervan is essentieel om de identiteit en het karakter van het landelijk gebied te bewaren. De belevingswaarde van dorpskernen en van historische hoeves in wederopbouwstijl zal hierdoor toenemen wat een aanzienlijke toeristisch-recreatieve meerwaarde kan opleveren.

- d) Een bijzonder overgangsgebied tussen de heuvelrug en het historisch landbouwgebied wordt gevormd door de Steenbeekvallei waarvan de aaneengesloten weilanden langs de steile oosthelling een markant landschappelijk geheel vormen dat in de open omgeving door deze verschijningsvorm sterk opvalt (foto 27, 29, 71). Deze permanente graslanden hebben momenteel louter een landbouwkundige functie en zijn daardoor ecologisch gedegradeerd maar potentieel nog zeer waardevol (aanwezigheid van relictpopulaties en nog gunstige abiotische omstandigheden). Zowel het historisch langdurig graslandgebruik (in een bocagelandschap), de esthetische waarde van de verschijningsvorm en de ecologische waarde verdienen een dringende en gerichte aanpak om de bijzondere landschapswaarden te behouden en te herstellen. Er is dringend nood aan beleidsinstrumenten die het mogelijk maken om de historische graslanden duurzaam te behouden en de ecologische potenties ervan tot uiting te brengen. Daarnaast is een restrictief beleid noodzakelijk dat erop gericht is de natuurlijke reliëfverschillen zonder enige uitzondering te behouden. Het duurzaam behoud van het graslandgebruik is tevens een interessante en compatibele maatregel met het oog op het behoud van ondergrondse oorlogsrelicten, het voorkomen van bodemerosie en het bewaren van zichtmogelijkheden vanaf de heuvelkam. De beekloop zelf en de steilranden in het landschap kunnen geaccentueerd worden door houtige begroeiing (dat tevens herinnert aan het historische bocagelandschap (foto 71)).
- e) Het Ieperse vestingslandschap neemt binnen de ankerplaats een bijzondere plaats in. De stad Ieper was tijdens de middeleeuwen één van de belangrijkste Vlaamse steden en ook later had Ieper als grensstad een militaire betekenis. In vergelijking tot veel andere Vlaamse steden behield Ieper nog een aanzienlijk deel van haar vestingen. Vanaf eind 20ste eeuw werden de Vaubanvestingen samen met het Hoornwerk van Antwerpen, heringericht met aandacht voor natuurontwikkeling: er werden ecologische oevers aangelegd, streekeigen bomen en struiken aangeplant en er werd respectvol omgegaan met specifieke muurbegroeiing (foto 38, 39 en 41). In de onmiddellijke omgeving werd de Verdrongen Weide ingericht als functioneel wacht- en spaarbekken met aandacht voor natuurontwikkeling. Ook de oevers van de Zillebeke Vijver werden heringericht met het oog op de verbetering van de ecologische en landschappelijke kwaliteiten. Door de evenwichtige herinrichting van het vestinglandschap en de nabije omgeving zijn de historische, ecologische en esthetische landschapswaarden van het gebied duurzaam hersteld. Meteen is het gebied ook versterkt als toeristisch recreatieve trekpleister en als kwaliteitsvolle 'ontspannings- ruimte' voor de stadsbewoner.

- f) Een verbinding van de westelijke stadszijde van Ieper met het historische buitengebied ligt voor het grijpen door het behoud en de doordachte inrichting van het Verwezen Kanaal als landschappelijk structurerende, ecologische en toeristisch-recreatieve as. Daarbij is het wenselijk dat de verschillende successiestadia, die illustratief zijn voor een natuurlijk verlandingsproces, ruimtelijk en temporeel kunnen wisselen en dat een ecologisch gunstige waterkwaliteit kan gegarandeerd worden. Langs en in het kanaal zijn talrijke relictten van waterbouwkundig en WO I erfgoed aanwezig. Behoud, herstel en valorisatie van dit erfgoed kan garant staan voor de versterking van de landschappelijke kwaliteiten.
- g) De prominent aanwezige getuigen van de Eerste Wereldoorlog dragen op een specifieke wijze bij tot verschillende landschapswaarden (historisch, sociaal-cultureel, esthetisch). Voor de interpretatie en ontsluiting van het oorlogslandschap zijn de zichten vanaf de heuvelrug, hoofdzakelijk richting Ieper, zeer belangrijk (o.a. foto 8, 14, 53). Daarom is het noodzakelijk dat hiermee bij toekomstige bebossingsinitiatieven en bij het vergunnen van nieuwe constructies in het (open) landbouwgebied rekening wordt gehouden om te voorkomen dat historische en strategische zichtrelaties en -assen verdwijnen of verstoord worden. In de ondergrond zijn op veel plekken nog restanten aanwezig die gerelateerd zijn aan WO I. Hiermee dient voorzichtig worden omgegaan om ze niet onnodig te beschadigen, bijvoorbeeld bij diepploegen, bij de aanleg van grachten, drainage, maar bijvoorbeeld ook door overbetreding of spontane verlanding. Bij voorkeur zal de huidige terreingesteldheid worden bewaard tenzij uit verder onderzoek zou blijken dat aanpassingen ervan noodzakelijk zijn voor het duurzaam behoud en/of herstel en ontsluiting ervan. In dat laatste geval is archeologisch vooronderzoek aanbevolen. Archeologisch is de volledige frontlijn van de Tweede Slag om Ieper belangrijk. In het bijzonder de graslanden in de zone rond deze frontlijn (zie Kaart 4) hebben een groot archeologisch potentieel omdat de WO I bodemsporen er goed bewaard zijn en omdat de oorlogsinfrastructuur er het best was uitgebouwd. Scheuren van deze graslanden moet zeker worden vermeden. Langs de frontlijn van de Tweede Slag ligt een snoer van mijnkratersites (Bellewaerde Hoeve, 't Hooge, Drieblotenbos, Hill 60, Palingbeek-The Bluff, St.-Elloo, Hollandse Schuur, Petit Bois, Maedelstede, Peckham, Spanbroekmolen, Kruisstraat, Ontario Farm). Waar de oorlog zich ondergronds uitkristalliseerde, liggen in het huidige landschap waterplassen of depressies, de sporen van vroegere mijnkraters. Zij bieden kansen voor het visualiseren en het tastbaar maken van het oorlogsverhaal.
- h) Het duurzame behoud, de integratie en de ontsluiting van het oorlogserfgoed zorgt naast een aantal belemmeringen vooral voor kansen tot verbetering en valorisatie van het oorlogslandschap in het kader van de nakende herdenking van 100 jaar Eerste Wereldoorlog. Daarbij dient er over gewaakt worden dat de ontsluiting van het oorlogslandschap zodanig georganiseerd wordt dat de belevingswaarde ervan niet geschaad wordt (doordachte inrichting van de belangrijke sites, zorgvuldig gebruik van en uniformiteit in informatiedragers en bewegwijzering...).

10.2 Knelpunten en aandachtspunten

Om het kwaliteitsvolle landelijke en open karakter van de oude landbouwgebieden duurzaam te behouden, onder meer in functie van de vergezichten, is het noodzakelijk om de hier en daar nog voortschrijdende lintbebouwing vanuit de kernen in te perken en storende, grootschalige constructies in het buitengebied te vermijden. De verspreide bebouwing is kenmerkend voor de ankerplaats en de nog functionele landbouw is onmisbaar voor dit gebied. Schaalvergroting is hier echter een probleem. Veel hoeves werden de laatste decennia uitgebreid met grote stallen en schuren, veelal in beton. De ligging van de hoeves op de open flanken van de heuvelrug maken ze zichtbaar vanuit de ruime omgeving. De nieuwe moderne constructies zijn door hun gabariet, vormgeving, materiaalgebruik en kleurstelling enerzijds en het ontbreken van of het minimalistisch toepassen van erfbeplanting anderzijds slechts zelden optimaal in het landschap geïntegreerd en verstoren daardoor het open karakter.

Het gebied wordt gekenmerkt door een nog aanzienlijke dichtheid aan waardevol en karakteristiek bouwkundig erfgoed, zowel in de dorpskernen als verspreid in het gebied. Mede onder druk van de gestelde moderne woningeisen, socio-economische toestand, ondeskundige verbouwingen,... zijn de architecturale kenmerken soms geheel of gedeeltelijk verloren gegaan of verkeren gebouwen in slechte toestand of zijn geheel vervallen. Dit is onder meer het geval bij de hoevegebouwen die vaak niet meer aangepast zijn aan de moderne landbouwvoering. Ook het beëindigen van het landbouwbedrijf houdt een potentieel gevaar in voor het behoud en de instandhouding van het karakteristieke erfgoed (bv. het verdwijnen van bakhuizen, asten, wagenhuizen...). Aanpassing van historische hoevesites aan de moderne landbouweisen vereist vaak de inplanting van nieuwe constructies die qua omvang, vormgeving en inplanting de belevingswaarde van het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed hypothekeren.

In functie van de intensivering van de landbouw worden de gebruikspcelen vergroot, waardoor onder meer grachten, perceelrandbegroeiingen en de historische perceleringspatronen verdwijnen en de kansen op duurzaam landschapsherstel voortdurend afnemen. Mede door het intensief landbouwgebruik is de streek zeer erosiegevoelig. Dit komt door het ontbreken van lineair groen langs perceelranden, door omzetting van graslanden naar akker en door het verdwijnen van beekbegeleidende houtige begroeiing (foto's 68-69-70). Daardoor riskeren beekvalleien als structurerende landschapselementen te verdwijnen wat een aantasting van de landschappelijke diversiteit en herkenbaarheid betekent. Deze trend wordt hier en daar nog versterkt door het inkokeren van de waterloop waardoor deze niet langer zichtbaar is (o.a. bovenstroomse delen van Wijtschatebeek en Diependalebeek).

De hellende tot sterk hellende leem- en zandleembodems zijn als sterk erosiegevoelig geklasseerd op de 'Potentiële erosiegevoeligheidskaart'. Sterk erosiegevoelige percelen komen binnen de ankerplaats voor op de oostelijke flank van de vallei van de Steenbeek, tussen Wijtschate en Mesen en in beperkte mate ten zuiden van de Huikerbossen tussen Wijtschate en Hollebeke. De gemeenten Ieper, Heuvelland, Mesen en Zonnebeke hebben een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan opgemaakt met o.a. voorstellen van kleinschalige erosiebestrijdingswerken. Deze erosiebestrijdingsplannen dienen zo veel mogelijk uitgewerkt en uitgevoerd te worden.

Ook voor het beheer van de waterlopen is een weldoordachte aanpak nodig om problemen rond waterhuishouding en erosie te voorkomen. Gebrekkige waterzuivering en verspreide lozingen vormen een blijvende bedreiging van de ecologische kwaliteit. De biologische waarde van de waterlopen is bovendien niet optimaal door het ontbreken van natuurtechnische inrichting van de oeverzones, door het niet in acht nemen van een oeverstrook waarin geen mest en pesticiden gebruikt worden (foto 68) en door sterk

wisselende waterpeilen. Onder invloed van de moderne landbouweisen (drainage, nivellering,...) worden oude, langdurig gebruikte graslanden omgevormd tot akkers waarbij ecologische en geomorfologische waarden worden aangetast (foto 70, 71). Deze graslanden weerspiegelen vaak landbouwkundig minderwaardige situaties: steile hellingen, geaccidenteerd terrein, ongunstige hydrologische toestand en/of bodemtextuur.... Door het sluipend verdwijnen van deze graslanden of het uitwissen van de natuurlijke handicaps gaan belangrijke landschappelijke waarden verloren. Dit is recent onder meer het geval geweest op de flanken van de Steenbeekvallei en in de vallei van de Diependalebeek.

De oud-boskernen op de heuvelrug werden in de tweede helft van de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw omgevormd tot hooghout, vaak met aanplanting van uitheemse soorten (Amerikaanse eik, Lork, Douglasspar, Valse acacia, ...). Vanuit ecologisch, esthetisch en historisch oogpunt worden deze ingrepen als minder wenselijk beschouwd, daarom wordt een geleidelijke omvorming naar loofbos met standplaatsgeschikte streekeigen soorten aanbevolen.

Een WO I gerelateerd knelpunt betreft de bodeminstabiliteit veroorzaakt door degradatie van het ondergrondse WO I erfgoed (ondergrondse schuilplaatsen of zgn. 'diep dugouts', mijngangen en –schachten). Deze diepliggende structuren worden op zich niet verstoord door courante landbouwpraktijken, maar in de buurt van gebouwenconstructies kan dit wel aanleiding geven tot verzakkingen, zettingen en/of scheuren. Uit veiligheidsoverwegingen is het aangewezen deze plekken bouwvrij te houden.

Specifieke knelpunten:

1. De geïsoleerd ingeplante gemeentelijke sporthal met sportvelden ten noorden van de dorpskern van Wijtschate, verstoren enkele waardevolle zichtrelaties in zuidwestelijke richting (foto 60), een geoptimaliseerde omgevingsaanleg, onder meer met het wegnemen van schermbeplanting langsheen het sportveld kan deze situatie milderen;
2. De sereniteit en het karakter van de militaire begraafplaats 'Wytschaete Military Cemetery' (Wijtschatestraat z.nr.) wordt gehypothekeerd door de voorlopig nog ondermaatse afwerking van de aangrenzende bebouwing met nog niet volgroeide beplanting en het nog ontbreken van extra buffering, foto 61);
3. De sereniteit en het karakter van het 'Bus House Cemetery' (tussen Voormezele en St.-Elooi) is aangetast door de bouw van een aangrenzende grootschalige landbouwconstructie en door een gebrekkige afwerking en onderhoud van een reststrook tussen de begraafplaats en de verkeersweg (foto 62). Enig soelaas kan in de toekomst worden verwacht van de recent aangeplante solitaire bomen;
4. De ligging van de gemeentelijk sportvelden tussen Voormezele en St.-Elooi zijn storend door de gebrekkige landschappelijke integratie in casu onaangepaste inplanting, vormgeving van gebouwen en verlichtingsmasten (foto 63);
5. Bij 'Sanctuary Wood Cemetery' ligt een cluster met recente bebouwing, die de kwaliteiten van de plek aantasten;
6. Op verschillende plaatsen worden harde en weinig omgevingsvriendelijk materialen gebruikt in het kader van waterlopenbeheer of erosiebestrijding, bv. in Mesen, Kruisstraat, Mesen (foto 66);
7. Uitwissen van een archeologische structuur: het tracé van de voormalige Dammstrasse (toegangsdreef Palingbeekkasteel) wordt door akkerlandgebruik gaandeweg genivelleerd en zal op termijn minder herkenbaar worden. Om de vorm en structuur ervan herkenbaar te bewaren is graslandgebruik aan te bevelen.
8. De Ieperse Zuiderring, plaatselijk aangelegd op een verhoogd tracé, vormt een potentieel knelpunt i.v.m. de zichtrelatie tussen Verdronken Weide en de Ieperse vestingen. Waakzaamheid is geboden om de zichtrelatie in de toekomst te bewaren

door het vermijden van aanleg van afdichtende wegbeplantingen en (te) hoog opgaande begroeiing in het noordwestelijk deel van het natuurgebied.

9. In het wederopgebouwde Railway Wood-bosje te Zillebeke komen talrijke weekendverblijven voor. Deze vorm van bewoning is ongeschikt om de ecologische en historische waarden van het bosje te behouden. Een betere bescherming van ecologische waarden en erfgoedwaarden is aangewezen.
10. Twee specifieke locaties, m.n. Peckham (Wijtschate) en Hoeve Bassecour (Mesen) herbergen in de ondergrond een niet-ontplofte dieptemijn. Deze ladingen zijn gesitueerd onder bestaande bebouwing. Aangepaste voorzorgs- en beveiligingsmaatregelen dringen zich op.

11. Gewenste planologische afstemming; sectorale visie Onroerend Erfgoed

Alle bossen van de ankerplaats hebben een beschermd statuut als Bos-, Natuur- of Parkgebied op het gewestplan. Enkele ervan vallen binnen het VEN en genieten Europese bescherming via de Europese Habitatrichtlijn. Een planologische of juridische bescherming volstaat niet altijd om de intrinsieke waarden van een gebied duurzaam te behouden. Voor de bossen die tot de provinciedomeinen Palingbeek en Gasthuisbossen behoren, is een beheerplan goedgekeurd dat de instandhouding en herstel van de natuur- en landschapswaarden beoogd via specifieke beheermaatregelen. Voor de andere, openbare bossen bestaat er nog geen goedgekeurd bosbeheerplan.

Aanzienlijke delen van de ankerplaats vallen in Habitatrichtlijngebied, het VEN en/of erkend natuurreservaat. Het onderhoud en instandhouding van het landschap is zeker verzoenbaar met deze statuten en specifiek voor de Europese beschermingszones houdt de visie voor het landschap terdege rekening met de gunstige staat van instandhouding inzake de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (vogel- en habitatrichtlijngebieden) om betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken te vermijden.

Het is ook belangrijk dat de open ruimte tussen de bestaande boskernen als landschapsecologische corridor tussen de verschillende boskernen kan ontwikkeld worden. Daartoe zal het nodig zijn op het vlak van de ruimtelijke ordening de gepaste bestemmingen te geven en parallel hieraan voor het gebied zelf de nodige inrichtings- en beheermaatregelen uit te werken en uit te voeren (bosuitbreiding, aanplant van houtkanten en bomenrijen, spontane vegetatieontwikkeling etc.).

De gronden die ingenomen zijn door militaire begraafplaatsen zijn op het gewestplan bestemd als zone voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Deze bestemming is in de feiten tot nog toe voldoende gebleken om enerzijds de functie als begraafplaats mogelijk te maken (er gebeuren nog bijzettingen) anderzijds ze als 'monument' te behouden door specifiek onderhoud. Naast de begraafplaatsen is al een aanzienlijk deel van het WO I erfgoed beschermd als monument maar is het belangrijk dat de lijst verder wordt uitgebreid. Dit kan gebeuren op basis van de ondertussen rijk gestoffeerde databank van Onroerend Erfgoed en de bestaande decreten en besluiten. Het is echter belangrijk dat ook wordt voorzien in zowel restrictieve als stimulerende maatregelen om dit oorlogserfgoed in een goede staat van instandhouding te behouden en tevens te voorzien in het behoud van een kwaliteitsvolle ruimtelijke context. In het bijzonder verdient het sterke aanbeveling om in de nog weinig resterende zones met restanten van het pokdalige oorlogslandschap (o.a. 'Bellewaerde Ridge', het gebied tussen Hill 60 en Zillebeke, omgeving 'Messines Ridge',...) te voorkomen dat het specifieke reliëf ervan verdwijnt door onoordeelkundig grondgebruik; dit vraagt een aangepaste en duidelijke reglementering over wat er wel en niet kan in deze zones. Een ander belangrijk aandachtspunt betreft ook de instandhouding van het niet zichtbare, archeologische oorlogserfgoed. Minstens in de door Onroerend Erfgoed afgebakende herinneringszones zijn daartoe verordende maatregelen noodzakelijk (op te nemen in RUP en/of andere wetgeving ter zake).

Met het oog op de vernieuwde aandacht voor interpretatie en ontsluiting van het frontlandschap verdient het aanbeveling om ook hiervoor een gepast beleid- en waar relevant planologisch kader (met voorschriften) te ontwikkelen dat terdege rekening houdt met de landschappelijke kwaliteit en de aanwezige erfgoedwaarden.

12. Begrippenlijst en referenties

- begrippenlijst

Voor de verklaring van de begrippen is er een algemene begrippenlijst, raadpleegbaar op www.onroerenderfgoed.be. Daarin worden ook de dossierspecifieke begrippen verklaard.

- referenties

- Anoniem. 2008. Omgaan met de wederopbouwarchitectuur in de frontstreek van '14-18'. Ieper en Heuvelland. Labo S, Vakgroep Architectuur en Stedenbouw, Universiteit Gent. Rapport i.o.v. Stad Ieper, Provincie West-Vlaanderen. 199 p.
- Beun, J. 2003. Mesen graag gezien - Mesen d'Antan, uitgeverij De Klaproos, Koksijde.
- Chielens, P., Dendooven, D., Decoodt, H. 2006. De laatste getuige. Het oorlogslandschap van de Westhoek. Lannoo, Tielt. 256 p.
- Decoodt, H. Dendooven, D. en Chielens, P. 2006. Belangrijke sporen van de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek. In: Chielens, P., Dendooven, D., Decoodt, H. (red.) De laatste getuige. Het oorlogslandschap van de Westhoek. Lannoo, Tielt. 256 p.
- Demolder, H., De Knijf, G., en Paelinckx, D. 2000. Biologische Waarderingskaart kaartbladen 27-28-36. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 14. 81 pp + 16 kaartbladen.
- Cosyns, E., De Moor, J. en Saelens, S., 2012. Geclusterde ankerplaatsen Ieperse regio met aanvullende inventarisatieronde wederopbouwarchitectuur, Westvlaamse intercommunale i.o.v. agentschap Onroerend Erfgoed
- Dendooven, D. 2006. 1914-1918 een grote oorlog in de Westhoek. In: Chielens, P., Dendooven, D., Decoodt, H. (red.) De laatste getuige. Het oorlogslandschap van de Westhoek. Lannoo, Tielt. 256 p.
- Geurst, J. en Baljon, L. in samenwerking met van Dijk, T., de Graaf, J., Meire, J. en Uyttenhove, P. 2012. 'Herinneringspark 2014-18' masterplan i.o.v. agentschap Onroerend Erfgoed, Projectsecretariaat 100 jaar Grote Oorlog (2014-18), 232 p.
- Haneca, K., Dewilde, M., Eryvynck, A., Boeren, I., Beeckman, H., Goetghebeur, P. en Wyffels, F. 2009. De 'houten eeuw' van een Vlaamse stad. Archeologisch en dendrochronologisch onderzoek in Ieper (prov. West-Vlaanderen). Relicta 4, 99-134
- Heyn M. en Verboven, H. 2011. Heuvelland en Mesen. Een voorlopig voorstel van WO I-'lieux de mémoires'. Onroerend Erfgoed. Intern rapport (werkversie, januari 2011, inclusief aanpassingen).
- Heyvaert, B. 2006. Van het westelijk front geen nieuws? Juni 1915-juni 1917. In: Chielens, P., Dendooven, D., Decoodt, H. (red.) De laatste getuige. Het oorlogslandschap van de Westhoek. Lannoo, Tielt. 256 p.
- Honnay, O., Degroote, B. en Hermy, M. 1998. Ancient-forest plant species in western Belgium: A species list and possible ecological mechanisms. Belgian Journal of Botany, KBBV 130 (2): 139-154.
- Huigens, E., Van den Abeele, J.-F; i.s.m. Zwaenepoel, A., Cosyns, E., Termote, J., Le Coeur, A., Debaille, C., Deldaele, P. 2008. Landschap zonder grenzen: een kwaliteitsimpuls. Historisch onderzoek naar het traditionele bocagelandschap in de Belgische Westhoek en in Frans-Vlaanderen. In opdracht van Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels vzw, Vaartstraat 7, 8902 Zillebeke, Ieper, 192 p.

- Jacobs, P., De Ceukelaire, M. en Sevens, E. 2001. Toelichting bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest. Kaartblad 27-28-36. Proven-leper-Ploegsteert 1:50.000. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel. 68 p., 27 fig., 6 tab., 1 foto.
- Opstaele, B. en Berten, D. 2012. Geïntegreerd beheerplan leperboog met bosreservaat Zwarte Leen en Vlaams natuurreervaat Bassevillebeek, Rapport Grontmij nv i.o.v. Provincie West-Vlaanderen i.s.m. Agentschap voor Natuur en Bos en Bosgroep Ijzer en Leie. 192 p. + bijlagen.
- Ostyn G. 1988, Een historische blunder met landschappelijke gevolgen, Documentatiemap Landschapsonderzoek 16, 3-25.
- Ronse, A. en Raison, T. 1918. Fermes-Types et constructions rurales en West-Flandre.Plans, coupes, reproductions photographiques, hors-texte, planches en couleurs, planches en bis. 2 vol., Brugge.
- Rövekamp, C. en Maes, B. 2000. Oorspronkelijk inheemse bomen en struiken in het Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels. Een onderzoek naar autochtone genenbronnen. Rapport i.o. van Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Bos en Groen. Incl. kaarten en bijlagen.
- Stubbe, L. 2006. Een lappendeken met groene naden: het landschap van de leperboog 'anno 1914'. In: Chielens, P., Dendooven, D., Decoodt, H. (red.) De laatste getuige. Het oorlogslandschap van de Westhoek. Lannoo, Tielt. 256 p.
- Van Den Eeckhaut, M., Poesen, J., 2009. Uitbreiding (fase 3) van de gevoeligheidskaart voor grondverschuivingen in Vlaanderen. Rapport in opdracht van de Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, pp. 169.
- Verboven, H en Trogh P. 2011. Ieper. Een voorlopig voorstel van WO I-'lieux de mémoires'. Onroerend Erfgoed. Intern rapport (werkversie, augustus 2011, inclusief aanpassingen).
- Zwaenepoel, A. en Dochy, O. (red.) 2003. Ontwerp-ecosysteemvisie voor het West-Vlaamse Heuvelland. Onderzoeksopdracht MINA/105/00/01, i.o.v. Afdeling Natuur, 504 Advies graslandbeheer Provinciaal domein De Palingbeek (Ieper) (A. Zwaenepoel)
- Opmaak van een inventaris van autochtone Bomen en Struiken van West-Vlaanderen (A. Zwaenepoel, E. Cosyns, B. Maes, B. Opstaele - 2005) waaruit tevens volgende werken resulteerden alsook het recente mondelinge advies voor de opmaak van een lijst van te beschermen 'levend erfgoed' op vraag van het agentschap Ruimte en Erfgoed
- Zwaenepoel, A. 2006. Inventaris van traditionele hagen als leidraad voor natuur- en landschapsbehoud en –herstel in West-Vlaanderen. Wvi, i.o.v. provinciebestuur West-Vlaanderen dienst Minawa.
- Zwaenepoel, A. 2006. Inventaris van traditionele knotbomen als leidraad voor natuur- en landschapsbehoud en –herstel in West-Vlaanderen. Wvi, i.o.v. Minawa.
- Zwaenepoel, A. 2006. Inventaris van traditionele houtkanten als leidraad voor natuur- en landschapsbehoud en –herstel in West-Vlaanderen. Wvi, i.o.v. provinciebestuur West-Vlaanderen dienst Minawa.
- Zwaenepoel, A. 2006. Inventaris van traditionele solitaire bomen als leidraad voor natuur- en landschapsbehoud en –herstel in West-Vlaanderen. Wvi, i.o.v. provinciebestuur West-Vlaanderen dienst Minawa.
- Zwaenepoel, A. 2006. Inventaris van traditionele bomenrijen als leidraad voor natuur- en landschapsbehoud en –herstel in West-Vlaanderen. Wvi, i.o.v. provinciebestuur West-Vlaanderen dienst Minawa.

Websites

<http://www.westernfront.gov.au/zwarte-leen/images/awm-e02045.jpg>
<http://www.toerismevlaanderen.be/showpage.asp?iPagelD=1014>
<http://www.westhoek.net/P0600009.htm>
<http://www.toerismevlaanderen.be/showpage.asp?iPagelD=1014>
<http://inventaris.vioe.be/> Databank Inventaris Bouwkundig Erfgoed,
<http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21283> (Zillebeke)
<http://inventaris.vioe.be/WO I/relict/2062> (oorlogslandschap Palingbeek)
<http://dgtl.kbr.be:1801/> digitale Popp kaarten
<http://dov.vlaanderen.be/> Databank Ondergrond Vlaanderen digitale bodemkaarten en potentiële erosiegevoeligheidskaarten

Geraadpleegde kaarten:

- J.J.F. de Ferraris. (1771-1778) De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik.
- Dienst der Militaire Verkenningen (Nederland, ca. 1818-1820) – Militaire verkenning België: kaartblad 29. digitale versie (kleur).
- Ph. Vandermaelen (1841-1853) Cartes topographiques de la Belgique 1/20.000, kaart 6/12 Passchendaale.
- Popp, P.C. [ca.1842-1879]. Atlas Cadastral de la Flandre Occidentale. Arrt. d'Ypres, 1n. Canton d'Ypres. Plan parcellaire de la commune de Zillebeke avec les mutations.
- Institut cartographique militaire (1875). Topografische kaart (1/20.000) hoogtemeting 1861.
- Institut cartographique militaire (1925). Topografische kaart (1/20.000) uitgave in kleur, terreinopnames 1884 en 1911.
- Nationaal geografisch instituut (1991). Topografische kaart (1/25.000). blad 28/3-4, Geluveld-Moorsele, herziening 1988.
- Nationaal geografisch instituut (1991). Topografische kaart (1/25.000). blad 28/1-2, Poperinge-Ieper, herziening 1988.

13. Foto's

Toegevoegd als bijlage, aanduiding opname-plaatsen op Kaart 3.

Bijlage 1: Geologisch profiel dat de ankerplaats doorsnijdt van de Wijtschatebeek in het zuidwesten tot de hoogte van Bellewaerde in het noordoosten (Jacobs et al., 2001). De afzettingen in de valleien bestaan vooral uit klei en kleiige silt van de Formatie van Kortrijk (Lid van Aalbeke (KoAa)). De heuvelrug tussen St.-Elloi en Zillebeke (Bellewaerde) wordt gekarakteriseerd door een ondergrond van de Formatie van Tielt (Tt) en op de hoogste niveaus door aardlagen van de Formatie van Gent (Ge).

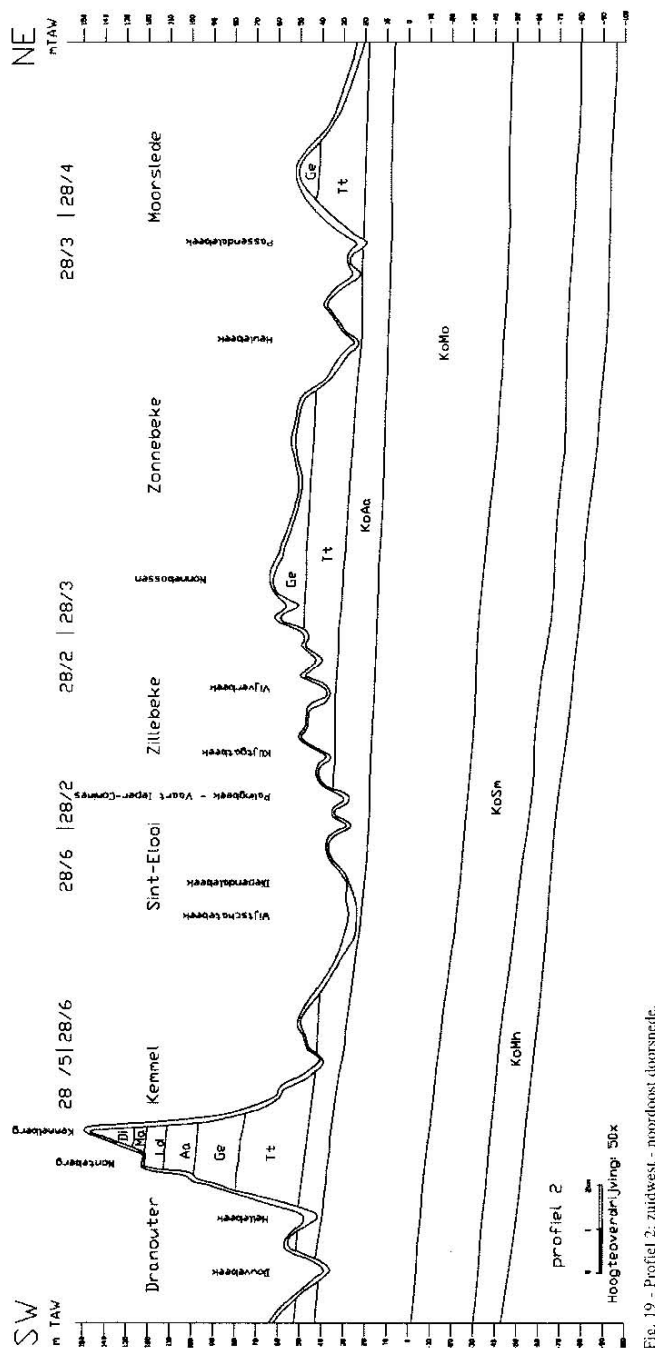

Fig. 19 - Profiel 2: zuidwest - noordoost doorsnede.